

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Samorząd Województwa Wielkopolskiego
Wojewódzki Urząd Pracy
w Poznaniu

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Badanie ewaluacyjne
„Ocena wpływu interwencji funduszy strukturalnych UE
na rozwój zasobów ludzkich na obszarach wiejskich
w Wielkopolsce”

RAPORT KOŃCOWY

Człowiek – najlepsza inwestycja

grudzień 2011 r.

*Badanie i publikacja współfinansowane przez Unię Europejską
ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

**Badanie realizowane
na zlecenie:**

Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu
60-537 Poznań
ul. Kościelna 37
www.wup.poznan.pl

**Wykonawca
badania:**

BIOSTAT
www.biostat.com.pl

44-200 Rybnik
ul. Kościuszki 32/34C4
tel/fax. 32 422 17 07
biostat@biostat.com.pl

Zespół badawczy:

Rafał Piszczek – kierownik projektu
Andrzej Kempa
Magdalena Szkarłat
Zdzisław Wolny

**Główni odbiorcy
badania:**

Instytucja Pośrednicząca PO KL
Instytucje Rynku Pracy
Instytucje Pomocy Społecznej i Integracji
Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego
Instytucje oświatowe i edukacyjne
NGO działające na rzecz obszarów wiejskich
Starostwa powiatowe i urzędy gmin
Samorząd Województwa (IZ WRPO)

**Termin realizacji
badania:**

październik - grudzień 2011 r.

Publikacja:

nakład: 20 szt.

Druk i oprawa:

BIOSTAT

egzemplarz bezpłatny

1 Wprowadzenie

Badanie ewaluacyjne „Ocena wpływu interwencji funduszy strukturalnych UE na rozwój zasobów ludzkich na obszarach wiejskich w Wielkopolsce” zostało przeprowadzone przez firmę BIOSTAT w okresie październik – grudzień 2011 r.

Obszar badania zdefiniowany został w dwóch wymiarach: *terytorialnym*: obszary wiejskie województwa wielkopolskiego zgodnie z definicją GUS, tj. gminy wiejskie oraz część wiejska (leżąca poza miastem) gmin miejsko-wiejskich oraz *przedmiotowym*: obszary objęte interwencją w ramach komponentu regionalnego PO KL, tj. zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorstw.

Przed ewaluacją zostały postawione dwa zasadnicze cele:

1. Ocena oddziaływania działań realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL na rozwój zasobów ludzkich w badanym obszarze.
2. Ocena założonych działań komponentu regionalnego PO KL oraz ich rezultatów w badanym obszarze:
 - 2.1. Ocena założonych działań komponentu regionalnego PO KL oraz ich rezultatów w badanym obszarze pod kątem potrzeb Beneficjentów Ostatecznych komponentu regionalnego PO KL w zakresie:
 - upowszechnienia edukacji przedszkolnej;
 - wyrównywania szans edukacyjnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych;
 - podniesienia/zmiany kwalifikacji zawodowych osób pozostających bez pracy, wykluczonych społecznie/zagrożonych wykluczeniem społecznym i pracujących.
 - 2.2. Ocena założonych działań komponentu regionalnego PO KL w kontekście realizacji celów Strategii Rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r.

Analizy były realizowane w odniesieniu do następujących kryteriów: **oddziaływania** – rozumianego jako ocena tego czy korzyści/straty wynikające z uczestnictwa BO w projekcie finansowanym ze środków EFS przyczyniły się do zmiany sytuacji w badanym obszarze oraz **adekwatności** – rozumianej jako ocena tego czy projekty realizowane w ramach komponentu regionalnego PO KL odpowiadają aktualnym potrzebom BO oraz sytuacji społeczno-ekonomicznej w badanym obszarze.

Wyniki ewaluacji służyć mają udoskonaleniu interwencji oraz lepszemu dostosowaniu realizacji komponentu regionalnego PO KL do aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej w regionie, w szczególności na obszarach wiejskich województwa wielkopolskiego. W konsekwencji wdrażanie komponentu regionalnego PO KL przyczyni się do podniesienia poziomu życia mieszkańców obszarów wiejskich w regionie.

Dla realizacji celów badania wykorzystano różnorodne metody i techniki badawcze: (1) analiza danych zastanych; (2) wywiady ankietowe (CATI) wśród BO projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL z terenów wiejskich, którzy ukończyli udział w projektach w okresie od 01.01.2010 r. do 31.03.2011 r. (3) wywiady ankietowe (CATI) wśród BO projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL z terenów wiejskich, którzy rozpoczęli lub kontynuowali udział w projektach w okresie po 01.01.2010 r.; (4) wywiady ankietowe (CATI) wśród mieszkańców terenów wiejskich województwa wielkopolskiego; (5) indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami OPS z gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa; (6) indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami urzędów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich województwa;

(7) indywidualne wywiady pogłębione z rodzicami dzieci, które korzystały z wychowania przedszkolnego w ramach Priorytetu IX PO KL; (8) indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami przeszkoli z terenów wiejskich objętych wsparciem w ramach Priorytetu IX PO KL, (9) indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami szkół podstawowych i gimnazjalnych z obszarów wiejskich, które korzystały ze wsparcia w ramach Priorytetu IX PO KL; (10) wywiady z beneficjentami, którzy w ramach projektu realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL wspierają osoby z terenów wiejskich. Powyższy dobór technik umożliwił triangulację źródeł i metod oraz technik badawczych, tzn. wzajemne uzupełnianie się i weryfikację wyciąganych wniosków oraz pogłębienie wyników. Szczegółowe założenia metodologiczne prezentuje rozdział 3 niniejszego raportu.

Zasadniczą część raportu stanowią rozdziały 4-6 raportu. Rozdział 4 prezentuje wyniki analizy oddziaływania działań realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL na rozwój zasobów ludzkich w badanym obszarze, kolejno według obszarów wsparcia wyznaczonych przez poszczególne Priorytety komponentu regionalnego PO KL. Rozdział 5 prezentuje wyniki badania założeń interwencji w kontekście potrzeb BO – w szczególności obejmuje analizę zapotrzebowania na poszczególne typy wsparcia oraz diagnozę stanu wiedzy i potrzeb informacyjnych mieszkańców. Rozdział 6 obejmuje swoim zakresem cel szczegółowy nr 2.2: Ocena założonych działań komponentu regionalnego PO KL w kontekście realizacji celów Strategii Rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r.

Ocena wpływu PO KL na podniesienie kwalifikacji zawodowych

Pierwszym obszarem oddziaływania interwencji w ramach komponentu regionalnego PO KL, który poddano analizie, był wpływ na zmianę poziomu kwalifikacji zawodowych mieszkańców terenów wiejskich. Ocena w tym zakresie nie jest jednoznaczna. Niewątpliwie pozytywnie ocenić należy użyteczność projektów w tym zakresie. Zgromadzone dane pozwalają na poziomie 31,6% oszacować odsetek BO, którzy w wyniku udziału w projektach nauczyli się nowego zawodu, a na poziomie niemal 46% odsetek BO, którzy wyniku udziału w projektach pogłębili kwalifikacje w ramach posiadanego zawodu. Badani są w większości przekonani, że zdobyte kwalifikacje są obecnie potrzebne na rynku pracy oraz że będą przydatne w dalszym życiu zawodowym. W przeważającej większości przypadków pozyskane kwalifikacje można wykorzystać poza sektorem rolniczym, co wpisuje się w założenia PO KL.

Na podstawie danych zastanych można stwierdzić, że pomimo tego, iż struktura BO jest bardzo zbliżona do struktury mieszkańców województwa wielkopolskiego, to w strukturze osób, które podniosły swoje kwalifikacje dominują osoby z terenów miejskich. Wzrost poziomu kwalifikacji zawodowych dokonał się u 30,3% BO z terenów wiejskich oraz u 49,7% BO z terenów miejskich. Wydaje się, że ze względu na utrudniony dostęp do działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych wśród mieszkańców terenów wiejskich, w przyszłości warto dążyć do wykorzystania dofinansowania EFS dla zmniejszenia lub wręcz odwrócenia dysproporcji w tym zakresie. Dostęp do działań na rzecz podniesienia kwalifikacji zawodowych był na terenach wiejskich wyrównany wśród kobiet i mężczyzn.

Ocena wpływu PO KL na poprawę sytuacji zawodowej

Obecnie zatrudnienie posiada około 34% BO Priorytetu VI i VII POKL, którzy przystępując do projektu nie posiadali pracy. Tym samym, w ogólnym ujęciu liczba niepracujących BO zmalała z poziomu 92% przed przystąpieniem do projektu do 63% obecnie. Zatrudnienie w jednej trzeciej przypadków nastąpiło bezpośrednio po zakończeniu udziału w projekcie, połowa BO natomiast zdobyła (lub zmieniła) pracę w jakiś czas po zakończeniu udziału, dzięki kwalifikacjom i umiejętnościom zdobytym w projekcie. Jedynie około 13% poszukiwało pracy przez okres dłuższy niż rok. Potwierdzeniem korzystnego oddziaływania interwencji jest również fakt, że osoby, które obecnie nie są zatrudnione, jako najczęstszą przyczynę tego stanu rzeczy wskazywały brak ofert pracy na lokalnym rynku (pond

50% wskazań) – bariery tej nie są w stanie pokonać nawet mimo zdobytego w ramach projektu doświadczenia lub kwalifikacji. Nie wymieniano natomiast przyczyn, które mogłyby wskazywać na brak skuteczności projektów.

Ocena wpływu PO KL na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Ocena oddziaływania wsparcia udzielonego w ramach Priorytetu VII PO KL na sytuację społeczno-ekonomiczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i społecznie wykluczonych nie jest jednoznaczna. W aspekcie sytuacji ekonomicznej wpływ projektów wydaje się być ograniczony. Poprawę sytuacji materialnej dostrzega 36,3% BO, jednak w przypadku większości osób poprawa ta nastąpiła w nieznacznym stopniu. Spośród osób, które przed przystąpieniem do projektu pobierały zasiłek socjalny, ponad 15% obecnie uniezależniło się w tym zakresie od opieki socjalnej, jednak niemal 85% grupy (co stanowi około 23% ogółu BO) w dalszym ciągu korzysta z zasiłku. Korzystną obserwacją jest natomiast fakt wzrostu liczby prowadzonych przez BO samodzielnych gospodarstw domowych (z około 70% do około 82%). Wyraźnie korzystne oddziaływanie można dostrzec w sferze społecznej. Jak potwierdzają zarówno wywiady z BO, jak i z przedstawicielami OPS, udział w projektach owocuje większym otwarciem BO, wyjściem z izolacji, poprawą relacji z rodziną i sąsiadami, a także – co szczególnie istotne – przełamaniem biernej dotychczas postawy na rynku pracy.

Ocena wpływu PO KL na rozwój potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i pracowników

Przedmiotem badania było dokonanie oceny czy i w jakim zakresie nabywanie przez BO projektów Poddziałania 8.1.1 oraz 8.1.2 PO KL określonych kwalifikacji zawodowych bezpośrednio przekłada się na ich sytuację zawodową. Analizowano różnorodne aspekty zmiany sytuacji zawodowej. Pozytywnym rezultatem jest fakt, że po realizacji projektu 69,6% BO, którzy byli w sytuacji zagrożenia utratą pracy, zdołało utrzymać zatrudnienie, w tym 1 osoba otrzymała awans. 30,4% BO wprowadziło utratę po ukończeniu udziału w projekcie pracę, jednak wszystkie te osoby znalazły później ponowne zatrudnienie – w tym połowa (15,2% ogółu) podkreśla, że znalazła zatrudnienie dzięki udziałowi w projekcie. Wśród odczuwanych korzyści należy również wymienić wzrost poziomu wynagrodzenia – co trzeci BO zarabia więcej, niż przed udziałem w projekcie¹.

Ocena oddziaływania PO KL na zwiększenie dostępu i poprawę jakości edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich

W latach 2006-2010 nastąpił na terenach wiejskich wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat). Równolegle następował wzrost liczby ośrodków oraz miejsc w placówkach przedszkolnych. Tendencja wzrostowa stanowi odzwierciedlenie trendu ogólnowojewódzkiego, zwraca uwagę jednak utrzymująca się dysproporcja między dostępnością placówek edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich i miejskich. Zachodzące zmiany w liczbie placówek i miejsc nie są wystarczające, aby pokryć wysokie zapotrzebowanie wynikające z sytuacji demograficznej. Liczba dzieci przypadających na jedno miejsce w przedszkolu wynosi na terenach wiejskich 2,04.

Biorąc pod uwagę ogólną liczbę placówek wychowania przedszkolnego w województwie wielkopolskim w 2010 r., ośrodki wychowania przedszkolnego, które uzyskały wsparcie w ramach Priorytetu IX PO KL stanowią 8,39% wszystkich placówek. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczestniczących w różnych formach edukacji przedszkolnej w ramach Priorytetu IX PO KL na obszarach wiejskich w stosunku do ogólnej liczby dzieci w tej grupie wyniósł 4,34%. Nie można wykluczyć, że obserwowana dynamika przyrostu liczby miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego w badanym obszarze w latach 2006-2010 jest zasługą interwencji EFS. Argumentami na rzecz tej tezy są wyniki badań kondycji sektora edukacji przedszkolnej w ubiegłych latach,

¹ Przez co rozumiemy wzrost z poziomu poniżej średniej krajowej do poziomu średniej krajowej lub wzrost z poziomu średniej krajowej do poziomu powyżej średniej krajowej.

dynamicznie przyrastająca liczba placówek, które korzystają ze środków EFS oraz rosnąca liczba dzieci z terenów wiejskich objętych wsparciem. Wciąż aktualna jest jednak potrzeba dalszych działań na rzecz rozwijania edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich województwa.

Wywiady z przedstawicielami przedszkoli, przedstawicielami urzędów gmin oraz z rodzicami dzieci, które uczęszczają do przedszkoli objętych wsparciem potwierdzają odczuwalny wpływ interwencji. Z perspektywy rodziców, z którymi przeprowadzono wywiady, najsilniej odczuwany jest wpływ PO KL w zakresie poszerzenia oferty edukacyjnej. Trudno natomiast mówić o wyraźnym wpływie interwencji w ramach EFS na sytuację zawodową rodziców lub uelastycznienie godzin pracy przedszkoli. W tym ostatnim aspekcie wyniki badania pokazały ograniczone zapotrzebowanie rodziców. Należy jednak podczas interpretacji wyników uwzględnić, że dostęp do projektów rodziców niepracujących – w przypadku których przede wszystkim oczekiwany byłby wpływ w postaci podjęcia zatrudnienia – jest ograniczony przez kryteria przyjęć do przedszkoli, które zazwyczaj przyznają pierwszeństwo rodzinom, w których oboje rodzice są zatrudnieni, stąd wpływ interwencji w tym zakresie może w naturalny sposób być słabiej odczuwalny. Występowanie takich kryteriów potwierdzali rodzice dzieci uczęszczających do badanych placówek. Próba przedszkoli oraz rodziców w badaniu nie była reprezentatywna, otrzymane wyniki wskazują jednak na zasadność rozważenia w przyszłości wprowadzenia zapisów (np. w ramach kryteriów szczegółowych wyboru projektów), które umożliwiłyby bezrobotnym rodzicom posyłanie dzieci do przedszkoli wspieranych w ramach Priorytetu IX PO KL.

Ocena oddziaływania na zwiększenie dostępu i poprawę jakości edukacji szkolnej na terenach wiejskich

Według stanu na koniec 2010 r., wsparcie w ramach Priorytetu IX PO KL otrzymało 16% szkół (podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych) z terenu województwa. Tym samym, nieco ponad 36% wszystkich uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z terenów wiejskich województwa wielkopolskiego zostało objętych pomocą w ramach Działania 9.1 i 9.2 PO KL. Realizacja interwencji niewątpliwie w istotny sposób oddziałuje na urozmaicenie i wzbogacenie oferty edukacyjnej szkół. W wyniku udziału w projekcie PO KL 46% objętych badaniem uczniów przyznało, iż wsparcie w ramach projektu zwiększyło ich zainteresowanie dalszą nauką, a niemal 43% BO zauważyło poprawę stopni. W aspektach, będących w szczególności tematem zainteresowania niniejszego badania, nie można potwierdzić istotnego wpływu interwencji:

(1) Ograniczony wpływ realizacji interwencji na wybór typu szkoły ponadgimnazjalnej. 24,4% obecnych uczniów szkół ponadgimnazjalnych², przyznało, że realizowane w gimnazjum projekty miały wpływ na podjęcie decyzji odnośnie dalszych losów edukacyjnych. Opinie o wpływie projektu na wybór szkoły ponadgimnazjalnej wyraziło 17% licealistów, 31% uczniów technikum i 25% uczniów szkół zawodowych. Z kolei tylko 19% uczniów szkół gimnazjalnych zapytanych o plany dotyczące wyboru szkoły deklaruje, iż udział w projekcie realizowanym w ramach Priorytetu IX PO KL w obecnej szkole będzie miał wpływ na ten wybór.

(2) Pomimo, że przedstawiciele szkół, którzy wzięli udział w wywiadach pogłębionych zauważyli poprawę wyników testów końcowych szkół podstawowych i gimnazjalnych w związku z realizacją projektów w ramach Priorytetu IX PO KL³, to jednak analizując wyniki testów końcowych wszystkich szkół podstawowych i gimnazjalnych w latach 2006-2011 uczniów z obszarów wiejskich województwa nie da się zauważyć zdecydowanej tendencji w ich poprawie. Należy uwzględnić, że placówki objęte wsparciem stanowią 16% placówek z terenu województwa, zatem szkoły te stanowią mniejszość w ogólnej liczbie szkół, których wyniki prezentowane są w oficjalnych zestawieniach. Ponadto, większość projektów realizowanych w ramach Priorytetu IX PO KL ma charakter wieloletni oraz nie są

² Liceów, techników, szkół zawodowych.

³ Jak zostało wykazane w rozdziale 4.7, jeśli charakter projektu pozwalał oczekiwać przełożenia na wzrost poziomu wyników testów końcowych, to rezultat taki został przez przedstawicieli badanych szkół potwierdzony. Projekty o takim charakterze realizowano w dwóch uczestniczących w badaniu placówkach i obydwaj przedstawiciele badanych szkół potwierdzili pozytywny rezultat w tym zakresie.

nastawione wyłącznie na wsparcie uczniów klas ostatnich, co sprawia, że rzeczywiste efekty interwencji mogą być zauważalne dopiero w perspektywie długofalowej. Tym niemniej na obecnym etapie dane nie pozwalają jednoznacznie potwierdzić wpływu PO KL na poprawę wyników testów końcowych.

Stan wiedzy mieszkańców obszarów wiejskich na temat możliwości otrzymania wsparcia finansowanego z EFS w swoim powiecie/gminie

Przeważająca większość objętych badaniem (ponad 81%) mieszkańców terenów wiejskich słyszała o możliwościach uzyskania wsparcia w ramach projektów dofinansowanych ze środków unijnych w swoim miejscu zamieszkania. Mieszkańcom znane są głównie projekty skierowane do osób bezrobotnych i biernych zawodowo (Priorytet VI PO KL – około 61% badanych), a w dalszej kolejności na rzecz wspierania przedsiębiorstw i ich pracowników (Priorytet VIII PO KL – około 42%). O możliwości wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym słyszało jedynie 30,4% potencjalnych BO, a w kwestii wsparcia dla osób kształcących się w systemie oświaty odsetek ten wyniósł 27,9%. Pomimo licznie deklarowanej wiedzy na temat możliwości uzyskania wsparcia w ramach komponentu regionalnego PO KL, jedynie 26,0% mieszkańców terenów wiejskich województwa potwierdza, iż zna w swoim najbliższym otoczeniu osoby, które uczestniczą bądź uczestniczyły w takich projektach.

Na poziom wiedzy z pewnością wpływa fakt, że mieszkańcy nie poszukują aktywnie informacji na temat możliwości udziału w projektach unijnych w pobliżu swojego miejsca zamieszkania. Działania takie podejmowało jedynie 28% mieszkańców – najczęściej wykorzystywanymi źródłami informacji są Internet, telewizja, radio oraz prasa. W przyszłości, połowa potencjalnych BO skorzystałaby najchętniej z mediów jako źródła informacji na temat projektów unijnych, dodatkowo 30,7% potencjalnych BO byłoby zainteresowanych uzyskiwaniem informacji od pracownika Urzędu Pracy.

Adekwatność projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL do potrzeb BO w badanym obszarze

Wszystkie typy inicjatyw, realizowanych w ramach Priorytetów VI-IX PO KL, zostały w badaniu ocenione jako potrzebne. Wysoką adekwatność projektów, realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL potwierdza również wysoki (ponad 80%) odsetek BO deklarujących, że wsparcie otrzymane w ramach projektu odpowiadało na ich potrzeby.

Istotną rolę wśród czynników determinujących udział BO w projektach współfinansowanych z EFS odgrywa dostęp do odpowiedniej informacji. 26,0% mieszkańców terenów wiejskich ocenia, że główną przyczyną niebrania dotąd udziału w projektach unijnych jest brak dostarczenia im informacji na temat takiej możliwości. Godny podkreślenia jest tutaj fakt, że 70% potencjalnych BO (68,9% kobiet oraz 74,4% mężczyzn), którzy nie wiedzieli o możliwościach związanych z udziałem w projektach w ramach PO KL deklaruje, że wzięłoby w nich udział, gdyby nie wspomniana bariera.

Jak pokazują wyniki badania, uczestnicy projektów decydując się na udział w nich kierują się przede wszystkim motywacją rozwoju zawodowego, który potencjalnie ma się przyczynić do poprawy ich sytuacji zawodowej. Deklarację udziału w projekcie ze względu na chęć podniesienia poziomu umiejętności, poprzez przekwalifikowanie lub nabycie nowych kwalifikacji czy nabycie/zwiększenie doświadczenia zawodowego złożyło 59,1% BO. W następnej kolejności dla 15% BO kryterium zachęcającym do udziału w projektach PO KL był aspekt finansowy – bezpłatny charakter wsparcia.

Ocena założonych działań komponentu regionalnego PO KL w kontekście realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.

W oparciu o dokonane analizy można ocenić, że projekty wdrażane w ramach Priorytetów VI-IX PO KL realizują większość celów operacyjnych celu strategicznego 3 *Wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia* oraz cel operacyjny *Rozwój usług socjalnych i ograniczenie patologii oraz wykluczeń społecznych* w celu strategicznym 4 Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.

Wnioski i rekomendacje

Wyniki badania obejmują szeroki zakres przedmiotowy. Poniżej zaprezentowano kluczowe wnioski wraz z proponowanymi rekomendacjami.

- (1) Pomimo, że udział w projektach osób z terenów wiejskich i miejskich odzwierciedla strukturę mieszkańców województwa, to zdecydowanie częściej do działań na rzecz podniesienia kwalifikacji mieli dostęp mieszkańcy terenów miejskich – objęto nimi 49,7% BO z terenów miejskich wobec jedynie 30,3% BO z terenów wiejskich.

Zaleca się zapewnienie zrównoważonego rozwoju całego województwa pod kątem zapewnienia dostępu do działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

- (2) Analiza oddziaływania wsparcia w ujęciu terytorialnym pokazała słabsze oddziaływanie w podregionie konińskim. W podregionie tym, niżej na tle ogółu, BO oceniali przydatność kwalifikacji zawodowych zdobytych w projekcie oraz stopień w jakim będą przydatne w życiu zawodowym w perspektywie kilku lat; zarazem stosunkowo niewiele osób podjęło w związku z realizacją projektu przynajmniej czasowe zatrudnienie. W podregionie stosunkowo najniższa była ocena wpływu projektu na życie zawodowe oraz stosunkowo najniższy był odsetek osób, gotowych polecić innym udział w projektach takich jak ten, w którym sami uczestniczyli.

Zaleca się zapewnienie zrównoważonego rozwoju całego województwa pod kątem rozwijania w ramach komponentu regionalnego PO KL kwalifikacji zawodowych uczestników.

- (3) Badani przedstawiciele OPS widzą potrzebę rozbudowania wsparcia o działania skierowane na rodzinę (przeciwdziałanie przemocy czy umacnianie więzi między członkami rodziny) oraz dzieci z rodzin borykających się z problemami, które przyczynić mogą się do ich wykluczenia społecznego czy też marginalizacji. Głosy potwierdzające potrzebę wsparcia m.in. ubogich rodzin powtarzały się również w wypowiedziach mieszkańców terenów wiejskich.

Zaleca się rozważenie rozbudowania, w ramach kolejnego okresu finansowania, wachlarza form wsparcia dostępnych w ramach PO KL o formy wsparcia obejmujące dzieci z rodzin trudnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym.

- (4) Liczba przedszkoli i miejsc przedszkolnych jest na terenach wiejskich wciąż niedostateczna. Pomimo wzrostu liczby placówek i miejsc przedszkolnych na terenach wiejskich w ostatnich latach, utrzymuje się znacząca dysproporcja między terenami miejskimi i wiejskimi w tym zakresie.

Zaleca się zapewnienie zrównoważonego rozwoju całego województwa pod kątem stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej.

- (5) Zarówno dane dotyczące wdrażania PO KL, jak i wypowiedzi przedstawicieli samorządów lokalnych z terenów wiejskich i beneficjentów pokazują, że komplementarność z inwestycjami

prowadzonymi w badanym obszarze jest w projektach realizowanych w ramach komponentu regionalnego stosowana co najwyżej sporadycznie. Na podstawie wywiadów z przedstawicielami Urzędów Gmin można wnioskować, że respondentom brakuje ugruntowanej wiedzy na temat konkretnych założeń realizacji projektów, dotyczących komplementarności.

Zalecane są działania na rzecz bardziej efektywnego stosowania zasady komplementarności.

2 Słowniczek skrótów zastosowanych w raporcie.

B+R	Badania i rozwój
BDL	Bank Danych Lokalnych
BO	Beneficjent Ostateczny, uczestnik projektu
CATI	Computer Asssted Telephone Interviewing – Wywiady Telefoniczne Wspomagane Komputerowo
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EQUAL	Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL ⁴
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IDI	Individual In – Depth Interview – Indywidualny Wywiad Pogłębiony
IP	Instytucja Pośrednicząca PO KL
NGO	Organizacja pozarządowa (non-governmental organization)
OKE Poznań	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
PO IG	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013
SRWW	Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.
SZOP PO KL	Szczegółowy Opis Priorytetów PO KL ⁵
WRPO	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu

⁴ Program realizowany od 2001 r. w 25 krajach Unii Europejskiej, finansowany przez Europejski Fundusz Społeczny oraz bezpośrednio z budżetów państw biorących udział w Inicjatywie.

⁵ Odwołania na podstawie aktualnej wersji SZOP PO KL tj. obowiązującej od dnia 01.06.2010 r.

Spis treści

1	WPROWADZENIE	1
2	SŁOWNICZEK SKRÓTÓW ZASTOSOWANYCH W RAPORCIE.	8
3	OPIS ZASTOSOWANEJ METODOLOGII.....	10
4	OCENA ODDZIAŁYWANIA KOMPONENTU REGIONALNEGO PO KL NA ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH W BADANYM OBSZARZE	13
4.1	Charakterystyka wsparcia w ramach komponentu regionalnego PO KL w Wielkopolsce skierowanego do mieszkańców terenów wiejskich	13
4.2	Ocena wpływu PO KL na podniesienie kwalifikacji zawodowych	14
4.3	Ocena wpływu PO KL na poprawę sytuacji zawodowej.....	19
4.4	Ocena wpływu PO KL na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	24
4.5	Ocena wpływu PO KL na rozwój potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz pracowników.....	32
4.6	Ocena oddziaływania PO KL na zwiększenie dostępu i poprawę jakości edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich	38
4.7	Ocena oddziaływania PO KL na zwiększenie dostępu i poprawę jakości edukacji szkolnej na terenach wiejskich.....	45
5	ZAŁOŻENIA I REZULTATY INTERWENCJI W RAMACH KOMPONENTU REGIONALNEGO POKL W KONTEKŚCIE POTRZEB MIESZKAŃCÓW TERENÓW WIEJSKICH.....	53
5.1	Poziom wiedzy mieszkańców obszarów wiejskich na temat możliwości otrzymania wsparcia finansowanego z EFS w swoim powiecie/gminie.	53
5.2	Adekwatność projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL do potrzeb BO w badanym obszarze	56
5.3	Czynniki determinujące udział BO w projektach współfinansowanych z EFS w badanym obszarze.....	62
6	ZAŁOŻENIA I REZULTATY INTERWENCJI W RAMACH KOMPONENTU REGIONALNEGO PO KL W KONTEKŚCIE REALIZACJI CELÓW STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2020 R...64	64
6.1	Realizacja celów strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. 64	64
6.2	Komplementarność z inwestycjami prowadzonymi w regionie	69
6.3	Podsumowanie.....	70
7	WNIOSKI I REKOMENDACJE	72
8	SPIS RYSUNKÓW	74
9	SPIS TABEL.....	76

3 Opis zastosowanej metodologii.

Badanie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem następujących metod badawczych:

(1) Analiza danych zastanych

Wykorzystane zostały następujące źródła danych:

- **Dane pochodzące ze statystyk publicznych (GUS)**
- **Wyniki badań dotyczących rozwoju zasobów ludzkich na obszarach wiejskich:**
 - *Wpływ dofinansowania z EFS w ramach Priorytetu IX PO KL na rozwój oferty edukacyjnej szkół i upowszechnienie edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich i gminach miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców w województwie wielkopolskim.* Raport wykonany na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu przez Zespół Badawczy ASM – Centrum Badań i Analizy Rynku SP. z o.o.
 - *Wpływ środków EFS na skuteczność działań podejmowanych w ramach systemu integracji zawodowej osób wykluczonych społecznie w Wielkopolsce.* Raport wykonany na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu przez Zespół Badawczy ASM – Centrum Badań i Analizy Rynku SP. z o.o.
- **Dane dotyczące wdrażania komponentu regionalnego PO KL⁶**
- **Zapisy Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.** (wraz z danymi z monitoringu tej strategii).
- **Dane z kuratorium oświaty**
- **Raport „Badanie osiągniętych wartości wskaźników rezultatu komponentu regionalnego PO KL⁷”**
- **Sprawozdanie okresowe z realizacji Priorytetów w ramach komponentu regionalnego PO KL** (za I półrocze 2011 r., opracowane przez WUP w Poznaniu).

(2) Wywiady ankietowe wśród następujących grup BO komponentu regionalnego PO KL z obszarów wiejskich województwa:

- **BO projektów realizowanych w ramach Priorytetów VI, VII, VIII, IX PO KL z obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego, którzy zakończyli udział w projektach w okresie od 01.01.2010 r. do 31.03.2011 r.** Badaniem objęto 1 471 BO, co stanowi próbę reprezentatywną⁸ ze względu na liczbę BO projektów w ramach poszczególnych Priorytetów. W obrębie danego Priorytetu struktura próby odzwierciedlała strukturę udziału BO z danego Działania PO KL. Szczegółowy opis struktury próby prezentuje poniższa tabela.

⁶ Zostały wykorzystane dane aktualne na moment podpisania umowy z Wykonawcą tj. na koniec września 2011 r.

⁷ Badanie zrealizowane na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego przez PAG Uniconsult, marzec 2010 r. i maj 2011 r.

⁸ Wielkość próby przekracza wielkość założoną. Przy założeniu maksymalnego błędu statystycznego 5% oraz na poziomie istotności 0,95 próba reprezentatywna wynosiła 1 450.

Tabela 1. Struktura próby BO projektów realizowanych w ramach Priorytetów VI, VII, VIII, IX PO KL z obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego, którzy zakończyli udział w projektach w okresie od 01.01.2010 r. do 31.03.2011 r.

Priorytet VI				Priorytet VII				Priorytet VIII			Priorytet IX						ogółem
6.1	6.2	6.3	Ogółem	7.1	7.2	7.3	ogółem	8.1	8.2	ogółem	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	ogółem	
320	19	31	370	131	87	149	367	328	40	368	143	95	5	15	108	366	1 471

- **BO projektów realizowanych w ramach Priorytetów VI, VII, VIII, IX PO KL z obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego, którzy rozpoczęli lub kontynuowali udział w projekcie po 01.01.2010 r.** Badanie zostało zrealizowane na reprezentatywnej⁹ próbie **381 respondentów**, gdzie: 100 osób stanowili uczestnicy projektów z Priorytetu VI PO KL, 70 osób stanowili uczestnicy projektów z Priorytetu VII PO KL, 72 osoby stanowili uczestnicy projektów z Priorytetu VIII PO KL oraz 139 osób stanowili uczestnicy projektów z Priorytetu IX PO KL.

(3) **Wywiady ankietowe (CATI) wśród potencjalnych BO komponentu regionalnego PO KL z obszarów wiejskich województwa – mieszkańców terenów wiejskich.** Badaniem zostali objęci mieszkańcy terenów wiejskich województwa wielkopolskiego, którzy nie uczestniczyli dotąd w projektach realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL. Badanie zrealizowano na reprezentatywnej (przy poziomie istotności 0,95 oraz przy założeniu maksymalnego błędu statystycznego 5%) próbie 384¹⁰ mieszkańców terenów wiejskich¹¹ województwa wielkopolskiego. W badaniu udział wzięły osoby o różnym statusie na rynku pracy. Struktura próby stanowiła odzwierciedlenie struktury populacji ze względu na płeć i grupę wiekową. Szczegółową strukturę prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Struktura próby mieszkańców terenów wiejskich województwa wielkopolskiego¹².

	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
	Udział procentowy w wierszu	Liczba respondentów (wielkość próby)	Udział procentowy w wierszu	Liczba respondentów (wielkość próby)	Udział procentowy w próbie ogółem	Liczba respondentów (wielkość próby)
10-24 lat	48%	42	52%	45	23%	87
25-34 lat	47%	32	53%	36	17%	68
35-44 lat	50%	27	50%	27	14%	54
45-54 lat	48%	26	52%	28	14%	54
55 i więcej lat	59%	71	41%	50	32%	121
OGÓŁEM	52%	198	48%	186	100%	384

⁹ przy założeniu poziomu istotności 0,95 oraz maksymalnego błędu statystycznego 5%.

¹⁰ Według stanu na dzień 31.12.2010 r. w województwie wielkopolskim tereny wiejskie zamieszkiwało 1 515 703 osoby, w tym 761483 kobiet. Dane według stałego miejsca zameldowania, źródło danych: GUS BDL.

¹¹ Zgodnie z definicją przyjętą w całym badaniu: gminy wiejskie lub część wiejska gmin wiejsko-miejskich, zgodnie z definicją GUS.

¹² Na podstawie: GUS BDL *Ludność według grup wieku i płci*, stan na 31.12.2010 r.

- (4) **Wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami OPS z gmin wiejskich i miejsko-wiejskich.** Zaproszenie do udziału w badaniu było skierowane do wszystkich OPS z terenów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, ostatecznie do udziału przystąpiło 145 jednostek (80% wszystkich podmiotów). Respondentami byli przedstawiciele kadry zarządzającej lub personelu merytorycznego.
- (5) **Wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami przedszkoli z terenów wiejskich objętych wsparciem w ramach Priorytetu IX PO KL.** Wywiady zrealizowane zostały w 5 przedszkolach, objętych wsparciem w ramach Priorytetu IX PO KL. Respondentami byli przedstawiciele kadry zarządzającej lub personel merytoryczny. Próba została dobrana w sposób losowy.
- (6) **Wywiady pogłębione (IDI) z rodzicami dzieci, które korzystają/korzystały z wychowania przedszkolnego w ramach Priorytetu IX PO KL.** Wielkość próby badawczej wyniosła 5 respondentów. Wywiady były prowadzone z rodzicami dzieci uczęszczających do tych samych przedszkoli, w których badani byli przedstawiciele kadry w ramach wywiadów z przedstawicielami przedszkoli. Próba dobrana została w sposób losowy w obrębie przedszkola.
- (7) **Wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami szkół podstawowych i gimnazjalnych z obszarów wiejskich, które korzystały ze wsparcia w ramach Priorytetu IX PO KL.** Wielkość próby badawczej wyniosła 4 respondentów (z 4 różnych szkół¹³). Próba została dobrana w sposób losowy.
- (8) **Wywiady z beneficjentami, którzy w ramach projektu realizowanego w ramach komponentu regionalnego PO KL wspierają osoby z obszarów wiejskich.** Liczba respondentów wyniosła 4 (po 1 przedstawicielu z projektów realizowanych w ramach poszczególnych Priorytetów komponentu regionalnego PO KL). Próba została dobrana w sposób losowy.
- (9) **Wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami urzędów gmin wiejskich i wiejsko-miejskich.** Zaproszenie do udziału w badaniu było skierowane do wszystkich urzędów gmin wiejskich i wiejsko-wiejskich, ostatecznie do udziału przystąpiło 145 jednostek (80% wszystkich podmiotów).

¹³ 3 szkoły podstawowe i 1 gimnazjalna.

4 Ocena oddziaływania komponentu regionalnego PO KL na rozwój zasobów ludzkich w badanym obszarze

4.1 Charakterystyka wsparcia w ramach komponentu regionalnego PO KL w Wielkopolsce skierowanego do mieszkańców terenów wiejskich

Program Operacyjny Kapitał Ludzki składa się z 10 Priorytetów, realizowanych zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym. W ramach komponentu centralnego (Priorytety I-V) środki są przeznaczane przede wszystkim na wsparcie efektywności struktur i systemów instytucjonalnych. Komponent regionalny obejmuje 4 Priorytety, w ramach których realizowane jest wsparcie dla osób i grup społecznych:

- **Priorytet VI - Rynek pracy otwarty dla wszystkich.** Priorytet VI PO KL obejmuje działania związane z aktywizacją zawodową osób bezrobotnych i biernych zawodowo. Pomoc kierowana jest m.in. do osób młodych, kobiet, osób starszych i niepełnosprawnych oraz osób długotrwale bezrobotnych. W ramach Priorytetu VI znajdują się działania prowadzące do zmniejszenia bezrobocia ukrytego, dotyczącego najbardziej mieszkańców obszarów wiejskich. Pomoc skoncentrowana jest na podnoszeniu zdolności do zatrudnienia (m.in. poprzez doradztwo zawodowe i szkolenia), na rozwoju przedsiębiorczości oraz na podnoszeniu jakości usług świadczonych przez instytucje rynku pracy.
- **Priorytet VII - Promocja integracji społecznej.** Priorytet VII PO KL ma na celu ułatwienie dostępu do rynku pracy osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz rozwój instytucji ekonomii społecznej. Grupami docelowymi są m.in. osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne, imigranci, osoby opuszczające zakłady karne. Wsparcie przeznaczone jest na wyeliminowanie barier, jakie napotykają te grupy w dostępie do zatrudnienia, na tworzenie warunków sprzyjających zatrudnieniu oraz na podniesienie kwalifikacji kadr instytucji pomocy i integracji społecznej.
- **Priorytet VIII - Regionalne Kadry Gospodarki.** Priorytet VIII PO KL obejmuje działania prowadzone na rzecz przedsiębiorstw i pracowników, którym zapewnia się możliwość podnoszenia i aktualizacji umiejętności zawodowych. Ważnym elementem wsparcia jest także rozwój Regionalnych Strategii Innowacji oraz zapewnienie transferu wiedzy między przedsiębiorstwami.
- **Priorytet IX - Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach.** Priorytet IX PO KL kładzie nacisk na zwiększenie dostępu do edukacji oraz wyrównywanie szans edukacyjnych. Działania obejmują upowszechnienie edukacji przedszkolnej (głównie na obszarach wiejskich), programy rozwojowe szkół (np. dodatkowe zajęcia pozalekcyjne), dostosowanie wiedzy i umiejętności absolwentów do potrzeb lokalnego rynku pracy, rozwijanie szkolnictwa zawodowego, programy stypendialne, upowszechnienie kształcenia ustawicznego oraz rozwój kadr pedagogicznych i administracyjnych systemu oświaty.

Od początku realizacji PO KL w Wielkopolsce w projektach realizowanych w ramach komponentu regionalnego wsparciem objęto 197 670 osób, w tym 86 175 osób (43,6%) stanowili mieszkańcy terenów wiejskich¹⁴. Mieszkańcy terenów wiejskich stanowili relatywnie najniższy odsetek wśród osób, które otrzymały wsparcie w ramach Priorytetu VIII PO KL, natomiast niemal co drugi (od 45,8% do

¹⁴ Stan na dzień 30.06.2011 r. Źródło: Sprawozdanie okresowe z realizacji PO KL.

48,6%) BO Priorytetu VI, VII i IX PO KL mieszka na terenach wiejskich. Zatem struktura uczestników projektów PO KL jest bardzo zbliżona do struktury mieszkańców województwa wielkopolskiego, ponieważ zgodnie z danymi GUS na obszarach wiejskich mieszka ok. 44,1% mieszkańców regionu. Odnosząc dane do ogólnej liczby mieszkańców województwa, wsparciem w ramach komponentu regionalnego PO KL objęto 5,8% mieszkańców województwa, przy czym 5,7% mieszkańców terenów wiejskich.

Tabela 3. Liczba uczestników projektów w ramach komponentu regionalnego PO KL w Wielkopolsce.

Priorytet	Liczba osób objętych wsparciem w ramach Priorytetu	w tym: mieszkańcy terenów wiejskich	
		liczba	udział
VI	46 152	22 419	48,6%
VII	32 221	14 753	45,8%
VIII	37 715	10 648	28,2%
IX	81 582	38 355	47,0%
Ogółem	197 670	86 175	43,6%
Udział w ogólnej liczbie mieszkańców ¹⁵	5,8%	5,7%	-

4.2 Ocena wpływu PO KL na podniesienie kwalifikacji zawodowych

4.2.1 Charakterystyka projektów w ramach komponentu regionalnego PO KL, ukierunkowanych na podnoszenie kwalifikacji zawodowych

W ramach komponentu regionalnego PO KL różnorodne działania przyczyniające się do podniesienia kwalifikacji zawodowych BO realizowane są w ramach każdego z czterech Priorytetów. W ramach dwóch Priorytetów: Priorytet VIII – *Regionalne kadry gospodarki* oraz Priorytet IX – *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach* wzrost kwalifikacji BO jest monitorowany w sposób bezpośredni poprzez wskaźniki realizacji PO KL:

Dla Priorytetu VIII:

- *Liczba przedsiębiorstw, które zostały objęte wsparciem w zakresie projektów szkoleniowych*
- *Liczba pracujących osób dorosłych, które zakończyły udział w projektach szkoleniowych*
- *Liczba przedsiębiorstw, których pracownicy zakończyli udział w szkoleniach w ramach Priorytetu*
- *Liczba osób, które ukończyły udział w stażach lub szkoleniach praktycznych*

Dla Priorytetu IX:

- *Liczba osób dorosłych w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w formalnym kształceniu ustawicznym w ramach Priorytetu*
- *Liczba nauczycieli, którzy uczestniczyli w doskonaleniu zawodowym w krótkich formach*
- *Liczba nauczycieli, pracowników administracji oświatowej oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu z terenów wiejskich, wiejsko-miejskich i miast do 25 tys. mieszkańców, którzy uczestniczyli w doskonaleniu zawodowym¹⁶.*

W przypadku dwóch pozostałych Priorytetów podniesienie kwalifikacji zawodowych stanowi środek do osiągnięcia celu głównego, jakim jest zwiększenie poziomu zatrudnienia (Priorytet VI) oraz poprawa dostępu do rynku pracy (Priorytet VII), a liczba BO, którzy brali udział w formach podnoszących

¹⁵ Ogólna liczba mieszkańców: w oparciu o GUS BDL, stan na 31.12.2010 r.: mieszkańcy województwa: 3 419 426 osób, w tym mieszkańcy terenów wiejskich: 1 508 699 osób.

¹⁶ Wskaźnik dodatkowy określony w Planie Działania dla Priorytetu IX dla Wielkopolski (Sprawozdanie z realizacji PO KL na dzień 30.06.2011 r.).

kwalifikacje zawodowe, nie podlega bezpośredniemu monitorowaniu w ramach działalności sprawozdawczej. Należy nadmienić, że w zakresie niniejszego badania nie leżało dokonanie weryfikacji ogólnej liczby BO, którzy podnieśli kwalifikacje zawodowe w ramach projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL w Wielkopolsce w okresie od początku wdrażania PO KL, lecz ocena oddziaływania interwencji w tym zakresie w oparciu o dane dotyczące wybranej grupy BO¹⁷.

Według stanu na dzień 31 października 2011 r.¹⁸ w działaniach związanych z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych w ramach projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL, tj. kursach, szkoleniach, warsztatach, studiach podyplomowych¹⁹ w obszarze objętym badaniem²⁰ ukończyło udział 25 083 BO, w tym 35,6% (8 923 osoby) stanowili mieszkańcy terenów wiejskich.

W zestawieniu z ogólną liczbą BO projektów, którzy zakończyli udział w projektach w badanym okresie czasu, działania na rzecz podniesienia kwalifikacji zawodowych realizowane były wśród 40,5% BO. **Zdecydowanie częściej ze wsparcia ukierunkowanego na podniesienie kwalifikacji korzystali mieszkańcy terenów miejskich – tego typu działaniami objęto 49,7% BO z terenów miejskich oraz jedynie 30,3% wszystkich BO z terenów wiejskich.** Na terenach miejskich w działaniach podnoszących kwalifikacje nieco częściej uczestniczyły kobiety. Na terenach wiejskich odsetek ten jest zbliżony.

Tabela 4. Porównanie odsetka osób z terenów wiejskich i miejskich, które podniosły kwalifikacje.

	wieś					miasto				
	VI	VII	VIII	IX	Ogółem	VI	VII	VIII	IX	Ogółem
Liczba mieszkańców, którzy ukończyli udział w projektach										
Kobiety	5 152	5 048	2 613	4 448	17 261	5 097	4 848	6 499	2 916	19 360
Mężczyźni	3 493	2 190	2 469	4 066	12 218	3 892	2 205	4 136	2 902	13 135
Ogółem	8 645	7 238	5 082	8 514	29 479	8 989	7 053	10 635	5 818	32 495
Liczba mieszkańców, którzy uczestnicząc w projektach podnieśli kwalifikacje										
Kobiety	1 657	1 520	1 563	348	5 088	2 028	1 712	5 619	504	9 863
Mężczyźni	1 590	514	1 609	122	3 835	1 947	730	3 484	136	6 297
Ogółem	3 247	2 034	3 172	470	8 923	3 975	2 442	9 103	640	16 160
Odsetek BO, którzy uczestnicząc w projektach podnieśli kwalifikacje										
Kobiety	32,2%	30,1%	59,8%	7,8%	29,5%	39,79%	35,31%	86,46%	17,28%	50,95%
Mężczyźni	45,5%	23,5%	65,2%	3,0%	31,4%	50,03%	33,11%	84,24%	4,69%	47,94%
Ogółem	37,6%	28,1%	62,4%	5,5%	30,3%	44,22%	34,62%	85,59%	11,00%	49,73%

¹⁷ Dane udostępnione dla celów badania dotyczą BO, którzy zakończyli udział w projektach w okresie od 01.01.2010 r. do 31.03.2011 r. Ze względu na reprezentatywny charakter próby, dane pozwalają uogólnić otrzymane wyniki na całą grupę BO, którzy zakończyli udział w omawianym okresie.

¹⁸ Dane wygenerowane z bazy PEFS 2007 - BO, którzy zakończyli udział w projektach w okresie od 01.01.2010 r. do 31.03.2011 r.

¹⁹ Tj. projekty w ramach Priorytetów VI, VII, VIII oraz IX PO KL, których elementem był udział w jednej lub więcej następujących form: kursy, szkolenia, warsztaty, studia podyplomowe.

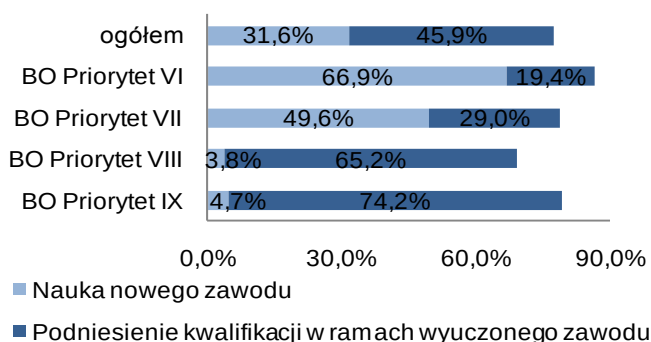
²⁰ BO, którzy zakończyli udział w projektach w okresie od 01.01.2010r. do 31.03.2011 r.

W dalszej części badania ocenie poddano oddziaływanie interwencji wyłącznie w odniesieniu do mieszkańców terenów wiejskich, w oparciu o wyniki badań ilościowych wśród BO.

4.2.2 Ocena oddziaływania interwencji

Kwalifikacje nabyte przez uczestników projektów dotyczą zarówno pogłębienia wiedzy i umiejętności posiadanych w ramach wcześniej wyuczonego zawodu, jak i nabycia nowych kompetencji. Niemal 46% uczestników projektów²² ma poczucie, że podniosło kwalifikacje w ramach wcześniej wyuczonego zawodu, natomiast blisko jedna trzecia uczestników (31,6%) nabyła kwalifikacje w zakresie nowego zawodu.

Rysunek 1. Odsetek BO potwierdzających podniesienie kwalifikacji zawodowych w wyniku udziału w projekcie²¹.

Dokonując subiektywnej oceny skali zaistniałych zmian, BO uznają że ich kwalifikacje uległy poprawie w raczej dużym stopniu (na pytanie „*Proszę ocenić na ile Pan/i podwyższył/a kwalifikacje?*” według zastosowanej skali ocen od 1 - *w bardzo małym stopniu* do 5 - *w bardzo dużym stopniu* średnia ocen kształtuje się na poziomie 3,8²³).

O skuteczności oddziaływania interwencji na podniesienie kwalifikacji zawodowych decyduje, oprócz skali oddziaływania, również aktualność przekazywanych BO kompetencji. Wpływ interwencji komponentu regionalnego PO KL można w tym zakresie ocenić pozytywnie:

- Z perspektywy oddziaływania projektów na sytuację zawodową mieszkańców terenów wiejskich za pozytywny należy uznać fakt, że aż 94% BO ocenia, że zdobyte w ramach projektu kwalifikacje mogą przez nich zostać wykorzystane poza sektorem rolniczym²⁴.
- **Zdobyte kwalifikacje w ocenie BO są obecnie potrzebne na rynku pracy.** Na pytanie „*Jak Pan/i ocenia przydatność zdobytych kwalifikacji na dzisiejszym rynku pracy?*” według zastosowanej skali ocen od 1-*bardzo niska przydatność* do 5-*bardzo wysoka przydatność* średnia ocen kształtuje się na poziomie 3,8. Warto jednak zwrócić uwagę na to, że rozkład ocen wykazuje zróżnicowanie terytorialne. Pozytywnie wyróżnia się podregion poznański (średnia ocen 4,0), nieco słabiej natomiast na tle pozostałych podregionów oceniana jest adekwatność kwalifikacji przez BO z terenu podregionu konińskiego.

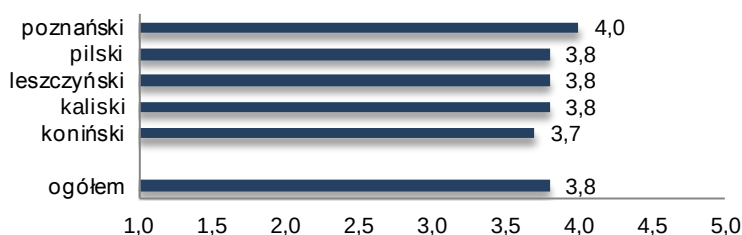
²¹ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 do 31.03.2011, w tym: BO Priorytet VI (Poddziałanie 6.1.1) N=320, BO Priorytet VII (Działanie 7.1) N=131, BO Priorytet VIII (Poddziałanie 8.1.1, Poddziałanie 8.1.2, Poddziałanie 8.2.1) N=368, BO Priorytet IX (Działanie 9.3, Działanie 9.4, Działanie 9.5) N=128

²² Populację badania stanowili BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 do 31.03.2011, w tym: BO Priorytet VI (Poddziałanie 6.1.1) N=320, BO Priorytet VII (Działanie 7.1) N=131, BO Priorytet VIII (Poddziałanie 8.1.1, Poddziałanie 8.1.2, Poddziałanie 8.2.1) N=368, BO Priorytet IX (Działanie 9.3, Działanie 9.4, Działanie 9.5) N=128

²³ Wynik ten jest wyrównany wśród BO niezależnie od typu wsparcia i Priorytetu PO KL.

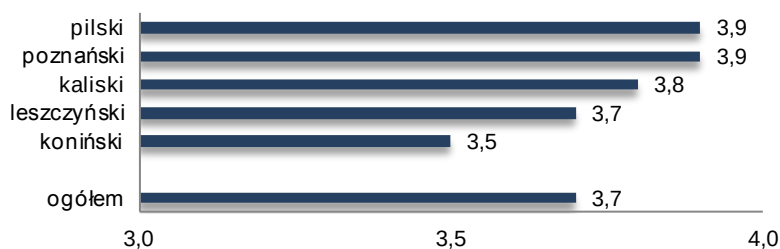
²⁴ Odsetek liczony spośród BO projektów, którzy przyznali, że w ramach udziału w projekcie podnieśli (lub nabyli nowe) kwalifikacje zawodowe. Odsetek wyniósł w szczególności: 97% wśród BO Priorytetu VI PO KL, 78% wśród BO Priorytetu VII PO KL, 99% wśród BO Priorytetu VIII PO KL.

Rysunek 2. Średnia ocen przydatności zdobytych w ramach projektu kwalifikacji zawodowych na rynku pracy – zestawienie w układzie terytorialnym.

- Pozytywna ocena jakości oraz aktualności pozyskanych kwalifikacji przekłada się na wysokie postrzeganie ich przydatności w życiu zawodowym. Na pytanie „Na ile zdobyte kwalifikacje zawodowe będą Pana/i zdaniem przydatne w Pani życiu zawodowym w perspektywie najbliższych kilku lat?” według zastosowanej skali ocen od 1-bardzo mało przydatne do 5-bardzo przydatne średnia ocen kształtuje się na poziomie 3,7. Szczególnie dobrze oceniają pod tym względem zdobyte kwalifikacje BO z terenu podregionów pільskiego i poznańskiego, słabiej natomiast BO z terenu podregionu konińskiego.

Rysunek 3. Średnia ocena stopnia w jakim zdobyte w ramach projektu kwalifikacje zawodowe będą przydatne w życiu zawodowym w perspektywie kilku lat.

Wpływ interwencji w zakresie podniesienia kwalifikacji zawodowych najsilniej zauważalny jest w przypadku BO projektów z Priorytetu VI (zdaniem ponad 86% uczestników udział w projektach w jakiś sposób podniósł ich kwalifikacje zawodowe). Natomiast relatywnie rzadziej zdaniem BO podniesienie kwalifikacji zawodowych było rezultatem projektów w ramach Priorytetu VIII²⁵ (skierowanych zazwyczaj do osób już zatrudnionych). W układzie terytorialnym, projekty realizowane w ramach Priorytetów VI - IX komponentu regionalnego PO KL w województwie wielkopolskim zaowocowały nauką nowego zawodu najczęściej wśród BO z terenu podregionów: leszczyńskiego i konińskiego, w podregionie kaliskim natomiast można zauważyć koncentrację wsparcia na podnoszeniu kwalifikacji w ramach już posiadanego zawodu. Dane prezentuje tabela poniżej.

²⁵ Odsetek wynikający z wypowiedzi BO należy uznać za zaniżony względem rzeczywistości. Podnoszenie kwalifikacji jest podstawową formą wsparcia w projektach z Priorytetu VIII PO KL. Otrzymany wynik najprawdopodobniej wynika z interpretacji sformułowania „podniesienie kwalifikacji zawodowych” przez BO; część powszechnie realizowanych działań, jak np. kursy językowe, mogła nie być przez respondentów interpretowana jako podniesienia kwalifikacji zawodowych.

Tabela 5. Odsetek BO potwierdzających podniesienie kwalifikacji zawodowych w wyniku udziału w projekcie – zestawienie w układzie terytorialnym²⁶.

Podregion:	BO Priorytet VI		BO Priorytet VII		BO Priorytet VIII		BO Priorytet IX		Ogółem	
	Nauka nowego zawodu	Podniesienie kwalifikacji w ramach wcześniej wyuczonego zawodu	Nauka nowego zawodu	Podniesienie kwalifikacji w ramach wcześniej wyuczonego zawodu	Nauka nowego zawodu	Podniesienie kwalifikacji w ramach wcześniej wyuczonego zawodu	Nauka nowego zawodu	Podniesienie kwalifikacji w ramach wcześniej wyuczonego zawodu	Nauka nowego zawodu	Podniesienie kwalifikacji w ramach wcześniej wyuczonego zawodu
poznański	77,4%	12,9%	57,7%	15,4%	3,3%	62,5%	14,3%	71,4%	23,9%	47,8%
piłski	53,2%	24,2%	43,5%	39,1%	2,5%	67,9%	0,0%	50,0%	33,2%	43,0%
leszczyński	100%	0,0%	58,3%	22,2%	8,7%	63,0%	4,1%	77,6%	40,3%	44,3%
koniński	74,2%	15,1%	48,4%	25,8%	2,5%	69,1%	3,8%	61,5%	37,7%	40,7%
kaliski	76,1%	19,7%	26,7%	60,0%	5,6%	63,9%	6,3%	90,6%	10,7%	72,6%
Ogółem	66,9%	19,4%	49,6%	29,0%	3,8%	65,2%	4,7%	74,2%	31,8%	46,3%

BO, którzy nie odczuli wpływu udziału w projekcie na podniesienie kwalifikacji²⁷, jako najczęstsze powody takiej sytuacji podawali: zbyt krótki okres trwania kursu, brak ofert pracy po zakończeniu szkolenia, niewystarczającą praktykę.

Rysunek 4. Powody, dla których BO nie odczuli wpływu udziału w projekcie na podniesienie kwalifikacji zawodowych.

4.2.3 Podsumowanie

Wpływ realizacji projektów w badanym obszarze na wzrost poziomu kwalifikacji zawodowych mieszkańców terenów wiejskich można ocenić pozytywnie pod względem użyteczności, jednak umiarkowanie pod względem skali realizacji.

Na podstawie danych zastanych można ocenić, że wzrost poziomu kwalifikacji zawodowych dokonał się u 30,3% mieszkańców terenów wiejskich korzystających ze wsparcia PO KL. Wśród BO z terenów miejskich analogiczny odsetek był znacznie wyższy – 49,7%. Wydaje się, że ze względu na utrudniony dostęp do działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych wśród mieszkańców terenów wiejskich, w przyszłości warto dążyć do wykorzystania dofinansowania EFS dla zmniejszenia lub wręcz odwrócenia dysproporcji w tym zakresie. Dostęp do działań na rzecz podniesienia kwalifikacji zawodowych był na terenach wiejskich wyrównany wśród kobiet i mężczyzn.

²⁶ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 do 31.03.2011, w tym: BO Priorytet VI (Poddziałanie 6.1.1) N=320, BO Priorytet VII (Działanie 7.1) N=131, BO Priorytet VIII (Poddziałanie 8.1.1, Poddziałanie 8.1.2, Poddziałanie 8.2.1) N=368, BO Priorytet IX (Działanie 9.3, Działanie 9.4, Działanie 9.5) N=128.

²⁷ Mowa tu o 22,5% BO, którzy nie potwierdzili pogłębienia posiadanych kwalifikacji zawodowych jak też nauki nowego zawodu (rys.1).

Wyniki badań ankietowych wśród BO z terenów wiejskich pozwalają zarazem pozytywnie ocenić użyteczność oddziaływania interwencji. 31,6% BO ocenia, że w wyniku udziału w projekcie nauczyło się nowego zawodu, a 45,9% pogłębiło kwalifikacje w ramach posiadanego zawodu. Badani są w większości przekonani, że zdobyte kwalifikacje są obecnie potrzebne na rynku pracy oraz, że będą przydatne w dalszym życiu zawodowym. W zdecydowanej większości przypadków dzięki pozyskanym kwalifikacjom możliwe jest podjęcie pracy poza sektorem rolniczym, co wpisuje się w założenia PO KL.

4.3 Ocena wpływu PO KL na poprawę sytuacji zawodowej

4.3.1 Charakterystyka projektów ukierunkowanych na poprawę sytuacji zawodowej

W ramach komponentu regionalnego PO KL różnorodne działania przyczyniające się do podniesienia kwalifikacji zawodowych BO realizowane są w ramach każdego z czterech Priorytetów. Obszarem zainteresowania w ramach niniejszego badania były projekty z zakresu Priorytetów VI, VII oraz VIII PO KL. Wpływ PO KL na poprawę sytuacji BO projektów z Priorytetów VI, VII analizowany jest w niniejszym rozdziale²⁸. Odniesienie do sytuacji BO projektów z Priorytetu VIII dokonywane było według innych kryteriów oraz jest przedstawione w dalszej części raportu.

Głównym celem analiz w ramach niniejszego rozdziału było uzyskanie odpowiedzi na pytanie:

- Czy osoby pozostające bez zatrudnienia, które otrzymały wsparcie w projektach realizowanych w badanym obszarze uzyskały zatrudnienie? Jeśli tak, to w jakim okresie od zakończenia udziału w projekcie? Czy udział w projekcie przyczynił się do uzyskania zatrudnienia? Jeśli nie, to z jakich przyczyn?

Zgromadzone dane pozwoliły na analizę wpływu na poprawę sytuacji zawodowej również w szerszym, niż wynikający z postawionego pytania badawczego, zakresie. Brak jest jednak zdefiniowanego ogólnego wskaźnika poprawy sytuacji zawodowej – pełna ocena oddziaływania interwencji w tym zakresie wymaga wielowymiarowej oceny różnorodnych aspektów. Dla potrzeb badania przyjęto następujące wskaźniki: sytuacja zawodowa BO obecnie względem sytuacji zawodowej przed udziałem w projektach, czas od ukończenia projektu do podjęcia zatrudnienia, okoliczność zdobycia doświadczenia zawodowego (niezależnie od obecnego statusu na rynku pracy) oraz warunki zatrudnienia.

4.3.2 Ocena oddziaływania interwencji

37% BO projektów²⁹ realizowanych w ramach Priorytetów VI i VII PO KL w momencie realizacji badania³⁰ deklaroowało, że posiada zatrudnienie, natomiast 63% przyznało, że pozostaje bez zatrudnienia. Z kolei biorąc pod uwagę jedynie liczbę osób, które przed rozpoczęciem udziału

²⁸ Według założeń metodologicznych, ocena wpływu na poprawę sytuacji zawodowej zgodnie z kryteriami przyjętymi w niniejszym rozdziale dotyczyła również BO Poddziałania 8.1.2 PO KL. Ze względu jednak na fakt, że wszyscy respondenci z Poddziałania 8.1.2 zadeklarowali, że przed udziałem w badaniu posiadali zatrudnienie, nie brali oni udziału w części ankiety dotyczącej zmian w sytuacji zawodowej. Wykluczenie to wynikało z konstrukcji zastosowanego narzędzia badawczego, którego kształt przyporządkowany był głównemu zagadnieniu badawczemu rozważanemu w tym rozdziale: „Czy osoby pozostające bez zatrudnienia, które otrzymały wsparcie w projektach realizowanych w badanym obszarze uzyskały zatrudnienie? Jeśli tak, to w jakim okresie od zakończenia udziału w projekcie? Czy udział w projekcie przyczynił się do uzyskania zatrudnienia? Jeśli nie, to z jakich przyczyn?”. Z tego względu niniejszy rozdział nie zawiera danych dotyczących BO Priorytetu VIII PO KL, Poddziałanie 8.1.2.

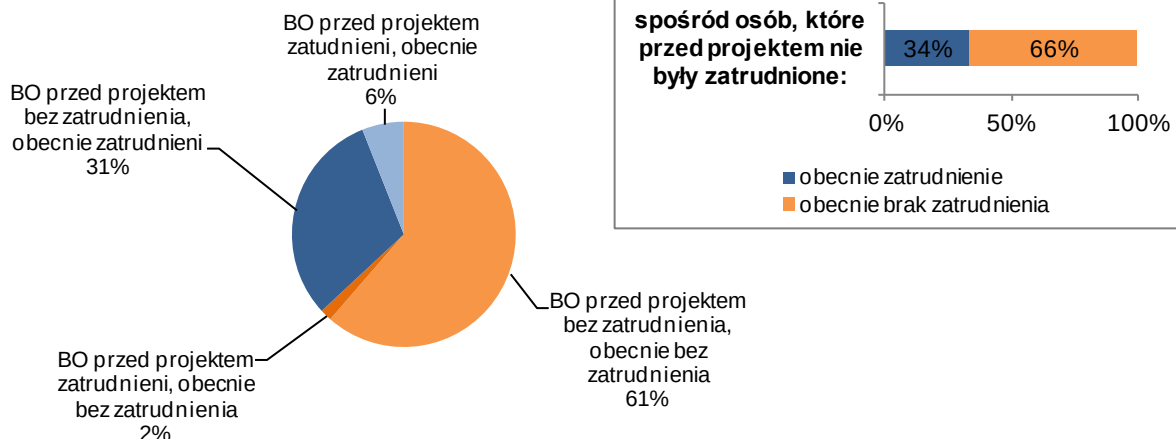
²⁹ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO, którzy zakończyli udział w projekcie w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r.

³⁰ Ze względu na grupę respondentów można przyjąć interpretację, iż ocena obecnej sytuacji zawodowej dotyczy sytuacji w okresie od 2 do 7 kwartałów (6-21 miesięcy) po zakończeniu udziału w projekcie.

w projekcie PO KL nie posiadały zatrudnienia, 34% tej grupy jest obecnie zatrudnionych, a 66% zatrudnienia nadal nie posiada. Częściej pracują przy tym mężczyźni - obecnie zatrudnienie znalazło około 40% wcześniej bezrobotnych mężczyzn, podczas gdy wśród kobiet odsetek ten wynosi około 30%.

Rysunek 5. Porównanie sytuacji zawodowej BO przed i po udziale w projekcie³¹.

Ogółem wśród BO:

W odniesieniu do poszczególnych Priorytetów, odsetek zatrudnionych po zakończeniu udziału w projekcie wynosi odpowiednio: 44,1% wśród BO Priorytetu VI PO KL oraz 17,6% wśród BO Priorytetu VII PO KL. Poziom zatrudnienia pozostaje na porównywalnym poziomie, jak poziom zatrudnienia w pół roku po zakończeniu udziału w projekcie – jak wskazują dostępne dane z badania ogólnopolskiego³² - wskaźnik zatrudnienia wśród BO Priorytetu VI w pół roku po zakończeniu udziału wynosił wśród mieszkańców terenów wiejskich odpowiednio: 41,8% (Priorytet VI) oraz 17,6% (Priorytet VII).

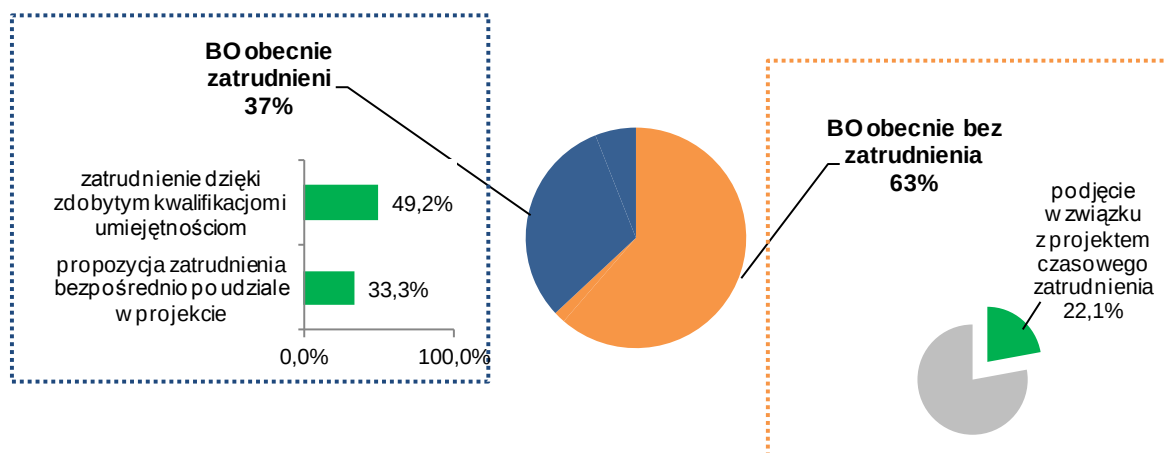
- **Wśród osób obecnie nieposiadających zatrudnienia**, 59% grupy (tj. 38% ogółu badanych BO) jest zarejestrowanych w urzędzie pracy jako osoby bezrobotne lub poszukujące pracy. Odsetek ten wynosi około 60% wśród kobiet oraz około 56% wśród mężczyzn. Kolejne 32% grupy (tj. około 20% ogółu BO) nie jest zarejestrowanych w urzędzie pracy, pozostałe osoby zajmują się dziećmi lub osobami wymagającymi opieki lub prowadzą gospodarstwo domowe.
- **Wśród osób obecnie zatrudnionych**, 82% grupy (tj. 30% ogółu badanych) stanowią BO zatrudnieni w czymś przedsiębiorstwie, 11% grupy (tj. około 4% ogółu badanych) stanowią BO prowadzący własną działalność gospodarczą. Pozostałe osoby pracują w gospodarstwach rolnych, odbywają staż lub przygotowanie zawodowe. Własną działalność gospodarczą częściej prowadzą mężczyźni: odsetek samozatrudnionych wyniósł wśród mężczyzn 16%, podczas gdy wśród kobiet 9%. Pracę najemną wykonuje natomiast 79% mężczyzn i 84% kobiet.

³¹ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w projekcie w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VI (Działanie 6.1) N=320, BO Priorytet VII (Działanie 7.1) N=131. Kategoria „zatrudnienie” obejmuje: osoby zatrudnione, osoby samozatrudnione, osoby pracujące w gospodarstwie rolnym, osoby odbywające staż lub przygotowanie zawodowe. Kategoria „bez zatrudnienia” obejmuje: osoby zarejestrowane w urzędzie pracy jako bezrobotne, osoby nie zatrudnione i nie zarejestrowane w urzędzie pracy jako bezrobotne, osoby zajmujące się dziećmi/osobami wymagającymi stałej opieki, osoby zajmujące się gospodarstwem domowym. Podstawa liczenia odsetka: osoby kwalifikujące się do wyżej wymienionych kategorii.

³² „Badanie osiągniętych wartości wskaźników rezultatu komponentu regionalnego PO KL”, PAG Uniconsult na zlecenie MRR. Dotyczy osób, które zakończyły udział w projektach w roku 2009. Porównanie należy traktować w przybliżeniu, ze względu na różne grupy docelowe badanych (ze względu na rodzaj wsparcia).

Zdobycie zatrudnienia po zakończeniu udziału w projekcie nie stanowi jednoznacznego dowodu skuteczności projektu. Podobnie, brak efektu zatrudnienia w momencie realizacji badania nie decyduje o braku użyteczności interwencji. Dla pogłębionej analizy oddziaływania projektów na sytuację zawodową BO rozważono szereg pytań dodatkowych, uzupełniających informacje o przebiegu ich kariery zawodowej od udziału w projekcie do momentu realizacji badania. Najważniejsze obserwacje prezentuje rysunek nr 6. Pełne dane zostały omówione poniżej.

Rysunek 6. Obecna sytuacja zawodowa BO a wybrane aspekty oddziaływania projektu³³.

- **22,1% uczestników projektów, którzy w momencie realizacji badania nie posiadali zatrudnienia, przyznało, że dzięki udziałowi w projekcie PO KL nabyło doświadczenie zawodowe, podejmując przynajmniej czasowe zatrudnienie.** Zatrudnienie to najczęściej trwało od jednego do trzech miesięcy – 41,7% BO, bądź od trzech do sześciu miesięcy – 33,3%. Dłuższy czas zatrudnienia związanego z realizacją projektu deklarowało 25% BO, z czego w przypadku 8,3% respondentów czas ten przekroczył 12 miesięcy. Najczęściej projekty bezpośrednio wiążące się z podjęciem zatrudnienia realizowane były w podregionie kaliskim, gdzie jedna trzecia BO podjęła w związku z realizacją projektu zatrudnienie. Rzadko natomiast do zatrudnienia bezpośrednio w ramach projektu dochodziło w podregionach leszczyńskim (7,4%) i kaliskim (16,9%). Należy również podkreślić, że czasowe zatrudnienie pięciokrotnie częściej podejmowali BO Priorytetu VI niż Priorytetu VII PO KL. Dane prezentuje tabela nr 6.

Tabela 6. Podjęcie (czasowego) zatrudnienia w związku z realizacją projektu – zestawienie w układzie terytorialnym³⁴.

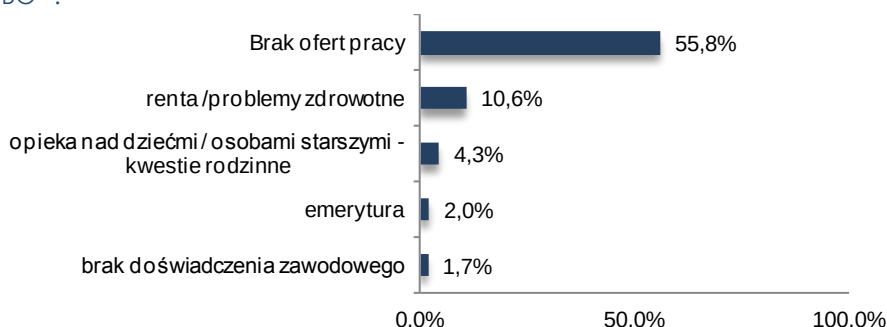
Podregion	BO Priorytet VI	BO Priorytet VII	Ogółem
kaliski	46,7%	0,0%	33,3%
koniński	22,6%	4,2%	16,9%
leszczyński	0,0%	7,7%	7,4%
piłski	29,6%	5,9%	25,0%
poznański	35,0%	11,1%	23,7%
Ogółem	30,9%	6,2%	22,1%

³³ Na podstawie badania CATI. Respondenci BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., zgodnie z kategoriami „zatrudnieni” oraz „niezatrudnieni” przyjętymi powyżej.

³⁴ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VI (Działanie 6.1) N=175, BO Priorytet VII (Działanie 7.1) N=97.

- Główną przyczyną braku zatrudnienia, jakie wskazują osoby obecnie niepracujące, jest w przypadku ponad połowy BO **brak ofert pracy**, a w dalszej kolejności problemy zdrowotne (10,6%). W przypadku około 4,3% BO decydujący jest fakt sprawowania opieki nad dziećmi lub osobami zależnymi lub inne powody rodzinne. Kwestia braku oferty pracy wymieniana była porównywalnie często przez kobiety i mężczyzn, natomiast powody związane z sytuacją rodzinną wskazywały niemal wyłącznie kobiety.

Rysunek 7. Główne przyczyny braku zatrudnienia wskazywane przez obecnie niepracujących BO³⁵.

- Wśród osób obecnie zatrudnionych, jedna trzecia otrzymała propozycję zatrudnienia bezpośrednio po zakończeniu udziału w projekcie, a połowa zdobyła (lub zmieniła) pracę dzięki zdobytym kwalifikacjom i umiejętnościom. Propozycję pracy po zakończeniu udziału w projekcie otrzymało 27,6% obecnie zatrudnionych osób objętych wsparciem w ramach Priorytetu VI oraz 75,0% osób objętych wsparciem w ramach Priorytetu VII³⁶. Natomiast opinię, że pracę zmieniono dzięki zdobytym kwalifikacjom i umiejętnościom wyraziło odpowiednio 43,0% BO Priorytetu VI oraz 93,8% BO Priorytetu VII. Szczegółowe dane w układzie terytorialnym prezentuje tabela nr 7.

Tabela 7. Wpływ projektu na zmiany w życiu zawodowym – zestawienie w układzie terytorialnym³⁷.

Podregion	BO Priorytet VI		BO Priorytet VII		Ogółem	
	proponycja pracy po zakończeniu udziału w projekcie	zmiana pracy dzięki zdobytym kwalifikacjom i umiejętnościom	proponycja pracy po zakończeniu udziału w projekcie	zmiana pracy dzięki zdobytym kwalifikacjom i umiejętnościom	proponycja pracy po zakończeniu udziału w projekcie	zmiana pracy dzięki zdobytym kwalifikacjom i umiejętnościom
kaliski	20,0%	50,0%	0,0%	100,0%	19,4%	51,4%
koniński	20,0%	33,3%	100,0%	100,0%	27,3%	39,4%
leszczyński	0,0%	0,0%	75,0%	75,0%	75,0%	75,0%
piłski	36,6%	47,5%	80,0%	100,0%	41,3%	53,3%
poznański	40,0%	30,0%	66,7%	100,0%	46,2%	46,2%
Ogółem	27,6%	43,0%	75,0%	93,8%	33,3%	49,2%

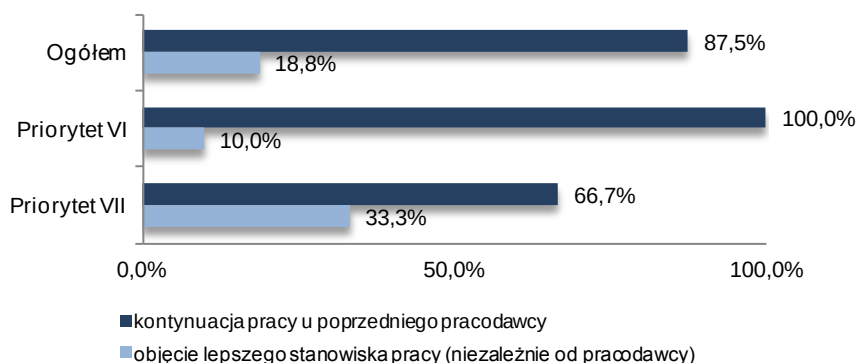
³⁵ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., obecnie niezatrudnieni. W zestawieniu wykazano najczęściej wskazywane odpowiedzi oraz pominięto braki danych.

³⁶ 12 osób z 16

³⁷ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VI (Działanie 6.1) N=116, BO Priorytet VII (Działanie 7.1) N=16.

- **Spośród osób obecnie pracujących, które również przed przystąpieniem do projektu posiadały zatrudnienie 87,5% utrzymało zatrudnienie w tym samym miejscu, natomiast 12,5% BO zmieniło po zakończeniu udziału w projekcie pracodawcę.** Można zauważyć, że zmiana miejsca zatrudnienia dotyczyła wyłącznie BO projektów z Priorytetu VII. 18,8% BO niezależnie od miejsca zatrudnienia przed i po udziale w projekcie pracuje obecnie na lepszym stanowisku niż przed udziałem w projekcie. Odsetek ten jest większy w przypadku BO projektów z Priorytetu VII (33,3%), w przypadku BO Priorytetu VI PO KL poprawa stanowiska pracy nastąpiła w co dziesiątym przypadku.

Rysunek 8. Kontynuacja pracy sprzed udziału w projekcie³⁸.

Wśród osób, które znalazły zatrudnienie po zakończeniu udziału w projekcie PO KL, ponad 42% BO zajęło to krócej niż trzy miesiące. Około 27% BO szukało pracy od trzech do sześciu miesięcy, prawie 11% od sześciu do dziewięciu miesięcy, a niemal 7% od dziewięciu do dwunastu miesięcy. Z kolei 12,9% osób znalazło zatrudnienie w okresie powyżej 12 m-cy od momentu zakończenia udziału w projekcie unijnym. Czas poszukiwania zatrudnienia różni się w przypadku kobiet i mężczyzn. Zatrudnienie w okresie krótszym niż 3 miesiące od zakończenia udziału w projekcie podjęło 60% mężczyzn oraz jedynie 36% kobiet. Z kolei na najdłuższy, przekraczający 12 miesięcy okres do podjęcia zatrudnienia wskazywało 17% kobiet i jedynie 2,5% mężczyzn. W układzie terytorialnym, najkrótszy czas poszukiwania zatrudnienia można zaobserwować w podregionie poznańskim i leszczyńskim, stosunkowo długi natomiast w podregionie konińskim. Dane w układzie terytorialnym prezentuje tabela poniżej.

Tabela 8. Czas pomiędzy zakończeniem udziału w projekcie a podjęciem pracy/stażu – zestawienie w układzie terytorialnym³⁹.

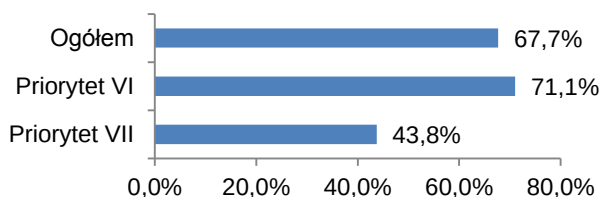
Podregion	kaliski	koniński	leszczyński	pilski	poznański	Ogółem
0-3 mies.	38,9%	21,2%	50,0%	54,4%	61,5%	42,4%
3-6 mies.	25,0%	36,4%	50,0%	21,7%	23,1%	27,3%
6-9 mies.	16,7%	9,1%	0,0%	8,7%	7,7%	10,6%
9-12 mies.	5,5%	15,1%	0,0%	4,3%	0,0%	6,8%
Powyżej 12 mies.	13,9%	18,2%	0,0%	10,9%	7,7%	12,9%

³⁸ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., zatrudnieni przed udziałem w projekcie oraz w momencie realizacji badania, w tym: BO Priorytet VI (Działanie 6.1) N=10, BO Priorytet VII (Działanie 7.1) N=6.

³⁹ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VI (Działanie 6.1) N=116, BO Priorytet VII (Działanie 7.1) N=16.

Niezależnie od czasu i wymiaru, w jakim nastąpiło zatrudnienie, dla 67,7% obecnie zatrudnionych BO posiadana praca pozwala na samodzielne utrzymanie się. Brak jest wyraźnych różnic w obrębie płci. Wskaźnik ten kształtuje się jednak nierównomiernie wśród BO poszczególnych typów projektów: samowystarczalność ekonomiczną deklaruje 71,1% BO projektów Priorytetu VI PO KL oraz 43,8% BO projektów Priorytetu VII PO KL⁴¹.

Rysunek 9. Czy obecna praca pozwala na samodzielne utrzymanie się⁴⁰.

4.3.3 Podsumowanie

34% BO, którzy przystępując do projektu nie posiadali zatrudnienia, obecnie pracuje (są zatrudnieni w przedsiębiorstwach, prowadzą własne firmy, odbywają staż lub przygotowanie zawodowe lub pracują w gospodarstwie rolnym). Tym samym, w ogólnym ujęciu liczba niepracujących BO zmalała z poziomu 92% przed przystąpieniem do projektu do poziomu 63% w momencie realizacji badania ewaluacyjnego.

Zatrudnienie w jednej trzeciej przypadków nastąpiło bezpośrednio po zakończeniu udziału w projekcie, połowa BO natomiast zdobyła (lub zmieniła) pracę w jakiś czas po ukończeniu udziału w projekcie, dzięki kwalifikacjom i umiejętnościom zdobytym w projekcie. Czas poszukiwania pracy w przypadku 42,4% obecnie zatrudnionych BO trwał krócej niż trzy miesiące. 27,3% BO szukało pracy od trzech do sześciu miesięcy, 10,6% od sześciu do dziewięciu miesięcy, 6,8% od dziewięciu do dwunastu miesięcy, a 12,9% ponad rok. Generalnie czas poszukiwania zatrudnienia był dłuższy w przypadku kobiet niż mężczyzn.

Osoby, które obecnie nie są zatrudnione, jako najczęstszą przyczynę tego stanu rzeczy wskazują brak ofert pracy na lokalnym rynku (pond 50% wskazań). Bariery tej nie są w stanie pokonać nawet mimo zdobytego w ramach projektu doświadczenia czy kwalifikacji. Bariera ta odgrywa równie dużą rolę w przypadku uczestników obydwu płci.

4.4 Ocena wpływu PO KL na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

4.4.1 Charakterystyka projektów ukierunkowanych na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

W ramach komponentu regionalnego PO KL działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym realizowane są w ramach Priorytetu VII PO KL, poprzez następujące Działania:

- **Działanie 7.1 - Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji.** Celem Działania 7.1 jest rozwijanie aktywnych form integracji społecznej i umożliwianie dostępu do nich osobom wykluczonym/zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz poprawa skuteczności funkcjonowania instytucji pomocy społecznej w regionie.

⁴⁰ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VI (Działanie 6.1) N=114, BO Priorytet VII (Działanie 7.1) N=16.

⁴¹ Ze względu na niewielką liczbę BO projektów Priorytetu VII PO KL włączonych do tego pytania (16 osób) danych nie rozpatrywano w ujęciu terytorialnym.

- **Działanie 7.2 - Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej.** Celem Działania 7.2 jest poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej.
- **Działanie 7.3 - Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji.** Działanie 7.3 ukierunkowane jest na wsparcie dla rozwoju inicjatyw na rzecz aktywizacji i integracji społeczności lokalnych, przyczyniające się do realizacji strategii rozwoju kapitału ludzkiego na terenach wiejskich.

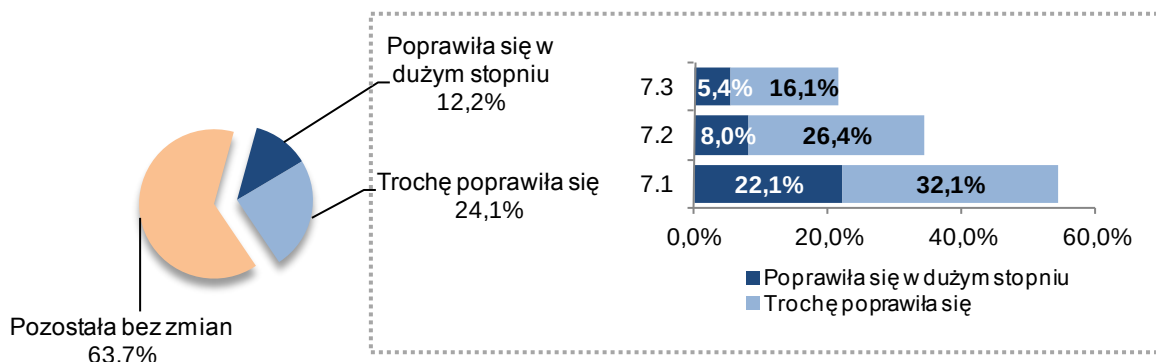
Cele Priorytetu VII PO KL realizowane są poprzez następujące działania: obejmowanie klientów instytucji pomocy społecznej działaniami aktywnej integracji (w szczególności zawiązywanie kontraktów socjalnych, obejmowanie klientów instytucji pomocy społecznej szkoleniami i innymi formami podnoszenia kwalifikacji w systemie pozaszkolnym), a także działania na rzecz zapewnienia funkcjonowania instytucji wspierających ekonomię społeczną oraz działania na rzecz zapewnienia trwałości funkcjonowania jednostek ekonomii społecznej.

Oceny oddziaływania projektów z zakresu Priorytetu VII dokonano w oparciu o badania ankietowe wśród BO projektów Działan 7.1, 7.2 oraz 7.3 PO KL oraz z wykorzystaniem wywiadów pogłębionych przeprowadzonych z przedstawicielami ośrodków pomocy społecznej – beneficjentami projektów realizowanych w ramach Priorytetu VII PO KL. Podobnie jak w przypadku poprawy sytuacji zawodowej, również dla poprawy sytuacji społeczno-ekonomicznej brak jest jednoznacznego kryterium oceny. Dla celów badania przyjęto do rozważenia następujące kryteria oceny, charakteryzujące sytuację społeczno-zawodową BO: sytuacja materialna, w tym w szczególności fakt pozostawania w zależności od opieki socjalnej przed i po zakończonym udziale w projekcie, ocena samowystarczalności obecnie prowadzonego gospodarstwa domowego, relacje z rodziną i najbliższym otoczeniem.

4.4.2 Ocena oddziaływania PO KL na sytuację ekonomiczną

Ponad jedna trzecia BO projektów z Priorytetu VII PO KL potwierdza, że dzięki udziałowi w projekcie poprawiła się ich sytuacja materialna, z czego dla 12,2% sytuacja materialna poprawiła się w dużym stopniu, a dla 24,1% była to nieznaczna poprawa. Poprawa sytuacji materialnej najbardziej zauważalna jest w przypadku BO projektów z Działania 7.1. Z uwagi na charakter wsparcia oferowanego w Działaniu 7.3, inicjatywy lokalne realizowane w tym Działaniu zdecydowanie najrzadziej skutkowały polepszeniem sytuacji ekonomicznej BO.

Rysunek 10. Porównanie sytuacji materialnej BO przed i po udziale w projekcie⁴².

⁴² Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VII N=361 (Działanie 7.1 N=131, Działanie 7.2 N=87, Działanie 7.3 N=149).

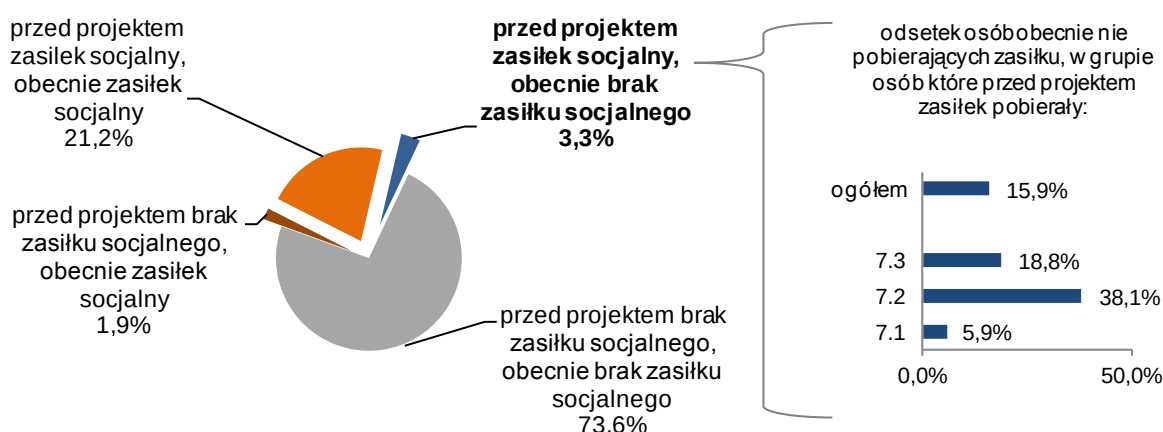
W podziale ze względu na płeć, łączny odsetek osób wskazujących na poprawę sytuacji materialnej był zbliżony, jednak mężczyźni częściej wskazywali na jednoznaczną poprawę (15% mężczyzn wobec 11% kobiet). W układzie terytorialnym można zaobserwować, że poprawę sytuacji ekonomicznej stosunkowo rzadziej odczuwają BO z terenu podregionu poznańskiego (mniej niż 20% BO deklaruje poprawę sytuacji materialnej) oraz kaliskiego (mniej niż 30%), podczas gdy w podregionach takich jak: pilski, koniński i leszczyński poprawę sytuacji materialnej (w dużym lub przynajmniej pewnym stopniu) dostrzega ponad połowa BO. Dane w układzie terytorialnym prezentuje tabela nr 9.

Tabela 9. Odsetek BO potwierdzających zmianę sytuacji materialnej w wyniku udziału w projekcie – zestawienie w układzie terytorialnym⁴³.

Podregion:	BO Priorytet VII ogółem		BO Działanie 7.1		BO Działanie 7.2		BO Działanie 7.3	
	Poprawa w dużym stopniu	Nieznaczną poprawą	Poprawa w dużym stopniu	Nieznaczną poprawą	Poprawa w dużym stopniu	Nieznaczną poprawą	Poprawa w dużym stopniu	Nieznaczną poprawą
kaliski	5,3%	23,6%	13,3%	20,0%	0,0%	12,5%	0,0%	57,1%
koniński	27,0%	25,4%	41,9%	32,3%	25,0%	12,5%	8,4%	20,8%
leszczyński	10,4%	37,9%	8,3%	38,9%	16,6%	41,7%	10,0%	30,0%
pilski	16,1%	41,1%	30,4%	39,2%	6,1%	42,4%	-	-
poznański	6,9%	11,7%	15,4%	23,1%	5,9%	5,9%	4,9%	9,8%
Ogółem	12,2%	24,1%	22,1%	32,1%	8,1%	26,4%	5,6%	15,4%

Kolejny analizowany aspekt sytuacji ekonomicznej BO Priorytetu VII PO KL związany jest z pobieraniem zasiłku społecznego. 24,5% BO przed przystąpieniem do projektu pobierało zasiłek socjalny. W momencie realizacji ewaluacji odsetek ten był nieco niższy i wynosił 23,1%. Tym samym, **odsetek osób które w wyniku uzyskania pomocy w ramach projektu PO KL przestały pobierać zasiłek socjalny należy oszacować jako 15,9%**, przy czym odsetek ten jest bardzo zróżnicowany: od bardzo wysokiego poziomu 38,1% w przypadku BO projektów z Działania 7.2, do jedynie 5,9% w przypadku BO projektów z Działania 7.1. Dane ilustruje rysunek poniżej.

Rysunek 11. Porównanie odsetka BO pobierających zasiłek socjalny przed i po udziale w projekcie⁴⁴.

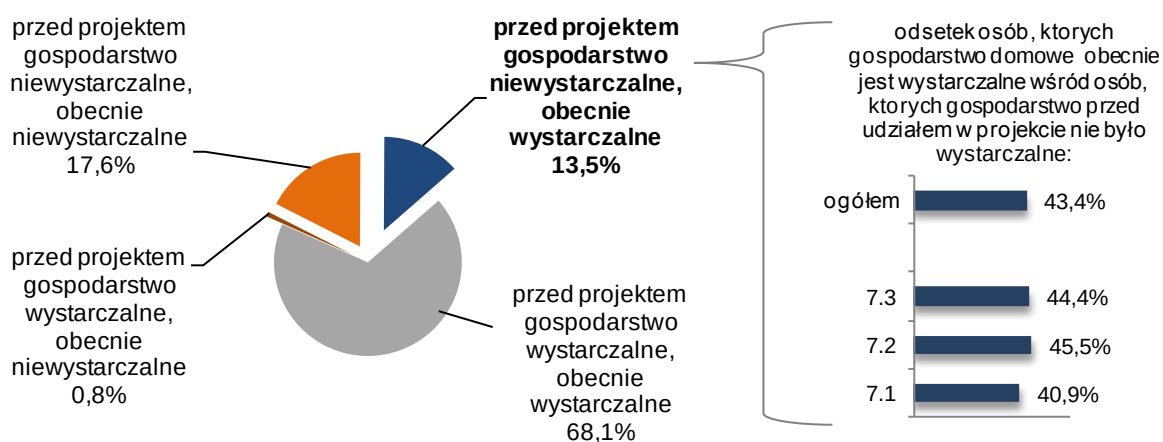

⁴³ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VII N=361 (Działanie 7.1 N=131, Działanie 7.2 N=87, Działanie 7.3 N=149).

⁴⁴ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VII N=361 (Działanie 7.1 N=131, Działanie 7.2 N=87, Działanie 7.3 N=149). Wykres słupkowy prezentuje dane w odniesieniu do wszystkich respondentów. Wykres słupkowy po prawej stronie prezentuje dane w przeliczeniu względem liczby osób, które przed przystąpieniem do projektu pobierały zasiłek socjalny (tj. osoby, które przed przystąpieniem do projektu pobierały zasiłek socjalny, stanowią w tym przypadku podstawę liczenia odsetka).

Kolejnym kryterium, uzupełniającym ocenę sytuacji ekonomicznej, jest ocena samowystarczalności prowadzonego przez badanych gospodarstwa domowego. W przypadku 31,1% respondentów kondycja gospodarstwa domowego przed udziałem w projekcie była niewystarczająca dla samodzielnego funkcjonowania. Obecnie odsetek ten zmalał do poziomu 18,4%. Tym samym, porównując dane dotyczące sytuacji poszczególnych osób przed i po zakończeniu udziału w projekcie można ocenić, że aż 43,4% BO projektów z Priorytetu VII, którzy wcześniej mieli trudności z zapewnieniem samowystarczalności gospodarstwa domowego, obecnie odczuwa w tym zakresie poprawę⁴⁵. Odsetek ten jest wyrównany w obrębie BO uczestniczących w projektach w ramach różnych Działów PO KL.

Rysunek 12. Porównanie odsetka BO prowadzących samowystarczalne oraz niesamowystarczalne gospodarstwo domowe przed i po udziale w projekcie⁴⁶.

Istotny wpływ projektów na sytuację ekonomiczną BO dostrzegają także badani przedstawiciele OPS. Niemal wszyscy badani dostrzegają bezpośrednie korzystne efekty udziału przez podopiecznych w projektach:

Na ten moment nie wiem ile osób znalazło pracę, ale co najmniej połowa nie korzysta już z opieki społecznej. Ograniczyło to korzystanie tych osób z OPS⁴⁷.

Badani przedstawiciele OPS zwracali zarazem uwagę na szereg czynników warunkujących skuteczność kierowanego do BO wsparcia – w tym w szczególności bariery wynikające z sytuacji na rynku pracy. Tymczasem znalezienie zatrudnienia stanowi największy sukces projektu – jako okoliczność, która pozwala osobie zagrożonej wykluczeniem społecznym powrócić do samodzielnego funkcjonowania na rynku pracy⁴⁸.

⁴⁵ Na podstawie badania CATI. Respondenci dokonywali oceny samowystarczalności gospodarstwa domowego w pięciopunktowej skali o interpretacji: 1-zupełnie niewystarczalne, 5-zupełnie samowystarczalne. Dla potrzeb analizy przyjęto kategorie: „gospodarstwo niewystarczalne” – oceny 1 lub 2, „gospodarstwo wystarczalne” – oceny 3, 4 lub 5.

⁴⁶ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VII N=361 (Działanie 7.1 N=131, Działanie 7.2 N=87, Działanie 7.3 N=149). Wykres kołowy prezentuje dane w odniesieniu do wszystkich respondentów. Wykres słupkowy po prawej stronie prezentuje dane w przeliczeniu względem liczby osób, które przed przystąpieniem do projektu pobierały zasiłek socjalny (tj. osoby, które przed przystąpieniem do projektu pobierały zasiłek socjalny, stanowią w tym przypadku podstawę liczenia odsetka).

⁴⁷ podregion kaliski.

⁴⁸ Jak pokazują dane z badania ankietowego, odsetek osób, które przed udziałem w projekcie nie posiadały zatrudnienia a obecnie posiadają zatrudnienie wynosi wśród BO projektów w ramach Priorytetu VII około 18%.

Jeżeli chodzi o ukończenie kursów, czy zdobycie zaświadczeń to była realizacja 100%. Później, w znalezieniu pracy - wiadomo, sprawa nie wyglądała już zawsze kolorowo⁴⁹.

Udało się zrealizować projekt, udało się przeszkolić, ale nic z tego więcej nie wynikało, bo z naszego rozeznania wynika, że nikt z przeszkolonych nie podjął pracy⁵⁰.

Ogólna ocena oddziaływania projektów na sytuację zawodową uczestników, wyrażana przez pracowników OPS, jest jednak bardzo pozytywna. Podkreślano pośrednie oddziaływanie projektów w dłuższej perspektywie czasu: pozyskanie wiedzy dotyczącej tego jak i gdzie efektywnie szukać pracy może przynieść pozytywne efekty z czasem.

4.4.3 Ocena oddziaływania PO KL w sferze społecznej

Realizowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej projekty mają w swoim założeniu nie tylko przywrócić osoby na rynek pracy, ale – co nieraz jest potrzebą większej wagi - pomagać mieszkańcom terenów wiejskich wykluczonym społecznie (bądź zagrożonym wykluczeniem) wyjść z izolacji, nawiązywać nowe kontakty czy też zmienić podejście tych osób do otoczenia. Co do zmian w tej sferze, respondenci nie mieli żadnych wątpliwości. Ich zdaniem zmiany te widać w wielu obszarach:

To widać pod ich zachowaniem, pod sposobem wysławiania się i określania swoich potrzeb⁵¹.

Zmiany zaobserwowałam. Są to zmiany jeśli chodzi o nawiązywanie kontaktów - są to osoby, które już nie szukają pracy tylko siedząc w domu i czekając aż pracodawca do nich przyjdzie, tylko rozglądają się po lokalnym rynku pracy, wysyłają swoje dokumenty, są w stałym kontakcie z klubem pracy. Co ciekawe, pomagają też innym osobom z terenów wiejskich w znalezieniu pracy, są takim źródłem informacji⁵².

Procesy te możliwe są przede wszystkim dzięki współpracy z psychologiem, terapeutą, udziałowi BO w spotkaniach indywidualnych i grupowych. **Efekty działań podejmowanych w tym zakresie często są długotrwałe – uczestnicy utrzymują kontakty również po zakończeniu projektu i wspierają się wzajemnie, co przyczynić może się także do polepszenia sytuacji danej społeczności lokalnej:**

[udział w projekcie] pomógł w nawiązaniu kontaktów towarzyskich, między uczestnikami projektu, oni między sobą nawiązują relacje, przekazują sobie możliwości zatrudnienia, to też jakoś integruje ze społecznością i między osobami znajdującymi się w podobnej sytuacji. Wyjście z domu jest już dużym sukcesem, bo dla nich kontakt z ludźmi nie był normą. To wszystko wyciąga ich z marazmu, czasem działa dopiero później, w późniejszym okresie, ale działa⁵³.

⁴⁹ podregion kaliski.

⁵⁰ podregion pilski.

⁵¹ podregion koniński.

⁵² podregion poznański.

⁵³ podregion poznański.

Również głosy samych BO potwierdzają pozytywny wpływ projektów w sferze „społecznej”. Ponad 58% BO projektów z Priorytetu VII PO KL odczuwa pozytywny wpływ udziału w projekcie na relacje z najbliższą rodziną, z czego 19,4% określiło go jako zdecydowanie odczuwalny, a 38,8% jako odczuwalny. Pozytywny wpływ projektu na relacje z rodziną najbardziej zauważalny jest w przypadku BO projektów z Działania 7.3 – *Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji*. W układzie terytorialnym, wpływ udziału w projekcie na relacje z najbliższą rodziną BO jest stosunkowo wyrównany, wyjątkiem jest podregion pilski (mniej niż połowa BO odczuwa pozytywne zmiany w zakresie relacji rodzinnych). Dane prezentuje tabela nr 10.

Rysunek 13. Odsetek BO odczuwających pozytywny wpływ udziału w projekcie na relacje z rodziną⁵⁴.

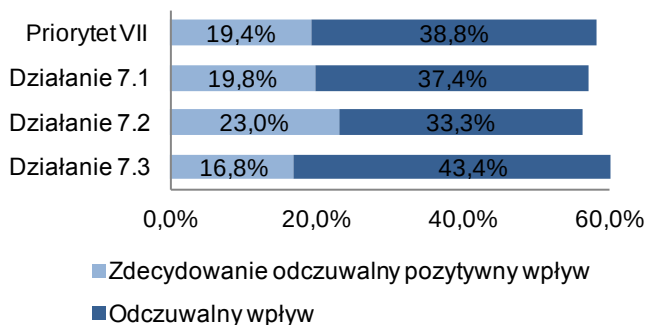

Tabela 10. Odsetek BO odczuwających pozytywny wpływ projektu na relacje z rodziną – zestawienie w układzie terytorialnym⁵⁵.

	BO Priorytet VII ogółem		BO Działanie 7.1		BO Działanie 7.2		BO Działanie 7.3	
	Zdecydowanie odczuwalny pozytywny wpływ	Odczuwalny wpływ	Zdecydowanie odczuwalny pozytywny wpływ	Odczuwalny wpływ	Zdecydowanie odczuwalny pozytywny wpływ	Odczuwalny wpływ	Zdecydowanie odczuwalny pozytywny wpływ	Odczuwalny wpływ
Podregion:								
kaliski	23,7%	39,5%	33,3%	33,3%	18,8%	37,5%	14,3%	57,1%
koniński	20,6%	36,5%	12,9%	41,9%	62,5%	25,0%	16,7%	33,3%
leszczyński	24,1%	39,7%	25,0%	36,1%	25,0%	41,7%	20,0%	50,0%
pilski	12,5%	33,9%	8,7%	26,1%	15,2%	39,4%	-	-
poznański	18,6%	41,4%	23,1%	46,2%	23,5%	17,6%	16,7%	44,1%
Ogółem	19,4%	38,8%	19,8%	37,4%	23,0%	33,3%	16,8%	43,4%

⁵⁴ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VII N=361 (Działanie 7.1 N=131, Działanie 7.2 N=87, Działanie 7.3 N=149)

⁵⁵ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VII N=361 (Działanie 7.1 N=131, Działanie 7.2 N=87, Działanie 7.3 N=149)

Prawie 57% BO projektów z Priorytetu VII PO KL odczuwa także pozytywny wpływ udziału w projekcie na relacje z sąsiadami i dalszym otoczeniem, z czego 21,3% określiło go jako zdecydowanie odczuwalny, a 35,5% jako odczuwalny. Pozytywny wpływ projektu na relacje z sąsiadami najbardziej zauważalny jest w przypadku BO projektów z Działania 7.3, co zapewne wynika z charakteru działań realizowanych w ramach inicjatyw lokalnych. W układzie terytorialnym poziom wskaźników pozostaje w większości podregionów wyrównany, ponownie nieco niższe oceny użyteczności projektów w tym zakresie dostrzec można w podregionie pilskim. Dane prezentuje tabela poniżej.

Rysunek 14. Odsetek BO odczuwających pozytywny wpływ projektu na relacje z sąsiadami⁵⁶.

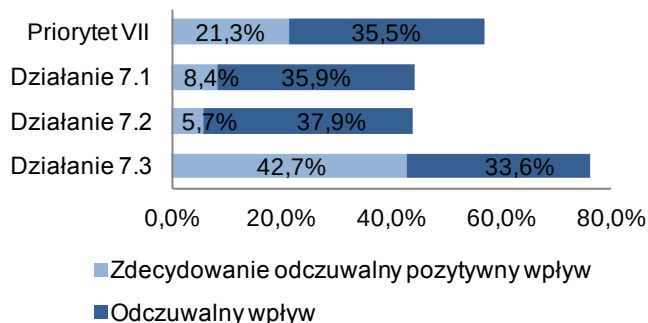

Tabela 11. Odsetek BO odczuwających pozytywny wpływ projektu na relacje z sąsiadami – zestawienie w układzie terytorialnym⁵⁷.

Podregion:	BO Priorytet VII		BO Działanie 7.1		BO Działanie 7.2		BO Działanie 7.3	
	Zdecydowanie odczuwalny pozytywny wpływ	Odczuwalny wpływ	Zdecydowanie odczuwalny pozytywny wpływ	Odczuwalny wpływ	Zdecydowanie odczuwalny pozytywny wpływ	Odczuwalny wpływ	Zdecydowanie odczuwalny pozytywny wpływ	Odczuwalny wpływ
kaliski	13,2%	44,7%	13,3%	40,0%	0,0%	43,8%	42,9%	57,1%
koniński	12,7%	38,1%	0,0%	41,9%	25,0%	37,5%	25,0%	33,3%
leszczyński	22,4%	36,2%	11,1%	38,9%	16,7%	41,7%	-	-
pilski	3,6%	30,4%	4,3%	17,4%	3,0%	39,4%	70,0%	20,0%
poznański	33,8%	33,8%	15,4%	38,5%	0,0%	29,4%	44,1%	33,3%
Ogółem	21,3%	35,5%	8,4%	35,9%	5,7%	37,9%	42,7%	33,6%

4.4.4 Propozycje działań ukierunkowanych na poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej osób zagrożonych wykluczeniem

BO projektów realizowanych w ramach Priorytetu VII PO KL wymieniali również elementy, których zabrakło w projekcie, aby odczuli większą poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej. Osoby, które potrafiły wskazać słabości projektu, w którym uczestniczyły najczęściej mówiły o:

- konieczności wydłużenia czasu trwania szkolenia/kursu (dopasowania czasu trwania do potrzeb BO związanych z percepcją i umiejętnością uczenia się) – 20 wskazań,
- braku ofert pracy po ukończonym kursie/szkoleniu – 12 wskazań,
- braku wybranych kursów w ofercie projektu – 12 wskazań.

⁵⁶ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VII N=361 (Działanie 7.1 N=131, Działanie 7.2 N=87, Działanie 7.3 N=149)

⁵⁷ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Priorytet VII N=361 (Działanie 7.1 N=131, Działanie 7.2 N=87, Działanie 7.3 N=149)

Pojedyncze wypowiedzi obejmowały także kwestie związane z: opieką nad dziećmi, potrzebą spotkań z doradcą zawodowym oraz wsparciem finansowym.

W trakcie indywidualnych wywiadów pogłębionych, przedstawiciele Ośrodków Pomocy Społecznej zapytano o to, w jakich obszarach ich zdaniem istnieje szczególne zapotrzebowanie na realizację dalszych projektów kierowanych do mieszkańców terenów wiejskich. Analiza zebranego materiału pozwala stwierdzić, że **nadal istnieje potrzeba realizacji projektów w podobnym zakresie do tych, realizowanych obecnie z racji ich efektywności i skuteczności**. Badani przyznali, iż nadal bardzo istotna jest aktywizacja zawodowa mieszkańców terenów wiejskich – zdobywane przez nich kwalifikacje w postaci ukończonych kursów i szkoleń pomóc mają w znalezieniu miejsca pracy. Działania te muszą jednak odpowiadać na zapotrzebowanie lokalnego rynku pracy. Jednocześnie, respondenci podkreślili także konieczność ciągłej działalności w zakresie aktywizacji psychospołecznej, co jest szczególnie istotne w odniesieniu do osób niepełnosprawnych bądź borykających się z wszelkiego rodzaju problemami zdrowotnymi.

Kilkukrotnie, respondenci przyznali, że widzą potrzebę rozbudowania wsparcia o działania skierowane na rodzinę (przeciwdziałanie przemocy czy umacnianie więzi między członkami rodziny) oraz dzieci z rodzin borykających się z problemami, które przyczynić mogą się do ich wykluczenia społecznego czy też marginalizacji:

W mojej ocenie konieczne jest objęcie wsparciem nie tylko dorosłych osób zamieszkujących ośrodki wiejskie i zagrożonych wykluczeniem, ale również dzieci z tych rodzin. Praktyka OPS [...] i literatura z zakresu pracy socjalnej wskazuje, że dzieci dziedziczą problemy społeczne swoich rodziców np. ubóstwo, przemoc, alkoholizm, bezrobocie. Dzieciom również należy pokazać nowe możliwości, skierować do nich ofertę, umożliwić życie w kulturze, pomóc w nauce szkolnej czy w zajęciach ogólnorozwojowych⁵⁸.

Wśród wypowiedzi respondentów pojawiły się także wypowiedzi dotyczące konieczności podjęcia **działań edukacyjnych** w bardzo różnorodnym i szerokim zakresie: od edukacji zdrowotnej, przez ekologiczną po edukację w zakresie świadczeń emerytalnych czy rentowych. Zasygnalizowano również konieczność dalszych działań na rzecz osób starszych czy też wsparcie lokalnych społeczności. Niezależnie od obszarów, w jakich istnieje zapotrzebowanie na realizację dalszych projektów kierowanych do mieszkańców terenów wiejskich, respondenci przyznali, że ciągle istnieje potrzeba i konieczność ich realizowania. Wynika to z barier i przeszkód, jakie napotykają mieszkańcy tych terenów:

Na pewno działania związane z aktywizacją społeczną i zawodową tych osób, na pewno działania skierowane do kobiet, bo to one na terenach wiejskich są w gorszej sytuacji zawodowej. Są to kobiety prowadzące gospodarstwa domowe i czasem nigdy nie pracujące zawodowo, mają duże bariery w załatwianiu spraw, w korzystaniu z pomocy społecznej, całkowicie zdają się na nas, chcielibyśmy je wyposażać w dodatkowe umiejętności w drodze szkoleń⁵⁹.

4.4.5 Podsumowanie

Ocena oddziaływania wsparcia udzielonego w ramach Priorytetu VII PO KL na sytuację ekonomiczno-społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i społecznie wykluczonych nie jest jednoznaczna. Niewątpliwie korzystne oddziaływanie można dostrzec w sferze społecznej. Jak

⁵⁸ podregion poznański.

⁵⁹ podregion poznański.

potwierdzają zarówno wywiady z BO, jak i przedstawicielami OPS, udział w projektach owocuje większym otwarciem BO, wyjściem z izolacji, poprawą relacji z rodziną i sąsiadami, a także – co szczególnie istotne – przełamaniem biernej dotychczas postawy na rynku pracy. Nie jest natomiast jednoznacznie odczuwane korzystne przełożenie na sytuację ekonomiczną BO. Poprawę sytuacji materialnej dostrzega 36,3% BO, jednak w większości (24,1%) jest to poprawa w nieznacznym stopniu. Spośród osób, które przed przystąpieniem do projektu pobierały zasiłek socjalny, 15,9% obecnie uniezależniło się w tym zakresie od opieki socjalnej, jednak niemal 84,1% grupy (co stanowi około 23% ogółu BO) w dalszym ciągu korzysta z zasiłku. Korzystną obserwacją jest jednak fakt wzrostu liczby prowadzonych przez BO samodzielnych gospodarstw domowych (z około 70% do około 82%).

W oparciu o wywiady pogłębione z przedstawicielami OPS, skuteczność wsparcia kierowanego w stronę osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ograniczają w znacznym stopniu czynniki związane z lokalnym rynkiem pracy: brak ofert pracy lub regulacji prawnych zachęcających do tworzenia nowych miejsc pracy (np. zachęt dla pracodawców zatrudniających osoby po 50-tym roku życia). Nie bez znaczenia są jednak aspekty związane z samym zakresem oferowanego wsparcia, w szczególności przedstawiciele OPS zwracali uwagę na bariery wynikające z braku wsparcia finansowego, niedostatecznych możliwości zapewnienia opieki nad dziećmi czy trudności w dotarciu BO do miejsca odbywania projektu. Zarówno przedstawiciele OPS, jak i sami BO sygnalizowali także, że dla wielu BO zasadna jest możliwość powrotu co roku do udziału w projekcie. W przypadku pomocy osobom wykluczonym bądź zagrożonym wykluczeniem społecznym, szczególnie istotne jest objęcie ich kompleksowym wsparciem: od doradztwa, poprzez szkolenia, kursy do zapewnienia możliwości zdobywania doświadczenia zawodowego (np. poprzez udział w stażach zawodowych).

4.5 Ocena wpływu PO KL na rozwój potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz pracowników

4.5.1 Charakterystyka projektów ukierunkowanych na rozwój potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i pracowników

Rozwój potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz pracowników stanowi zakres projektów realizowanych w ramach Priorytetu VIII PO KL - Regionalne kadry gospodarki. W ramach Priorytetu realizowane są dwa Działania:

- Celem Działania 8.1 - **Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie** jest podniesienie i dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do potrzeb regionalnej gospodarki.
- Celem Działania 8.2 - **Transfer wiedzy** jest zwiększenie transferu wiedzy i wzmocnienie powiązań sfery B+R z przedsiębiorstwami, służące rozwojowi gospodarczemu regionów.

Zgodnie ze sprawozdaniem okresowym z realizacji Priorytetów komponentu regionalnego PO KL, w ramach realizacji Priorytetu VIII PO KL w Wielkopolsce do 30 czerwca 2011 r. 1 514 przedsiębiorstw zostało objętych wsparciem w zakresie projektów szkoleniowych (projekty o charakterze regionalnym), a 29 190 pracujących osób dorosłych zakończyło udział w projektach szkoleniowych.

Przedmiotem niniejszego badania była ocena oddziaływania interwencji w tym zakresie w oparciu o dane dotyczące wybranej grupy BO projektów w ramach Priorytetu VIII⁶⁰. W szczególności, celem analiz było udzielenie odpowiedzi na pytania:

- Czy uzyskane kwalifikacje w wyniku udziału w projekcie przyczyniły się do polepszenia sytuacji zawodowej BO Poddziałania 8.1.1 i 8.1.2 PO KL? Jeśli tak, to w jakim zakresie? Jeśli nie, to z jakich przyczyn?
- Czy uzyskane kwalifikacje w wyniku udziału w projekcie przyczyniły się do utrzymania zajmowanego miejsca pracy lub znalezienia nowej pracy przez BO Poddziałania 8.1.1 i 8.1.2 PO KL (w przypadku, gdy brak zdobytych kwalifikacji mógłby skutkować utratą pracy)? Jeśli nie, to z jakich przyczyn?

4.5.2 Ocena oddziaływania uzyskanych kwalifikacji na utrzymanie lub zmianę miejsca pracy przez BO, którzy przed projektem byli zagrożeni utratą pracy

Ocena wpływu PO KL na poprawę sytuacji zawodowej była uprzednio tematem analiz w ramach niniejszego badania w kontekście podjęcia pracy przez osoby, które przed przystąpieniem do udziału w projekcie pozostawały bez zatrudnienia. W ramach niniejszego rozdziału rozważano natomiast wpływ PO KL na sytuację zawodową osób zatrudnionych, uczestniczących w projektach w ramach Priorytetu VIII PO KL.

Przed przystąpieniem do udziału w projektach w ramach Priorytetu VIII PO KL 10,1% BO było zagrożonych utratą pracy. Największy procent BO narażonych na taką sytuację występował w podregionach leszczyńskim i piłskim. Jako główną przyczynę zagrożenia utraty pracy 4,6% BO podało złą sytuację finansową firmy, 4,0% BO zadeklarowało nieodpowiednie kwalifikacje, a 1,2% BO uzasadniło tę sytuację faktem, iż pracodawca przechodził proces adaptacyjny i modernizacyjny.

Tabela 12. Główne przyczyny zagrożenia utratą stanowiska pracy wśród BO Priorytetu VIII - zestawienie w układzie terytorialnym⁶¹.

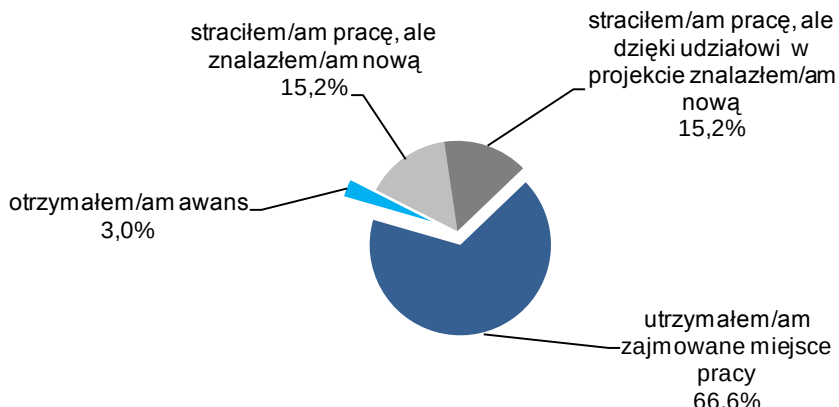
Podregion:	Zła sytuacja finansowa firmy	Pracodawca przechodził proces adaptacyjny i modernizacyjny	Nieodpowiednie kwalifikacje	Inne
kaliski	3,1%	3,1%	3,1%	0,0%
koniński	2,9%	0,0%	5,7%	0,0%
leszczyński	4,8%	2,4%	7,1%	0,0%
piłski	7,8%	1,3%	3,9%	2,6%
poznański	3,8%	1,0%	1,0%	1,0%
Ogółem	4,6%	1,2%	4,0%	0,9%

Po uzyskaniu wsparcia w ramach projektu PO KL 69,6% BO, którzy byli w sytuacji zagrożenia utratą pracy, udało utrzymać zatrudnienie, w tym 1 osoba otrzymała awans. Co prawda 30,4% BO utraciło po zakończeniu udziału w projekcie pracę, jednak wszystkie te osoby znalazły później ponownie zatrudnienie – w tym połowa (15,2% ogółu) podkreśla, że znalazła zatrudnienie dzięki udziałowi w projekcie.

⁶⁰ Dane udostępnione dla celów badania dotyczą BO, którzy zakończyli udział w projektach w okresie od 01.01.2010r. do 31.03.2011 r. Ze względu na reprezentatywny charakter próby, dane pozwalają uogólnić otrzymane wyniki na całą grupę BO, którzy zakończyli udział w omawianym okresie.

⁶¹ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 01.01.2010 do 31.03.2011, w tym BO Priorytet VIII (Poddziałanie 8.1.1 i 8.1.2 PO KL) N=33

Rysunek 15. Zmiana sytuacji zawodowej osób zagrożonych utratą pracy po udziale w projekcie⁶².

- Wśród przyczyn utraty pracy najistotniejszą rolę odgrywała kondycja przedsiębiorstwa – w przypadku 60% osób, które nie zdołały utrzymać zatrudnienia (tj. 6 osób), decydująca była niekorzystna sytuacja finansowa firmy. Dwie osoby (20%) zrezygnowały z zatrudnienia dobrowolnie, kolejne dwie osoby oceniły, że pomimo udziału w projekcie nie posiadały dostatecznych kwalifikacji, aby utrzymać zatrudnienie.

Nie zaobserwowano wyraźnego wpływu udziału w projektach w ramach Priorytetu VIII PO KL na zmianę formy zatrudnienia. Przed rozpoczęciem uczestnictwa w projekcie PO KL w ramach Priorytetu VIII 79,0% BO było zatrudnionych na podstawie umowy na czas nieokreślony, a 21,0% zatrudnionych było w innej formie, w tym: 16,2% - na podstawie umowy na czas określony, 1,4% - na podstawie umowy o dzieło oraz 3,4% - na podstawie umowy zlecenia. Tylko **6% badanych potwierdziło zmianę formy zatrudnienia po ukończonym udziale w projekcie** (20 osób, w tym: 11 z 53 osób zatrudnionych przed projektem na czas określony, 4 z 5 osób zatrudnionych przed projektem na podstawie umowy o dzieło oraz 5 z 11 osób zatrudnionych przed projektem na podstawie umowy zlecenia). Zmiany należy uznać za korzystne: w przypadku osób zatrudnionych przed projektem na czas określony – obecna umowa obejmuje czas nieokreślony, w przypadku osób zatrudnionych przed projektem na podstawie umowy o dzieło lub zlecenia – obecnie umowa zawarta jest na czas określony. 45% osób zatrudnionych przed projektem na czas określony, w przypadku których nie nastąpiła zmiana formy zatrudnienia, ma nadzieję na wystąpienie takiego rezultatu w przyszłości. **Obecnie 82,3% BO projektów realizowanych w ramach Priorytetu VIII PO KL zatrudnionych jest na podstawie umowy na czas nieokreślony.** Wynik ten jest porównywalny z wynikami badania ogólnopolskiego⁶³.

Tabela 13. Zmiana formy zatrudnienia przed i po udziale w projekcie⁶⁴.

Forma zatrudnienia	Przed projektem		Bilans zmian	W momencie badania	
	Liczba BO	% BO		Liczba BO	% BO
Umowa na czas nieokreślony	259	79,0%	+11	270	82,3%
Umowa na czas określony	53	16,2%	-11+4+5	51	15,6%
Umowa o dzieło	5	1,4%	-4	1	0,3%
Umowa zlecenie	11	3,4%	-5	6	1,8%

⁶² Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 01.01.2010 do 31.03.2011, zagrożeni utratą pracy, w tym BO Priorytet VIII (Poddziałanie 8.1.1 i Poddziałanie 8.1.2 PO KL) N=33.

⁶³ Badanie osiągniętych wskaźników rezultatu komponentu regionalnego PO KL, PAG Uniconsult na zlecenie MRR, 15 marca 2010 r., maj 2011 r. Porównanie jest jedynie orientacyjne, ze względu na różne założenia metodologiczne obydwu badań.

⁶⁴ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 01.01.2010 do 31.03.2011, w tym BO Priorytet VIII (Poddziałanie 8.1.1 i Poddziałanie 8.1.2 PO KL) N=328.

Forma zatrudnienia	Przed projektem		Bilans zmian	W momencie badania	
	Liczba BO	% BO		Liczba BO	% BO
Ogółem	328	100%	-	328	100,0%

Kolejnym analizowanym kryterium był wymiar czasu pracy. W niepełnym wymiarze czasu zatrudnionych było przed projektem 12,5% BO (41 osób). W tej grupie 19 osób (46,3%) zmieniło wymiar czasu pracy na pełen etat. W rezultacie otrzymany odsetek tj. 6,7% BO zatrudnionych w momencie badania w niepełnym wymiarze czasu pracy jest nieco niższy, w porównaniu z wynikami badania ogólnopolskiego (gdzie dla BO projektów z Priorytetu VIII PO KL wyniósł on 8%)⁶⁵. BO zatrudnieni przed projektem w niepełnym wymiarze czasu pracy, w których przypadku nie nastąpiła zmiana wymiaru czasu pracy, w większości (77%) nie uważają by taka zmiana miała nastąpić w przyszłości.

Zdecydowanej poprawie uległ po zakończeniu udziału w projekcie dostęp BO do kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje:

- Niemal 70% BO, którzy przed przystąpieniem do projektu nie mieli dostępu do kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje, po jego ukończeniu zyskało możliwość udziału w takich zajęciach, przy czym w ocenie 54,5% uzyskany dostęp był przeciętny, a 15,2% BO oceniło go jako dobry.
- Około 31% BO mających uprzednio dostęp niewystarczający lub przeciętny, obecnie ma dostęp dobry;
- 38,3% BO deklarujących że przed udziałem w projekcie mieli dobry dostęp do szkoleń i kursów, po jego ukończeniu dostrzegło poprawę sytuacji oceniając dostęp jako bardzo dobry.

Rysunek 16. Dostępność dla BO po ukończeniu udziału w projekcie kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje w zależności od sytuacji przed przystąpieniem do projektu.

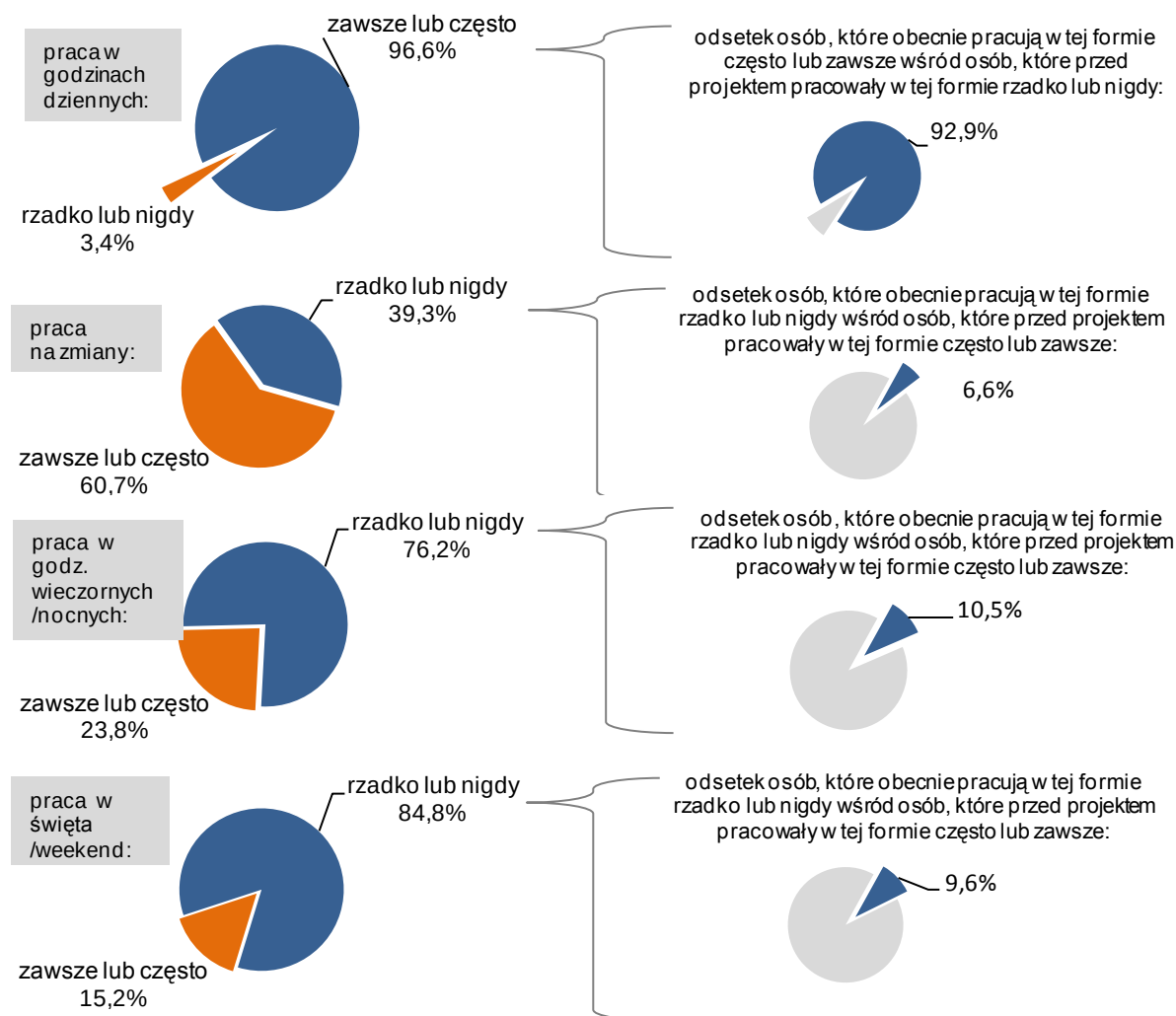
		Po zakończeniu udziału					Suma końcowa
		Bardzo dobry	Dobry	Niewystar - czający	Przeciętny	Wcale	
przed projektem	Bardzo dobry	79,1%	18,6%	0,0%	2,3%	0,0%	100,0%
	Dobry	38,3%	53,2%	0,0%	5,3%	3,2%	100,0%
	Niewystarczający	0,0%	30,6%	64,5%	3,3%	1,6%	100,0%
	Przeciętny	1,0%	31,3%	0,0%	67,7%	0,0%	100,0%
	Wcale	0,0%	15,2%	0,0%	54,5%	30,4%	100,0%
Suma końcowa		21,6%	34,1%	12,2%	27,7%	4,3%	100,0%

Analizując zestawienie godzin pracy przed i po przystąpieniu do projektu, zauważyć można, że nastąpił wśród BO wzrost liczby osób pracujących w ciągu dnia. Spośród osób, które nigdy lub rzadko pracowały w ciągu dnia, obecnie 92,9%⁶⁶ pracuje w tym systemie często lub zawsze. 6,6% BO rzadziej pracuje w systemie zmianowym, 10,5% BO rzadziej pracuje w godzinach wieczornych i nocnych, a 9,6% BO rzadziej pracuje w święta i weekendy. Szczegółowe dane prezentuje rysunek poniżej.

⁶⁵ Badanie osiągniętych wskaźników rezultatu komponentu regionalnego PO KL, PAG Uniconsult na zlecenie MRR, 15 marca 2010 r., maj 2011 r. Porównanie jest jedynie orientacyjne, ze względu na różne założenia metodologiczne obydwu badań.

⁶⁶ 13 z 14 osób.

Rysunek 17. Obecny tryb pracy BO oraz skala występowania pozytywnych zmian w tym zakresie w porównaniu do sytuacji sprzed przystąpienia do projektu⁶⁷.

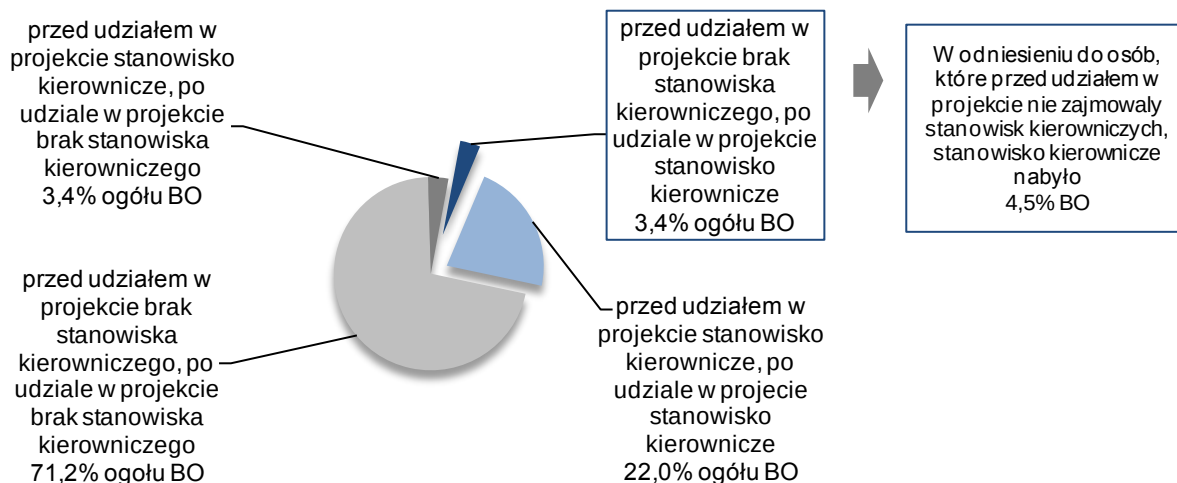

Nie odnotowano wyraźnego wpływu udziału w projektach na zmianę branży lub grupy zawodowej. W przypadku 91,8% BO grupa zawodowa przed udziałem w projekcie oraz w momencie ewaluacji była taka sama, w przypadku 4,6% zmiana wynikała ze zmiany statusu na rynku pracy (nabycie uprawnień emerytalnych lub utrata zatrudnienia), pozostałych 3,6% BO zmieniło grupę zawodową jednak zmiana w większości przypadku dotyczyła grup pokrewnych. Porównywalne wyniki dotyczą branży: również dla około 92% branża zawodowa przed i po udziale w projekcie pozostała taka sama, przypadki zmiany branży są natomiast sporadyczne.

⁶⁷ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 01.01.2010 do 31.03.2011, w tym BO Priorytet VIII (Poddziałanie 8.1.1 i Poddziałanie 8.1.2 PO KL) N=328. Otrzymane wyniki trudno porównać z wynikami badania ogólnopolskiego z racji różnic w zastosowanej metodologii. W badaniu ogólnopolskim (raport PAG Uniconsult) odsetek BO projektów z Priorytetu VIII, którzy wykonują pracę na zmiany, był znacznie niższy – 23%. Należy jednak mieć na uwadze, że konstrukcja pytania badawczego w ramach niniejszego badania umożliwiała respondentom dokonanie wielokrotnych odpowiedzi – np. wskazanie że obecnie często pracują na zmiany oraz często pracują w godzinach dziennych (co wynikało z przyjętej metodologii szacowania skali polepszenia sytuacji zawodowej BO) – stąd wartości bezwzględne otrzymane w niniejszej ewaluacji mogą być zawyżone względem tych uzyskanych w badaniu ogólnopolskim.

Dla niewielkiego grona BO udział w projekcie zaowocował awansem na stanowisko kierownicze (3,4% ogółu, co stanowi 4,5% osób, które przed przystąpieniem do udziału w projekcie nie obejmowały stanowisk kierowniczych). Dane ilustruje rysunek poniżej.

Rysunek 18. Wpływ udziału w projekcie na zajęcie przez BO stanowisk kierowniczych.

Należy zauważyć, że nawet w ramach analogicznych stanowisk jak zajmowane przed projektem, wraz ze wzrostem kwalifikacji i kompetencji poprawie uległa sytuacja finansowa około jednej trzeciej BO. 14,7% BO, których zarobki przed przystąpieniem do projektu kształtowały się na poziomie poniżej średniej krajowej, po zakończeniu udziału otrzymało płacę na poziomie średniej krajowej (9,1%) lub wyższym (5,6%). Wzrost poziomu płac odnotowało także 17,5% BO, których zarobki przed projektem kształtowały się na poziomie średniej krajowej.

Tabela 14. Wpływ udziału w projekcie na poziom płac BO.

		Poziom płacy po udziale w projekcie			Ogółem
		Poniżej średniej	Średnia krajowa	Powyżej średniej	
Poziom płacy przed udziałem w projekcie	Poniżej średniej	85,3%	9,1%	5,6%	100,0%
	Średnia krajowa	5,0%	77,5%	17,5%	100,0%
	Powyżej średniej	1,1%	1,1%	97,8%	100,0%
Ogółem		52,4%	15,2%	32,4%	100,0%

Odsetek około 33% BO projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL w Wielkopolsce, potwierdza wzrost wysokości wynagrodzenia, co stanowi korzystny efekt realizacji PO KL zwłaszcza w świetle wyników badania przeprowadzonego na ogólnopolskiej próbie⁶⁸,

⁶⁸ Badanie osiągniętych wartości wskaźników komponentu regionalnego PO KL, PAG Uniconsult na zlecenie MRR. Badanie obejmowało osoby, które zakończyły udział w projektach w roku 2009.

gdzie odsetek pracowników których wynagrodzenia wzrosły do pół roku po zakończeniu udziału w projekcie wyniósł 21,9%⁶⁹.

4.5.3 Podsumowanie

Stymulowanie podnoszenia i aktualizacji umiejętności zawodowych przez osoby pracujące jest kluczowe dla utrzymania ich aktywności na rynku pracy. Nabywanie przez BO projektów Poddziałania 8.1.1 oraz 8.1.2 PO KL określonych kwalifikacji zawodowych bezpośrednio przekłada się na ich sytuację zawodową.

Zdecydowanej poprawie uległ po zakończeniu udziału w projekcie dostęp BO do kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje. W szczególności niemal 70% BO, którzy przed przystąpieniem do projektu nie mieli dostępu do kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje, po jego ukończeniu zyskało możliwość udziału w takich zajęciach. Można również zauważyć, że nastąpił wzrost liczby godzin przepracowywanych w porze昼iennej (więcej osób pracuje na zmianę昼iennej). Spośród osób, które nigdy lub rzadko pracowały w ciągu dnia, obecnie aż 92,9% pracuje w tym systemie często lub zawsze. Ponadto 6,6% BO rzadziej pracuje w systemie zmianowym, 10,5% BO rzadziej pracuje w godzinach wieczornych i nocnych, a 9,6% BO rzadziej pracuje w święta i weekendy.

Zarówno przed, jak i po zakończeniu udziału w projekcie PO KL, większość BO była zatrudniona w pełnym wymiarze czasu na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Z tego względu wpływ na zmianę formy zatrudnienia i wymiar czasu pracy nie dokonał się na znaczną skalę, choć można zauważyć pozytywne zmiany: odsetek BO, którzy przed projektem byli zatrudnieni w niepełnym wymiarze czasu pracy zmniejszył się z 12,5% do 6,7%, a odsetek BO, którzy zatrudnieni byli na czas nieokreślony wzrósł z poziomu 79,0% do 82,3%.

Po zakończeniu udziału w projekcie 66,6% BO, którzy byli w sytuacji zagrożenia utratą pracy, zdołało utrzymać zatrudnienie, w tym 1 osoba otrzymała awans. 30,4% BO wprowadzie utraciło po ukończeniu udziału w projekcie pracę, jednak wszystkie te osoby znalazły później ponownie zatrudnienie – w tym połowa (15,2% ogółu) podkreśla, że znalazła zatrudnienie dzięki udziałowi w projekcie.

4.6 Ocena oddziaływania PO KL na zwiększenie dostępu i poprawę jakości edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich

4.6.1 Charakterystyka projektów ukierunkowanych na zwiększenie dostępu i poprawę jakości edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich

Projekty na rzecz zwiększenia dostępu i podniesienia jakości edukacji przedszkolnej realizowane są w ramach Priorytetu IX PO KL w Poddziałaniu 9.1.1 PO KL. Dodatkowo, niektóre inicjatywy lokalne realizowane w ramach Działania 9.5 PO KL wspierały edukację przedszkolną na terenach wiejskich. Zgodnie ze Szczegółowym Opiskem Priorytetów PO KL 2007-2013, w latach 2007-2013 w Wielkopolsce wsparciem w ramach Priorytetu IX do końca 2013 roku powinno zostać objętych 185 ośrodków wychowania przedszkolnego, z czego do końca czerwca 2011 r. objęto wsparciem 141 instytucji⁷⁰.

⁶⁹ Badanie obejmowało zarówno mieszkańców terenów wiejskich, jak i miejskich. Prezentowane dane nie są zatem w pełni porównywalne z danymi z niniejszej ewaluacji ze względu na różne grupy respondentów.

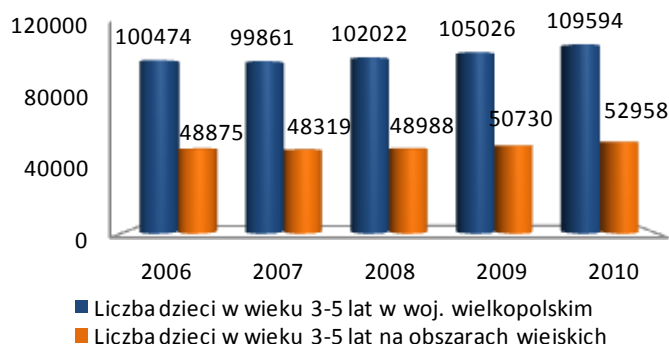
⁷⁰ Wartość docelowa zgodnie ze Szczegółowym Opiskem Priorytetów PO KL 2007-2013. Wartość docelowa ulegnie zwiększeniu w wyniku śródkresowego przeglądu realizacji Programu i wynikającej z niego nowelizacji dokumentów programowych.

Celem niniejszego badania była odpowiedź na następujące pytania:

- Jak przedstawia się dynamika zmiany liczby przedszkoli/ośrodków wychowania przedszkolnego oraz miejsc przedszkolnych dla dzieci w wieku 3-5 lat w badanym obszarze od roku 2006 do 2010 r. (z uwzględnieniem zmian demograficznych w badanym obszarze)?
- Ile dzieci z obszarów wiejskich (zgodnie z definicją GUS) w wieku 3-5 lat przypada na 1 miejsce przedszkolne w badanym obszarze?
- Jaki procent funkcjonujących przedszkoli oraz ośrodków wychowania przedszkolnego stanowią podmioty, które skorzystały ze wsparcia w ramach komponentu regionalnego PO KL?
- Jaki jest odsetek dzieci z obszarów wiejskich w wieku 3-5 lat objętych wsparciem w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL w stosunku do wszystkich dzieci w wieku 3-5 lat objętych wsparciem w ramach tego Poddziałania?
- Czy projekty realizowane w ramach Priorytetu IX PO KL przyczyniły się do zmiany dynamiki liczby przedszkoli/ośrodków wychowania przedszkolnego oraz miejsc przedszkolnych dla dzieci w wieku 3-5 lat w badanym obszarze (w latach 2006-2010)? Jeśli tak, to w jakim zakresie? Jeśli nie, to z jakich przyczyn?
- Czy wsparcie z EFS było niezbędne, by dzieci w wieku 3-5 lat rozpoczęły/kontynuowały edukację przedszkolną? Jeśli tak, to dlaczego?
- Czy realizacja projektów w ramach Priorytetu IX PO KL spowodowała dostosowanie godzin pracy przedszkoli/ośrodków przedszkolnych do potrzeb rodziców? Jeśli tak, to w jakim zakresie? Jeśli nie, to z jakich przyczyn?
- Czy wsparcie w ramach Priorytetu IX PO KL w formie m.in. uelastycznienia godzin pracy lub powstania/funkcjonowania przedszkoli/ośrodków przedszkolnych zmieniło sytuację rodziców dzieci w wieku 3-5 lat na rynku pracy (np. zmiana zatrudnienia, podjęcie zatrudnienia, powrót na rynek pracy, zwiększenie wymiaru czasu pracy, podniesienie kwalifikacji, ze szczególnym zwróceniem uwagi na sytuację kobiet)? Jeśli tak, to w jakim zakresie? Jeśli nie, to z jakich przyczyn?

4.6.2 Warunki do edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich województwa

Rysunek 19. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat w latach 2006-2010

Opracowanie własne na podstawie danych BDL na 31.12 danego roku.

Jednym z celów niniejszego badania było określenie zmian: liczby przedszkoli, miejsc przedszkolnych oraz dzieci objętych edukacją przedszkolną na terenach wiejskich województwa w okresie realizacji komponentu regionalnego PO KL. Przytoczone dane mają charakter ilościowy i służą nakreśleniu ogólnej sytuacji edukacji przedszkolnej w badanym obszarze.

W 2010 r. województwo wielkopolskie zamieszkiwało 109 594 dzieci w wieku 3-5 lat, z czego 52 958 (48%) to dzieci

zamieszkujące tereny wiejskie⁷¹. Między 2006 a 2007 rokiem nastąpił nieznaczny spadek o 0,61% tj. 613 dzieci w wieku 3-5 lat w województwie wielkopolskim oraz spadek o 1,14% tj. 556 dzieci na terenach wiejskich województwa. Od końca roku 2007 do roku 2010 liczba dzieci w wieku 3-5 lat systematycznie rosła. Porównując dane z końca 2007 r. z danymi z końca 2010 r. zauważamy 9,75% wzrost w liczbie dzieci wieku 3-5 lat w województwie oraz 9,60% wzrost w liczbie dzieci na obszarach wiejskich.

Rosnąca liczba dzieci nie miała bezpośredniego przełożenia na wzrost liczby placówek przedszkolnych na terenach wiejskich. W województwie w 2010 r. funkcjonowało 1 681 placówek wychowania przedszkolnego, w skład których wchodziło: 912 przedszkoli, 719 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych, 48 punktów przedszkolnych i 2 zespoły wychowania przedszkolnego. Liczba placówek wychowania przedszkolnego na terenach wiejskich województwa wyniosła 928 (55% wszystkich placówek w województwie), z czego 343 to przedszkola, 552 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych i 33 punkty przedszkolne. **Od 2006 do 2010 roku ogólna liczba placówek wychowania przedszkolnego w Wielkopolsce wzrosła o 8,24% tj. o 128 jednostek, w tym jednak na terenach wiejskich wzrost wyniósł jedynie 1,31% tj. o 12 jednostek.** Warto zauważyć, że o ile w odniesieniu do całego województwa w omawianym okresie przyrost liczby placówek był systematyczny, to na terenach wiejskich w roku 2010 odnotowano w skali roku spadek o 19 placówek. Szczegółowe dane dotyczące liczby ośrodków wychowania przedszkolnego w województwie wielkopolskim i na terenach wiejskich województwa w podziale na przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego przedstawia tabela poniżej.

Tabela 15. Placówki wychowania przedszkolnego w latach 2006-2010 w woj. wielkopolskim i na terenach wiejskich województwa.

	2006	2007	2008	2009	2010
Placówki wychowania przedszkolnego w Wielkopolsce					
Ogółem	1 553	1 532	1 587	1 675	1 681
Przedszkola	803	818	857	880	912
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	750	714	726	717	719
Punkty przedszkolne	-	-	3	71	48
Zespoły wychowania przedszkolnego	-	-	1	7	2
Placówki wychowania przedszkolnego na terenach wiejskich					
Ogółem	916	897	901	947	928
Przedszkola	312	326	333	337	343
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	604	571	565	547	552
Punkty przedszkolne	-	-	2	58	33
Zespoły wychowania przedszkolnego	-	-	1	5	0

Pomimo braku znaczącego przyrostu liczby placówek przedszkolnych, liczba miejsc oferowanych w ośrodkach wychowania przedszkolnego wzrosła.

W 2010 r. w województwie wielkopolskim ośrodki wychowania przedszkolnego oferowały 91 078⁷² miejsc, z czego aż 89 981 (98,8%) to miejsca w przedszkolach. **Na terenach wiejskich województwa było to odpowiednio 25 936 i 25 244 miejsc (97,3%).** Od 2006 r. do 2010 r. w województwie przybyło 16 41 miejsc przedszkolnych (wzrost o 22,06%), z czego 6 267 to miejsca

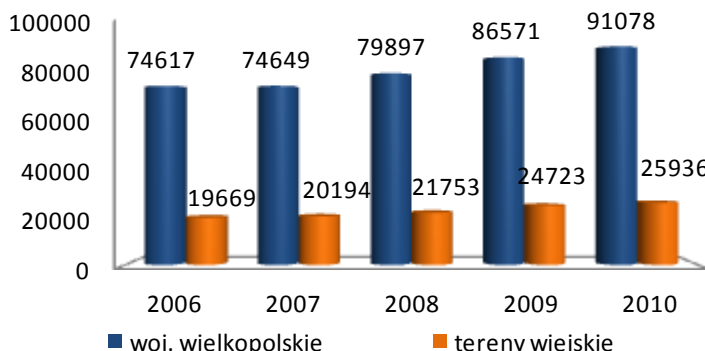
⁷¹ Zgodnie z definicją GUS obszar wiejski to gminy wiejskie oraz część wiejska gmin miejsko-wiejskich.

⁷² Jest to suma miejsc w przedszkolach, punktach przedszkolnych oraz zespołach wychowania przedszkolnego.

przedszkolne na obszarach wiejskich (wzrost o 31,86%). W omawianym czasie największy wzrost liczby miejsc przedszkolnych nastąpił pomiędzy 2008 r. a 2009 r. W województwie przybyło wtedy 6 674 miejsc przedszkolnych, z czego 5 101 to miejsca w przedszkolach, natomiast na obszarach wiejskich wzrost ten wyniósł odpowiednio 2 970 i 1 737 miejsc.

Do końca 2010 r. liczba dzieci w wieku 3-5 lat, które uczestniczyły w różnych formach edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich wyniosła 2 251 z czego 1 093 to dziewczynki, a 1 158 to chłopcy.

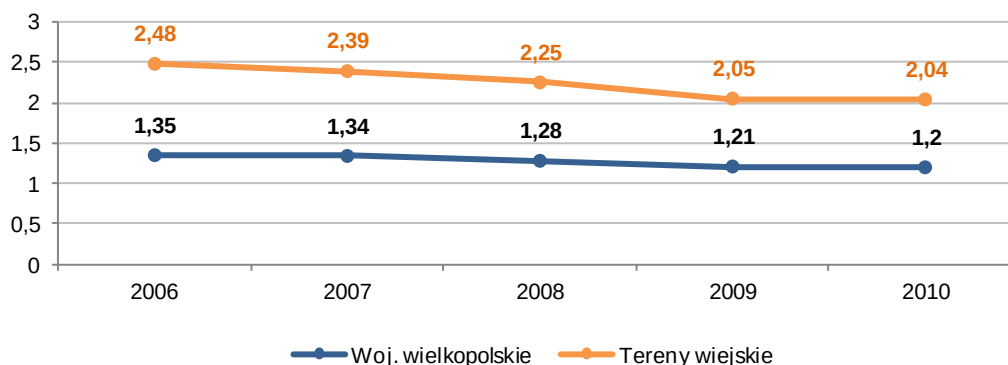
Rysunek 20. Liczba miejsc w ośrodkach wychowania przedszkolnego w latach 2006-2010.

Opracowanie własne na podstawie danych BDL. Stan na 31.12 danego roku.

Liczba dzieci przypadająca na jedno miejsce w przedszkolach i ośrodkach wychowania przedszkolnego (punktach przedszkolnych i zespołach wychowania przedszkolnego) na terenach wiejskich województwa w 2010 r. wyniosła 2,04. Można zaobserwować systematyczny spadek w latach 2007-2010 liczby dzieci, przypadających na jedno miejsce w przedszkolu, na terenach wiejskich i w województwie. Dynamika spadku jest nieco większa na terenach wiejskich (0,44 pkt. podczas, gdy w województwie spadek w omawianym okresie wyniósł 0,15 pkt.). Liczba dzieci przypadających na 1 miejsce w placówkach wychowania przedszkolnego jest jednak w dalszym ciągu na terenach wiejskich województwa znacznie wyższa, niż średni poziom dla regionu, który w analogicznym okresie wyniósł 1,2.

Rysunek 21. Liczba dzieci przypadająca na jedno miejsce w przedszkolach i ośrodkach wychowania przedszkolnego w województwie wielkopolskim oraz na terenach wiejskich.

4.6.3 Ocena oddziaływania interwencji na rozwój edukacji przedszkolnej

Według stanu na 30.06.2011 r., ze wsparcia w ramach Priorytetu IX PO KL skorzystało 141 ośrodków wychowania przedszkolnego (76,2% realizacji wartości docelowej), a zarazem realizowane projekty przyczyniły się do udziału w różnych formach edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich 3 386 dzieci w wieku 3-5 lat.

Tabela 16. Wskaźniki realizacji Priorytetu IX PO KL w zakresie projektów dotyczących rozwoju edukacji przedszkolnej.

Wskaźnik	Wartość docelowa	Wartość zrealizowana na dzień 30.06.2011 r.			Stopień realizacji wartości docelowej
		kobiety	mężczyźni	ogółem	
Liczba ośrodków wychowania przedszkolnego, które uzyskały wsparcie w ramach Priorytetu	185	Nie dotyczy	Nie dotyczy	141	76,22%
Liczba dzieci w wieku 3-5 lat, które uczestniczyły w różnych formach edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich	Nie określono	1 654	1 732	3 386	Nie dotyczy

Biorąc pod uwagę ogólną liczbę placówek wychowania przedszkolnego w województwie wielkopolskim w 2010 r., **ośrodki wychowania przedszkolnego, które uzyskały wsparcie w ramach Priorytetu IX PO KL stanowią 8,39% wszystkich placówek. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczestniczących w różnych formach edukacji przedszkolnej w ramach Priorytetu IX PO KL na obszarach wiejskich w stosunku do ogólnej liczby dzieci w tej grupie wyniósł 4,34%.**

Wsparcie w ramach Priorytetu IX PO KL wykorzystywane jest dynamicznie – według stanu sprzed 12 miesięcy⁷³, liczba ośrodków wychowania przedszkolnego, które uzyskały wsparcie w ramach Priorytetu wynosiła 103, a liczba dzieci w wieku 3-5 lat, które uczestniczyły w różnych formach edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich była niemal dwukrotnie niższa (1 769).

Opierając się na wnioskach z raportu „Wpływ dofinansowania z EFS w ramach Priorytetu IX PO KL na rozwój oferty edukacyjnej szkół i upowszechnienie edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich i gminach miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców w województwie wielkopolskim”, można ocenić, że działania podejmowane w ramach Priorytetu IX PO KL (Poddziałanie 9.1.1), mają wpływ na upowszechnienie edukacji na obszarach wiejskich⁷⁴. Argumentami potwierdzającymi tę tezę są: wzrost wskaźnika upowszechnienia edukacji, stopień osiągniętych wskaźników produktu oraz sytuacja na wielkopolskim rynku pracy, która mogłaby raczej skłaniać do wniosku, iż wskaźnik upowszechnienia edukacji dzieci w wieku przedszkolnym będzie w latach 2007-2009 spadać.

Wobec powyższego oraz w świetle analizowanych danych nie można wykluczyć, że obserwowana dynamika przyrostu liczby miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego w badanym obszarze w latach 2006-2010 jest zasługą interwencji EFS. Wyniki wywiadów pogłębionych przeprowadzonych z rodzicami, których dzieci uczęszczają do przedszkoli, które realizowały projekty w ramach EFS, potwierdzają przekonanie o odczuwalnym oddziaływaniu oraz istotnym znaczeniu projektów w ramach Priorytetu IX dla rozwoju edukacji przedszkolnej w regionie.

„Powstają przedszkola i powinny powstawać, dużo dzieci się rodzi więc zapotrzebowanie jest.”

„Dostęp [do edukacji przedszkolnej] został ułatwiony”.

⁷³ Na podstawie „Wpływ dofinansowania z EFS w ramach Priorytetu IX PO KL na rozwój oferty edukacyjnej szkół i upowszechnienie edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich i gminach miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców w województwie wielkopolskim”. Raport wykonany na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu przez Zespół Badawczy ASM – Centrum Badań i Analizy Rynku SP. z o.o.

⁷⁴ Badanie oraz wnioskowanie dotyczyło grupy szerszej: terenów wiejskich, wiejsko-miejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców.

Również przedstawiciele połowy badanych przedszkoli, realizujących projekty w ramach Priorytetu IX PO KL stwierdzili, że dzięki środkom z funduszy unijnych zwiększyła się liczba dzieci, które rozpoczęły edukację przedszkolną. Często było to spowodowane znaczącym zmniejszeniem opłat za przedszkole lub zwiększeniem liczby przyjmowanych dzieci.

„Jeżeli to jest darmowe i te rodziny mniej zamożne mogą korzystać to przyciąga to dziecko do przedszkola.”

„Zwiększył się procent uczestniczenia dzieci w wieku przedszkolnym.”

„Była podwójna ilość kart zgłoszeń do naszego przedszkola, gdy rodzice dowiedzieli się jaki program realizujemy.”

Należy jednak podkreślić, że w prawie wszystkich placówkach, nawet mimo zwiększenia limitu miejsc liczba miejsc w placówce jest niewystarczająca. Podkreślali to sami pracownicy placówek:

„Jest 45 dzieci oczekujących na przyjęcie.”

„W moim przedszkolu potrzeba by jeszcze 30 miejsc, szczególnie dla dzieci młodszych.”

Potwierdzenie utrzymującego się, pomimo realizacji licznych projektów w ramach Priorytetu IX PO KL, przewyższającego możliwości i zasoby zapotrzebowania na edukację przedszkolną wyrazili również w wywiadach pogłębionych przedstawiciele Urzędów Gmin. Wynika to przede wszystkim z braku środków finansowych, których posiadanie umożliwiłoby rozbudowę istniejących bądź budowę nowych placówek:

Przedszkoli w gminie mamy 2 rodzaje, gminne i prywatne, gminne są 4, prywatnych jest 4, one są stosunkowo młode, niedawno otwarte. Nie jest to wystarczająca liczba, w corocznych naborach jest grupa dzieci, która nie dostaje się do przedszkoli, 4 przedszkola gminne na 24 000 mieszkańców to jest trochę mało, ale takie są względy finansowe, na tyle na ile budżet pozwala⁷⁵.

Większe przedszkole musielibyśmy mieć, nie mamy miejsca dla dzieci w naszej placówce⁷⁶.

W świetle powyższych danych, wsparcie w ramach EFS odgrywa istotną rolę w realizacji działań na rzecz rozwijania sieci placówek edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich, co przyczynia się do zwiększenia liczby dzieci w wieku 3-5 lat rozpoczynających lub kontynuujących naukę przedszkolną.

Środki przekazywane placówkom przedszkolnym w ramach projektów z Priorytetu IX PO KL mogą być wykorzystywane nie tylko na rozbudowę sieci placówek, ale także na rozwój oferty edukacyjnej oraz uelastycznienie godzin pracy przedszkoli. Na podstawie wywiadów przeprowadzonych z rodzicami dzieci, uczęszczających do przedszkoli, które realizowały projekty w ramach Priorytetu IX PO KL można ocenić, że właśnie wpływ interwencji w zakresie rozwijania oferty edukacyjnej jest przez nich w największym stopniu odczuwany.

Ma wpływ, dzieci uczestniczą w różnych zajęciach dodatkowych (rytmika, angielski, czasem basen).

[Najsilniej odczuwany wpływ] - zajęcia dodatkowe, wyjscia, wyjazdy.

⁷⁵ Podregion poznański.

⁷⁶ Podregion koniński.

Jest masa dodatkowych zajęć, j. angielski, więcej godzin gimnastyki korekcyjnej, rytmika.

W niewielkim stopniu natomiast jest odczuwane przez badanych rodziców i przedstawicieli przedszkoli oddziaływanie interwencji na uelastycznienie godzin pracy przedszkoli. W jednym z badanych w ramach wywiadów pogłębionych przedszkoli projekt EFS wpłynął na wydłużenie godzin pracy w dwóch grupach przedszkolnych. W innej placówce przyznano, że pomysł taki był rozważany, jednak ostatecznie nie doszło do jego realizacji. W pozostałych trzech uczestniczących w badaniu placówkach nie doszło do zmiany godzin pracy. W większości placówek uzasadniano tę sytuację brakiem potrzeby i zainteresowania ze strony rodziców – co zostało potwierdzone również w trakcie wywiadów pogłębionych z rodzicami.

W oparciu o przeprowadzone wywiady z rodzicami dzieci, uczęszczających do przedszkoli, objętych wsparciem w ramach Priorytetu IX PO KL nie można jednoznacznie potwierdzić wpływu interwencji na zmianę sytuacji zawodowej rodziców. Dwoje z pięciu badanych rodziców oceniło, że fakt uczęszczania przez ich dziecko do placówki wpłynął na możliwość powrotu do pracy po urlopie wychowawczym lub stworzył okazję do podjęcia działań na rzecz podniesienia kwalifikacji zawodowych, jednak rodzice ci oceniali jednocześnie, że prawdopodobnie bez wsparcia z EFS dziecko i tak podjęłoby edukację przedszkolną – zatem także zajęcie zmiany ich sytuacji zawodowej nastąpiłoby nawet pomimo braku realizacji interwencji. Pozostali rodzice stwierdzali, że nie odczuwają zmiany sytuacji zawodowej; należy jednak nadmienić, że były to osoby, które przed przystąpieniem dziecka do edukacji przedszkolnej pozostawały aktywne zawodowo. Z ich wypowiedzi nie wynika, aby zmiany np. w zakresie zmiany wymiaru czasu pracy były przez nich oczekiwane. Analizując zakres oddziaływania interwencji PO KL na sytuację zawodową rodziców należy również uwzględnić fakt, że dostęp do projektów osób niepracujących – w przypadku których można oczekiwać wpływu w postaci podjęcia zatrudnienia – jest ograniczony przez kryteria przyjęć do przedszkoli, które zazwyczaj przyznają pierwszeństwo rodzinom, w którym oboje rodzice są zatrudnieni, stąd wpływ interwencji w tym zakresie może w naturalny sposób być słabiej odczuwalny. Rodzice, biorący udział w badaniu, potwierdzali że kryteria takie były stosowane w przedszkolu, do którego uczęszczają ich dzieci lub w innych im znanych placówkach przedszkolnych. **Próba przedszkoli oraz rodziców w badaniu nie była reprezentatywna, otrzymane wyniki wskazują jednak na zasadność rozważenia w przyszłości wprowadzenia zapisów (np. w ramach kryteriów szczegółowych wyboru projektów), które umożliwiłyby bezrobotnym rodzicom posyłanie dzieci do przedszkoli wspieranych w ramach Priorytetu IX PO KL.**

4.6.4 Podsumowanie

W latach 2006-2010 nastąpił na terenach wiejskich wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat). Równolegle następował wzrost liczby ośrodków oraz miejsc w placówkach przedszkolnych. Od 2006 do 2010 roku ogólna liczba placówek wychowania przedszkolnego w Wielkopolsce wzrosła o 8,24%, tj. 128 jednostek, w tym jednak na terenach wiejskich wzrost wyniósł jedynie 1,31%, tj. 12 jednostek. Warto zauważyć, że o ile w odniesieniu do całego województwa w omawianym okresie przyrost liczby placówek był systematyczny, to na terenach wiejskich w roku 2010 odnotowano w skali roku spadek o 19 placówek. Systematyczny był natomiast wzrost liczby miejsc przedszkolnych, który na terenach wiejskich w latach 2006-2010 przekroczył 30%.

Zachodzące zmiany w liczbie placówek i miejsc nie są wystarczające, aby pokryć wysokie zapotrzebowanie wynikające z sytuacji demograficznej. Liczba dzieci z terenów wiejskich przypadających na jedno miejsce w przedszkolu wynosi 2,04. Nadal utrzymuje się również wysoka dysproporcja między dostępnością edukacji przedszkolnej (mierzoną m.in. liczbą dzieci przypadających na 1 miejsce) na terenach miejskich i wiejskich.

Nie można wykluczyć, że obserwowana dynamika przyrostu liczby miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego w badanym obszarze w latach 2006-2010 jest zasługą interwencji EFS. Argumentami na rzecz tej tezy są wyniki badań kondycji sektora edukacji przedszkolnej w ubiegłych latach, dynamicznie przyrastająca liczba placówek, które korzystają ze środków EFS oraz rosnąca liczba dzieci z terenów wiejskich objętych wsparciem. Biorąc pod uwagę ogólną liczbę placówek wychowania przedszkolnego w województwie wielkopolskim w 2010 r., ośrodki wychowania przedszkolnego, które uzyskały wsparcie w ramach Priorytetu IX PO KL stanowią 8,39% wszystkich placówek. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczestniczących w różnych formach edukacji przedszkolnej w ramach Priorytetu IX PO KL na obszarach wiejskich w stosunku do ogólnej liczby dzieci w tej grupie wyniósł 4,34%.

Wywiady z przedstawicielami przedszkoli, przedstawicielami urzędów gmin oraz z rodzicami dzieci, które uczęszczają do przedszkoli objętych wsparciem PO KL potwierdzają odczuwalny wpływ interwencji. Z perspektywy rodziców, najsilniej odczuwany jest wpływ w zakresie poszerzenia oferty edukacyjnej. Trudno natomiast mówić o wyraźnym wpływie interwencji w ramach EFS na sytuację zawodową rodziców lub uelastycznienie godzin pracy przedszkoli. W przypadku uelastycznienia godzin pracy przedszkoli, w dwóch z pięciu badanych placówek rozważano taki pomysł, przy czym tylko w jednym przypadku doszło do jego skutecznej realizacji. W pozostałych placówkach respondenci, zarówno przedstawiciele placówek, jak i rodzice uczęszczających do nich dzieci, najczęściej powoływali się na brak potrzeby wprowadzania zmian. Zakres oddziaływania interwencji PO KL na sytuację zawodową rodziców nie jest jednoznaczny. W badanej grupie rodziców tylko dwie z pięciu osób potwierdziły, że dzięki objęciu ich dziecka edukacją przedszkolną, zmieniła się ich sytuacja zawodowa – podjęły pracę po urlopie macierzyńskim lub podjęły działania podnoszące kwalifikacje. Jednocześnie jednak badani ocenili, że bez interwencji EFS dokonałyby się w ich życiu takie same zmiany. Pozostali badani nie odczuwali zmian - należy jednak nadmienić, że były to osoby, które przed przystąpieniem dziecka do edukacji przedszkolnej pozostawały aktywne zawodowo. Interpretując pozyskane dane należy również uwzględnić fakt, że ze względu na obowiązujące kryteria przyjęć do przedszkoli, ograniczony jest dostęp do projektów osób niepracujących – w przypadku których można oczekiwać wpływu w postaci podjęcia zatrudnienia, stąd wpływ interwencji w tym zakresie może w naturalny sposób być słabiej odczuwalny. Rodzice, biorący udział w badaniu, potwierdzali, że kryterium takie było stosowane przez przedszkola, do których uczęszczają ich dzieci lub przez inne znane im placówki przedszkolne. Jak zostało powiedziane powyżej, próba przedszkoli oraz rodziców w badaniu nie była reprezentatywna, otrzymane wyniki wskazują jednak na zasadność rozważenia w przyszłości wprowadzenia zapisów (np. w ramach kryteriów szczegółowych wyboru projektów), które umożliwiłyby bezrobotnym rodzicom posyłanie dzieci do przedszkoli wspieranych w ramach Priorytetu IX PO KL.

Wszystkie badane grupy, zarówno rodzice, jak i przedstawiciele przedszkoli oraz urzędów gmin zgodnie podkreślały natomiast nadal utrzymującą się potrzebę zwiększenia liczby placówek i miejsc przedszkolnych na terenach wiejskich województwa wielkopolskiego.

4.7 Ocena oddziaływania PO KL na zwiększenie dostępu i poprawę jakości edukacji szkolnej na terenach wiejskich

4.7.1 Charakterystyka projektów ukierunkowanych na zwiększenie dostępu i poprawę jakości edukacji szkolnej na terenach wiejskich

Projekty mające na celu zwiększenie dostępu i poprawę jakości edukacji szkolnej na terenach wiejskich realizowane są w ramach Priorytetu IX PO KL, Poddziałanie 9.1.2 PO KL, Poddziałanie 9.1.3 PO KL oraz Działanie 9.2 PO KL. Celem niniejszej analizy było udzielenie odpowiedzi na pytania:

- Jaki jest odsetek szkół z terenów wiejskich, które uzyskały wsparcie w ramach Priorytetu IX PO KL w stosunku do szkół danego typu/szczebla w województwie wielkopolskim?
- Jaki jest odsetek uczniów powyżej 12 roku życia z terenów wiejskich korzystających ze wsparcia w ramach Priorytetu IX PO KL w ogólnej liczbie uczniów powyżej 12 roku życia z terenów wiejskich oraz w ogólnej liczbie uczniów powyżej 12 roku życia, które skorzystały ze wsparcia?
- Czy wsparcie skierowane w ramach Priorytetu IX PO KL warunkowało zmianę wyników testów końcowych szkół podstawowych i gimnazjalnych z obszarów wiejskich? Jeśli tak, to w jakim zakresie? Jeśli nie, to z jakich przyczyn?
- Czy udział w projektach realizowanych w ramach Priorytetu IX PO KL uczniów (z terenów wiejskich) szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych miał wpływ na kontynuację edukacji? Jeśli tak, to w jaki sposób i w jakim stopniu?
- Czy na wybór typu szkoły ponadgimnazjalnej przez uczniów z terenów wiejskich miał wpływ wcześniejszy udział w projekcie realizowanym w ramach Priorytetu IX PO KL? Dlaczego?

4.7.2 Charakterystyka projektów, ukierunkowanych na rozwój edukacji szkolnej

Zgodnie ze sprawozdaniem z realizacji Priorytetów w ramach komponentu regionalnego PO KL, do dnia 30.06.2011 r. programy rozwojowe w ramach Priorytetu IX zrealizowały 563 szkoły, wobec wielkości zakładanej do osiągnięcia do końca 2013 r. - 1 213⁷⁷.

Tabela 17. Wskaźniki realizacji Priorytetu IX w zakresie projektów dotyczących zwiększenia dostępu i poprawy jakości edukacji szkolnej na terenach wiejskich.

Wskaźnik	Wartość docelowa	Wartość zrealizowana na dzień 30.06.2011 r.			Stopień realizacji wartości docelowej
		kobiety	mężczyźni	ogółem	
Liczba szkół (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie ogólne), które zrealizowały projekty rozwojowe w ramach Priorytetu	1 213	Nie dotyczy	Nie dotyczy	563	46,41%
- w tym na obszarach miejskich	354	Nie dotyczy	Nie dotyczy	239	67,51%
- w tym na obszarach wiejskich	859	Nie dotyczy	Nie dotyczy	324	37,72%
Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, które wdrożyły programy rozwojowe	245	Nie dotyczy	Nie dotyczy	254	103,67%
Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, które współpracowały z przedsiębiorstwami w zakresie wdrażania programów rozwojowych	184	Nie dotyczy	Nie dotyczy	72	39,13%
Liczba uczniów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, którzy zakończyli udział w stażach i praktykach w ramach Priorytetu	87 331	823	761	1 584	1,81%
Liczba osób dorosłych w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w formalnym kształceniu ustawicznym w ramach Priorytetu	11 040	1823	2238	4 061	36,78%
Liczba nauczycieli, którzy uczestniczyli w doskonaleniu zawodowym w krótkich formach	6 674	2282	535	2 817	42,21%
- w tym nauczyciele na obszarach wiejskich	5 431	623	175	798	14,69%
- w tym nauczyciele kształcenia zawodowego	610	140	95	235	38,52%

⁷⁷ Wartość docelowa zgodnie ze Szczegółowym Opisem Priorytetów PO KL 2007-2013. Wartość docelowa ulegnie zwiększeniu w wyniku śródk okresowego przeglądu realizacji Programu i wynikającej z niego nowelizacji dokumentów programowych.

Wskaźnik	Wartość docelowa	Wartość zrealizowana na dzień 30.06.2011 r.			Stopień realizacji wartości docelowej
		kobiety	mężczyźni	ogółem	
Liczba oddolnych inicjatyw społecznych podejmowanych w ramach Priorytetu	171	Nie dotyczy	Nie dotyczy	345	201,75%
Liczba gmin, w których zrealizowano oddolne inicjatywy społeczne w ramach Priorytetu	Nie określono	Nie dotyczy	Nie dotyczy	147	Nie określono
Liczba nauczycieli, pracowników administracji oświatowej oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu z terenów wiejskich, wiejsko-miejskich i miast do 25 tys. mieszkańców, którzy uczestniczyli w doskonaleniu zawodowym	3 543	221	49	270	7,62%

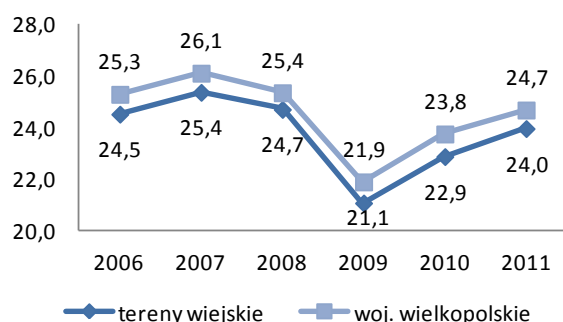
Jak wynika ze sprawozdania z realizacji Priorytetów komponentu regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 za 2010 r., odsetek szkół (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie ogólne), które zrealizowały projekty rozwojowe w ramach Priorytetu, na terenach wiejskich wynosi jedynie 16,28% (założony do realizacji na koniec 2013 r. poziom wynosi 80%).

Według danych wygenerowanych z bazy PEFS 2007 liczba osób w wieku powyżej 12 lat, zamieszkujących tereny wiejskie, które skorzystały ze wsparcia w ramach Poddziałania 9.1.2 i 9.1.3 oraz Działania 9.2 wyniosła 19 034. Osoby te stanowią 57,0% BO, którym takie wsparcie zostało udzielone. Według danych z GUS za 2010 r. liczba uczniów na terenach wiejskich w szkołach gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych (nie wliczając dorosłych) wyniosła 52 543, oznacza to że osoby po 12 r.ż., którym udzielono wsparcia w ramach powyższych Poddziałania i Działania stanowią 36,2% uczniów ogółem.

4.7.3 Ocena oddziaływania interwencji w zakresie zmiany wyników osiąganych przez uczniów na egzaminach

Sprawdzian szóstoklasisty

Rysunek 22. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty.

Opracowanie własne

Źródło danych: <http://www.oke.poznan.pl>

terenach wiejskich. Szczegółowe dane dotyczące ocen uzyskanych ze sprawdzianu szóstoklasisty z podziałem na oceniane umiejętności przedstawia poniższa tabela.

Jeśli chodzi o wyniki testów przeprowadzanych wśród uczniów klas szóstych szkoły podstawowej w województwie wielkopolskim **od 2007 roku do 2009 roku utrzymywała się tendencja spadkowa uzyskanych wyników.** Na możliwe do uzyskania 40 punktów, uczniowie w tym czasie uzyskiwali od 26,1 do 21,9 pkt. Natomiast średnie wyników uzyskiwanych w tym czasie przez uczniów z terenów wiejskich, były nieco niższe i wynosiły od 25,4 pkt. do 21,1 pkt. **Od 2009 r. liczba uzyskanych przez szóstoklasistów punktów systematycznie wzrastała, do poziomu 24,7 pkt. w województwie oraz 24,0 pkt. na**

Tabela 18. Szczegółowe wyniki sprawdzianu szóstoklasisty.

lata	Oceniana umiejętność	średnia za sprawdzian	czytanie	pisanie	rozumowanie	korzystanie z informacji	wykorzystywanie wiedzy w praktyce
			średnia za umiejętność	średnia za umiejętność	średnia za umiejętność	średnia za umiejętność	średnia za umiejętność
	Maksymalna liczba punktów	40	10	10	8	4	8
2006	woj. wielkopolskie	25,3	7,6	6,9	4,4	2,5	3,9
	tereny wiejskie	24,5	7,4	6,8	4,3	2,4	3,7
2007	woj. wielkopolskie	26,1	7,9	6,3	4,8	2,6	4,5
	tereny wiejskie	25,4	7,7	6,1	4,6	2,6	4,3
2008	woj. wielkopolskie	25,4	7,4	5,6	5,5	2,4	4,5
	tereny wiejskie	24,7	7,3	5,4	5,4	2,3	4,3
2009	woj. wielkopolskie	21,9	7,5	4,6	3,7	2,4	3,7
	tereny wiejskie	21,1	7,3	4,3	3,6	2,3	3,6
2010	woj. wielkopolskie	23,8	7,2	4,9	5,1	2,3	4,2
	tereny wiejskie	22,9	7,1	4,6	5,0	2,2	4,0
2011	woj. wielkopolskie	24,7	8,2	5,2	5,2	2,3	3,8
	tereny wiejskie	24,0	8,0	5,1	5,1	2,3	3,6

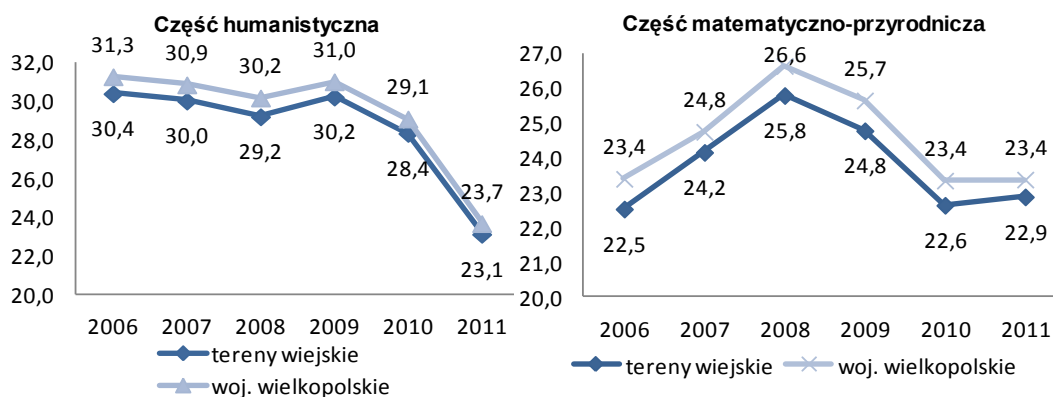
Opracowanie własne

Źródło danych: <http://www.oke.poznan.pl>

Egzaminy gimnazjalne

Również jeśli chodzi o **wyniki egzaminu gimnazjalnego z części humanistycznej**, w województwie wielkopolskim od 2006 r. do 2011 r. utrzymuje się tendencja spadkowa uzyskiwanych wyników.

Rysunek 23. Wyniki egzaminu gimnazjalnego.

Opracowanie własne. Źródło danych: <http://www.oke.poznan.pl>

Na możliwe do uzyskania 50 punktów, gimnazjaliści uzyskiwali od 31,3 pkt. do 23,7 pkt. **Uczniowie z terenów wiejskich województwa uzyskiwali nieco niższe oceny – od 30,4 pkt. do 23,1 pkt.** Jeśli chodzi o **część matematyczno-przyrodniczą** od 2006 r. do 2008 r. **średnie wyniki z egzaminu wzrastały** od 23,4 pkt. do 26,6 pkt. w województwie oraz od 22,5 pkt. do 25,8 pkt. na terenach wiejskich. Po 2008 r. średnie uzyskanych wyników stopniowo spadały do 23,4 pkt. w województwie wielkopolskim oraz do 22,9 pkt. na terenach wiejskich. Szczegółowe wyniki uzyskane przez gimnazjalistów z części humanistycznej oraz matematyczno-przyrodniczej, w podziale na ocenianą umiejętność przedstawia tabela poniżej.

Tabela 19. Szczegółowe wyniki egzaminów gimnazjalnych.

lata	Oceniana umiejętność	Czytanie i odbiór tekstów kultury	Tworzenie własnego tekstu	średnia za egzamin część humanistyczna	Stosowanie terminów, pojęć i procedur w praktyce i kształceniu	Wyszukiwanie i stosowanie informacji	Wskazywanie i opisywanie faktów, związków i zależności	Stosowanie zintegrowanej wiedzy i umiejętności	średnia za egzamin część matematyczno-przyrodnicza
		średnia za umiejętność	średnia za umiejętność		średnia za umiejętność	średnia za umiejętność	średnia za umiejętność	średnia za umiejętność	
	maksymalna liczba punktów	25	25	50	15	12	15	8	50
2006	woj. Wielkopolskie	17,8	13,5	31,3	6,5	7,9	6,7	2,3	23,4
	tereny wiejskie	17,3	13,1	30,4	6,2	7,7	6,5	2,1	22,5
2007	woj. Wielkopolskie	17,5	13,4	30,9	6,2	8,2	7,7	2,7	24,8
	tereny wiejskie	17,0	13,1	30,0	6,0	8,0	7,5	2,6	24,2
2008	woj. Wielkopolskie	18,8	11,4	30,2	7,2	8,4	8,1	3,0	26,6
	tereny wiejskie	18,3	10,9	29,2	6,9	8,2	7,9	2,8	25,8
2009	woj. Wielkopolskie	18,0	13,0	31,0	7,7	8,2	7,1	2,7	25,7
	tereny wiejskie	17,6	12,6	30,2	7,3	8,0	6,8	2,6	24,8
2010	woj. Wielkopolskie	17,7	11,4	29,1	6,1	8,3	6,2	2,8	23,4
	tereny wiejskie	17,3	11,0	28,4	5,8	8,2	6,0	2,7	22,6
2011	woj. Wielkopolskie	14,8	8,9	23,7	7,8	6,2	6,6	2,8	23,4
	tereny wiejskie	14,4	8,7	23,1	7,7	6,1	6,5	2,6	22,9

 Opracowanie własne Źródło danych: <http://www.oke.poznan>

Analiza wyników testów miała na celu weryfikację hipotezy, że wsparcie w ramach PO KL warunkuje zmianę wyników testów końcowych szkół podstawowych i gimnazjalnych z obszarów wiejskich. Zdaniem przedstawicieli szkół, realizujących projekty w ramach Działania 9.1.2 PO KL, którzy uczestniczyli w wywiadach pogłębionych, wpływ taki istnieje i jest przez nich odczuwalny⁷⁸. Dane zastane nie potwierdzają jednoznacznie tego poglądu. W okresie realizacji interwencji miały miejsce znaczące spadki poziomu wyników testów, zarówno na obszarach wiejskich, jak i w całym województwie, a po okresie wahań, średnie wyników uzyskanych na koniec roku szkolnego 2010/2011 pozostają na porównywalnym lub niższym poziomie niż średnie odnotowane przed rozpoczęciem realizacji PO KL (tj. według stanu na koniec roku szkolnego 2006/2007 oraz roku wcześniejszego). Z drugiej strony, uwzględnienia wymaga skala oraz czas realizacji interwencji. Odsetek szkół (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie ogólne),

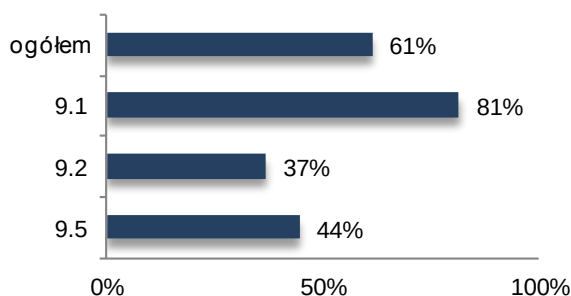
⁷⁸ Projekty, które z założenia mogły przynieść rezultat w postaci podwyższenia wyników testów końcowych, realizowane były według wypowiedzi respondentów w dwóch szkołach objętych badaniem. Pozytywny rezultat potwierdzają m.in. wypowiedzi: „Trafilisimy na taki rocznik, że nie wiem jak poradziłoby sobie ci uczniowie gdyby nie ten projekt”, „Może nie aż tak znacznie ale uległy. Staramy się już wiele lat podnieść te wyniki i trzeba bardzo dużo pracy, aby chociaż setna część tego się podniosła. Także wynik jest dla nas bardzo istotny i te projekty pomagają w tym”. W pozostałych szkołach brak bezpośredniego wpływu wynika z tego, że realizowane projekty były nieco innego typu – dotyczyły przedmiotów nie będących w zakresie egzaminów (informatyka) lub ukierunkowane były na motywowanie i podnoszenie świadomości uczniów w zakresie przedmiotów poszerzających zajęcia obowiązkowe.

które zrealizowały projekty rozwojowe w ramach Priorytetu, na terenach wiejskich wynosi jedynie 16,28%, a zatem szkoły te stanowią mniejszość w ogólnej liczbie szkół, których wyniki prezentowane są w oficjalnych zestawieniach. Ponadto, większość projektów realizowanych w ramach Priorytetu IX PO KL ma charakter wieloletni oraz nie są nastawione wyłącznie na wsparcie uczniów klas ostatnich, co sprawia, że rzeczywiste efekty interwencji mogą być zauważalne dopiero w perspektywie długofalowej. Obserwowane w ostatnich dwóch latach odwrócenie trendu spadkowego wyników (obserwowane w przypadku egzaminów szóstoklasisty oraz części matematyczno-przyrodniczej egzaminów gimnazjalnych) może stanowić pierwsze sygnały tego długofalowego oddziaływania. W oparciu o powyższe, na obecnym etapie nie można jednoznacznie potwierdzić, że wsparcie w ramach Priorytetu IX PO KL warunkowało zmianę wyników testów końcowych szkół podstawowych i gimnazjów z obszarów wiejskich.

4.7.4 Ocena oddziaływania PO KL na plany edukacyjne i zamiar kontynuowania nauki

Obecnie uczą się niemal wszyscy uczniowie, którzy brali udział w projektach w ramach Priorytetu IX PO KL⁸⁰. 61% tej grupy zamierza po ukończeniu obecnej szkoły kontynuować naukę, przy czym największy odsetek osób zainteresowanych kontynuacją nauki zauważalny jest dla Działania 9.1. Ważne jest to, że 37% uczniów szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, którzy korzystali ze wsparcia PO KL w Działaniu 9.2, deklaruje chęć kontynuowania edukacji. Dane dotyczące planów co do dalszej nauki prezentuje rysunek 24.

Rysunek 24. Odsetek BO zamierzających w przyszłości kontynuować naukę⁷⁹.

24,4% BO Priorytetu IX PO KL obecnie kształcących się w szkołach ponadgimnazjalnych⁸¹ przyznało, że realizowane w gimnazjum projekty miały wpływ na wybór szkoły, w której obecnie się uczą. Opinię taką wyraziło 17% licealistów, 31% uczniów technikum i 25% uczniów szkół zawodowych. Jednak tylko 19% zapytanych uczniów szkół gimnazjalnych twierdzi, iż udział w projekcie PO KL realizowanym w ramach Priorytetu IX PO KL w obecnej szkole będzie miał wpływ na wybór szkoły, do której planują uczęszczać w przyszłości.

Ograniczony poziom oddziaływania projektów realizowanych w ramach Priorytetu IX PO KL na decyzję uczniów o kontynuowaniu nauki w wybranej szkole znalazł potwierdzenie również w wypowiedziach badanych dyrektorów szkół, z którymi przeprowadzono wywiady pogłębione. W ocenie respondentów, udział badanych szkół w projektach dofinansowanych ze środków unijnych, w większości nie miał wpływu na wybór szkoły. Tak jak i przed realizacją tych projektów, większość uczniów wybierała rejonowe gimnazja.

⁷⁹ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., uczniowie, osoby które zadeklarowały w badaniu, że obecnie uczą się.

⁸⁰ Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Działania 9.1 N=113 uczniów (na 143 respondentów ogółem) w tym 113 (100%) nadal uczy się, Działanie 9.2 N=95 uczniów (wśród 97 respondentów) w tym 87 (92%) nadal uczy się, Działanie 9.5 N=9 uczniów (na 108 respondentów ogółem) w tym 9 (100%) nadal uczy się.

⁸¹ Licea, technika, szkoły zawodowe.

„U nas nie ma walki o dobre gimnazjum, bo jest tylko jedno i [uczniowie] wiedzą, gdzie pójść”.
„Nasi absolwenci w 100% kontynuują naukę w gminnym gimnazjum”.

Jednocześnie prawie trzy czwarte uczniów przyznaje, że projekty dofinansowane ze środków unijnych realizowane w Priorytecie IX PO KL mogą stanowić zachętę do kontynuowania nauki. Największy procent uczniów potwierdzających, iż realizacja przez szkołę projektu w ramach Priorytetu IX PO KL stanowi zachętę do kontynuowania nauki znalazł się wśród BO projektów realizowanych w ramach Działania 9.1 - Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty.

Tabela 20. Odsetek BO wyrażających pozytywną opinię na temat zachęty do kontynuowania nauki dzięki realizacji przez szkołę projektu w ramach PO KL⁸².

Podregion:	BO Priorytet IX	BO Działanie 9.1	BO Działanie 9.2	BO Działanie 9.5
kaliski	40,0%	25,0%	-	100,0%
koniński	81,0%	81,7%	-	-
leszczyński	81,3%	80,0%	100,0%	0,0%
piłski	90,0%	66,7%	-	100,0%
poznański	65,3%	50,0%	66,3%	-
Ogółem	74,5%	78,3%	67,4%	88,9%

Dzięki udziałowi w zajęciach realizowanych w szkole w ramach projektu PO KL 38,2% uczniów ocenia drogę dostania się do dobrej szkoły jako łatwiejszą. Wzrost zainteresowania dalszą nauką zauważa 46,0% uczniów, a 42,8% uczniów zauważa poprawę stopni. Ponadto 37,3% uczniów uważa, iż w przyszłości będą mogli znaleźć lepszą pracę. Najlepiej ocenione w tych kategoriach zostały projekty realizowane w ramach Poddziałania 9.1.2. Informacje w układzie terytorialnym przedstawia tabela poniżej.

Tabela 21. Odsetek BO potwierdzających korzyści z wzięcia udziału w zajęciach, realizowanych w szkole w ramach projektu PO KL – zestawienie w układzie terytorialnym⁸³.

Podregion:	BO Poddziałanie 9.1.2				BO Działanie 9.2				BO Działanie 9.5			
	Łatwiejsza droga dostania się do dobrej szkoły	Wzrost zainteresowania dalszą nauką	Zauważalna poprawa stopni	Lepsza praca w przyszłości	Łatwiejsza droga dostania się do dobrej szkoły	Wzrost zainteresowania dalszą nauką	Zauważalna poprawa stopni	Lepsza praca w przyszłości	Łatwiejsza droga dostania się do dobrej szkoły	Wzrost zainteresowania dalszą nauką	Zauważalna poprawa stopni	Lepsza praca w przyszłości
poznański	16,7%	0,0%	16,7%	66,7%	51,7%	53,9%	47,2%	52,8%	-	-	-	-
piłski	0,0%	66,7%	66,7%	0,0%	-	-	-	-	15,4%	46,2%	23,1%	15,4%
leszczyński	30,0%	30,0%	50,0%	70,0%	60,0%	60,0%	40,0%	20,0%	0,0%	2,4%	0,0%	0,0%
koniński	62,5%	76,7%	75,8%	53,3%	0,0%	100%	100%	100%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
kaliski	25,0%	50,0%	0,0%	50,0%	-	-	-	-	3,1%	3,1%	3,1%	3,1%
Ogółem	55,9%	69,2%	69,2%	53,8%	51,6%	54,7%	47,4%	51,6%	2,8%	7,4%	3,7%	2,8%

⁸² Na podstawie badania CATI. Respondenci: BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 r. do 31.03.2011 r., w tym: BO Działania 9.1 N=143, Działanie 9.2 N=95, Działanie 9.5 N=108 przy czym 99 osób nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie).

⁸³ Na podstawie badania CATI. Respondenci: uczniowie - BO projektu, którzy zakończyli udział w okresie od 1.01.2010 do 31.03.2011, Priorytet IX, w tym: Poddziałanie 9.1.2 N=143, Działanie 9.2 N=95, Działanie 9.5 N=108

Powyższe dane stanowią pewne uzupełnienie wyników badania „Wpływ dofinansowania z EFS w ramach Priorytetu IX PO KL na rozwój oferty edukacyjnej szkół i upowszechnienie edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich i gminach miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców w województwie wielkopolskim”. Odnosząc się do wyników wspomnianego badania, wpływ działań realizowanych w ramach Priorytetu IX POKL na powrót do systemu szkolnictwa dzieci, które zrezygnowały z edukacji jest marginalny.

4.7.5 Podsumowanie

Według stanu na koniec 2010 r., wsparcie w ramach Priorytetu IX otrzymało 16% szkół (podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych) na terenach wiejskich. Ze wsparcia w ramach realizowanych projektów skorzystało 36% uczniów w wieku 12 i więcej lat z terenów wiejskich. Należy podkreślić, że uczniowie z terenów wiejskich stanowili 57% ogólnej liczby uczniów, którzy skorzystali ze wsparcia w ramach Działania 9.1 i 9.2 PO KL.

Połowa przedstawicieli szkół, którzy wzięli udział w wywiadach pogłębionych, zauważyła poprawę wyników testów końcowych szkół podstawowych i gimnazjalnych w związku z realizacją projektów w ramach Priorytetu IX PO KL. Analizując wyniki testów końcowych szkół podstawowych i gimnazjalnych w latach 2006-2011 uczniów z obszarów wiejskich województwa nie da się jednak zauważyć zdecydowanej tendencji w ich poprawie. W okresie realizacji interwencji miały miejsce znaczące spadki poziomu wyników testów, zarówno na obszarach wiejskich, jak i w całym województwie, a po okresie wahań, średnie wyników uzyskanych na koniec roku szkolnego 2010/2011 pozostają na porównywalnym lub niższym poziomie niż średnie odnotowane przed rozpoczęciem realizacji PO KL. Należy jednak mieć na uwadze fakt, że brak bezpośredniego przełożenia na poprawę wyników testów częściowo uzasadniony jest samym charakterem wsparcia – wiele projektów w ramach Priorytetu IX PO KL ma charakter wieloletni, z tego względu można spodziewać się, że wraz z upływem czasu wpływ interwencji w tym zakresie będzie bardziej zauważalny.

Wpływ realizacji interwencji na wybór szkoły należy uznać za niewielki. W odniesieniu do dzieci, które zrezygnowały z edukacji, wpływ na podjęcie decyzji o powrocie do szkoły jest marginalny. Większy wpływ interwencji PO KL widoczny jest w zakresie motywowania do dalszej nauki uczniów, którzy nie opuścili przedwcześnie systemu edukacji – niemal trzy czwarte ankietowanych przyznało, że projekty dofinansowane ze środków unijnych mogą zachęcać do kontynuowania nauki. Wzrost zainteresowania nauką w wyniku udziału w projekcie PO KL deklaruje 46% uczestników projektów w ramach Poddziałania 9.1.2, Działania 9.2 oraz Działania 9.5 PO KL, a 43% badanych ocenia że projekty wpływają na poprawę stopni.

Około 38% wszystkich uczestników projektów w ramach Poddziałania 9.1.2, Działania 9.2 oraz Działania 9.5 PO KL ocenia, że dzięki otrzymanemu wsparciu, łatwiej będzie uczniom dostać się do „dobrej” szkoły. Szczegółowa analiza wypowiedzi uczniów każe jednak ocenić wpływ interwencji jako ograniczony. W odniesieniu do uczniów obecnie uczących się, 24,4% BO Poddziałania 9.1.2, Działania 9.2 oraz Działania 9.5 PO KL obecnie kształcących się w szkołach ponadgimnazjalnych⁸⁴ przyznało, że realizowane we wcześniej ukończonej szkole projekty miały wpływ na wybór szkoły, w której obecnie się uczą. Wyrażnie częściej opinię taką wyrażali uczniowie szkół zawodowych (25%), w dalszej kolejności techników (31%) a najrzadziej uczniowie liceów (17%). Tylko 19% zapytanych uczniów szkół gimnazjalnych twierdzi, że realizowane przez szkołę projekty będą miały wpływ na podjęcie decyzji o dalszych losów po ukończeniu nauki w tej szkole.

Niski poziom oddziaływania projektów realizowanych w ramach Poddziałania 9.1.2 PO KL na decyzję uczniów o wyborze szkoły znalazł potwierdzenie również w wypowiedziach badanych dyrektorów szkół,

⁸⁴ Licea, technika, szkoły zawodowe.

z którymi przeprowadzono wywiady pogłębione. W ocenie respondentów, tak jak i przed realizacją tych projektów, decydująca i tak okazuje się odległość szkoły od miejsca zamieszkania – z tego względu wybór uczniów najczęściej pada na rejonowe szkoły, niezależnie od czynników takich jak udział placówki w projektach unijnych.

5 Założenia i rezultaty interwencji w ramach komponentu regionalnego POKL w kontekście potrzeb mieszkańców terenów wiejskich

Jednym z celów niniejszego badania było dokonanie oceny założonych działań komponentu regionalnego PO KL oraz ich rezultatów w badanym obszarze pod kątem potrzeb Beneficjentów Ostatecznych komponentu regionalnego PO KL. Przedmiotem zainteresowania była ocena założonych działań oraz ich rezultatów w zakresie: upowszechnienia edukacji przedszkolnej, wyrównywania szans edukacyjnych uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, podniesienia/zmiany kwalifikacji zawodowych osób pozostających bez pracy, wykluczonych społecznie/zagrożonych wykluczeniem społecznym i pracujących. W szczególności badanie miało udzielić odpowiedzi na następujące pytania:

- Czy mieszkańcy obszarów wiejskich posiadają wiedzę o możliwościach otrzymania wsparcia finansowanego z EFS w swoim powiecie/gminie? Jeśli nie, to z jakich przyczyn?
- Czy projekty realizowane w ramach Priorytetów VI-IX PO KL są adekwatne do potrzeb BO w badanym obszarze (w tym kobiet)? Jeśli tak, to w jakim zakresie? Jeśli nie, to z jakich przyczyn?
- Jakie czynniki determinują udział BO w projektach współfinansowanych z EFS w badanym obszarze i dlaczego?

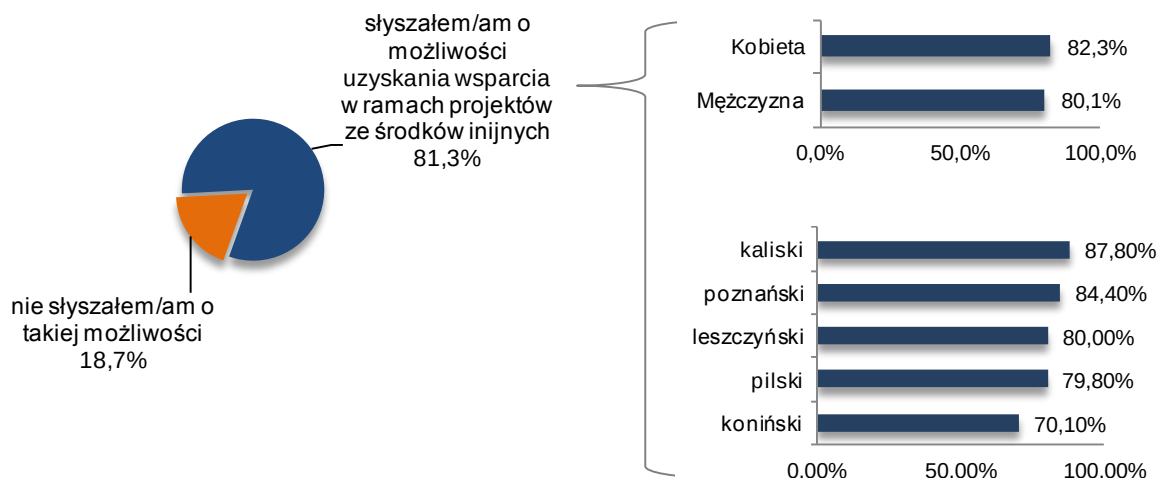
5.1 Poziom wiedzy mieszkańców obszarów wiejskich na temat możliwości otrzymania wsparcia finansowanego z EFS w swoim powiecie/gminie.

Zagadnienie dotyczące poziomu wiedzy mieszkańców terenów wiejskich w zakresie możliwości otrzymania wsparcia w ramach PO KL poruszano w badaniach ankietowych, przeprowadzonych na reprezentatywnej próbie 384 mieszkańców terenów wiejskich województwa wielkopolskiego - osób, które nie brały dotąd udziału w żadnym projekcie, dofinansowanym ze środków w ramach komponentu regionalnego PO KL.

5.1.1 Stan wiedzy mieszkańców i źródła pozyskiwania informacji o wsparciu w ramach PO KL

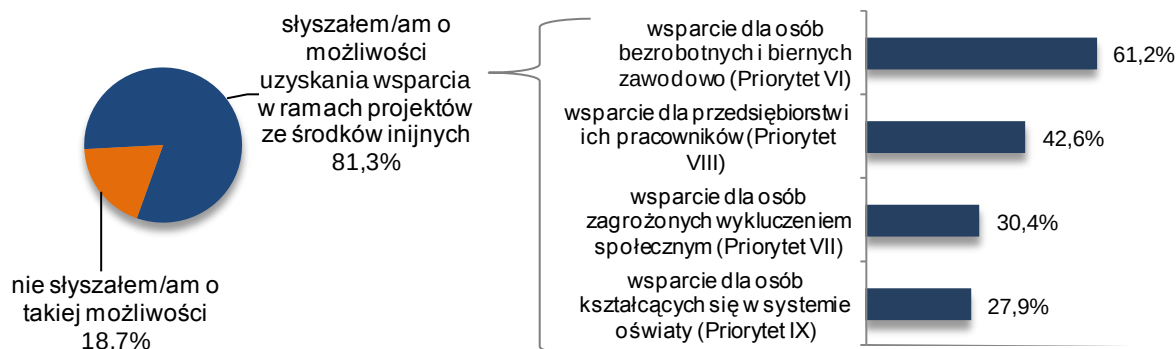
Ponad 81% mieszkańców terenów wiejskich potwierdza, że słyszało o możliwości uzyskania wsparcia w ramach projektów dofinansowanych ze środków unijnych w swoim miejscu zamieszkania. Odsetek ten jest zbliżony wśród kobiet i mężczyzn. Analizując dane w układzie terytorialnym, można zauważyć, że na tle wszystkich podregionów województwa poziom wiedzy o możliwościach uzyskania wsparcia z PO KL wśród mieszkańców podregionu konińskiego jest wyraźnie niższy, niż w pozostałych podregionach.

Rysunek 25. Odsetek potencjalnych BO świadomych możliwości uzyskania wsparcia w ramach projektów dofinansowanych ze środków unijnych⁸⁵.

Mieszkańcy obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego projekty unijne w ramach komponentu regionalnego PO KL postrzegają głównie przez pryzmat wsparcia osób bezrobotnych i biernych zawodowo (Priorytet VI PO KL) – wiedzę dotyczącą tego typu wsparcia zadeklarowało 61,2% badanych. Około 42,6% respondentów zadeklarowało posiadanie wiedzy dotyczącej możliwości uzyskania wsparcia w ramach projektów na rzecz wspierania przedsiębiorstw i ich pracowników (Priorytet VIII PO KL). Świadomość możliwości uzyskania wsparcia przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym ma jedynie 30,4% potencjalnych BO. Natomiast wiedzę o wsparciu oferowanym w ramach Priorytetu IX (wsparcie dla osób kształcących się w systemie oświaty) deklaruje 27,9% potencjalnych BO.

Rysunek 26. Znajomość wśród mieszkańców terenów wiejskich poszczególnych typów wsparcia, dostępnych w ramach komponentu regionalnego PO KL.⁸⁶

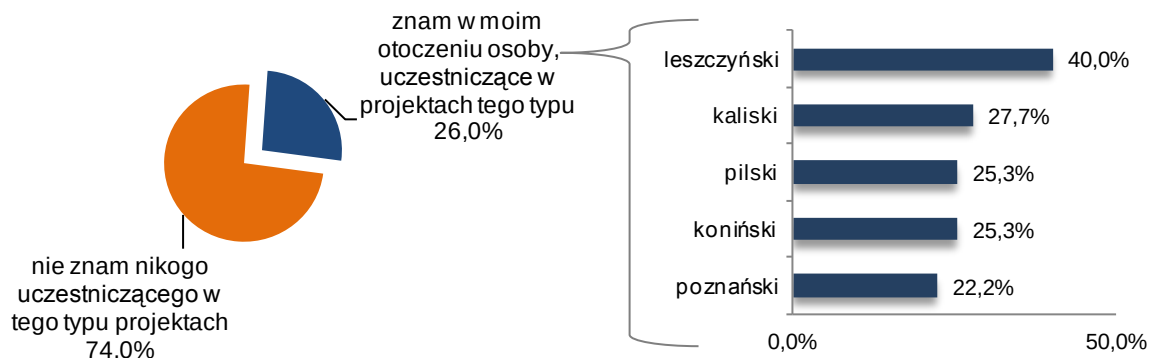

Pomimo deklarowanej przez ponad 81 % wiedzy na temat możliwości uzyskania wsparcia w ramach komponentu regionalnego PO KL, jedynie 26% mieszkańców terenów wiejskich województwa potwierdza, iż zna osoby, które uczestniczą bądź uczestniczyły w takich projektach. Zdecydowanie najwięcej respondentów potwierdziło znajomość osób korzystających ze wsparcia PO KL w podregionie leszczyńskim. W pozostałych podregionach odsetek wskazań potwierdzających, że respondent ma w swoim otoczeniu BO projektów z komponentu regionalnego PO KL sięgał od ok. 22% do niemal 28%.

⁸⁵ Na podstawie badania CATI. Respondenci: potencjalni BO projektu N=384

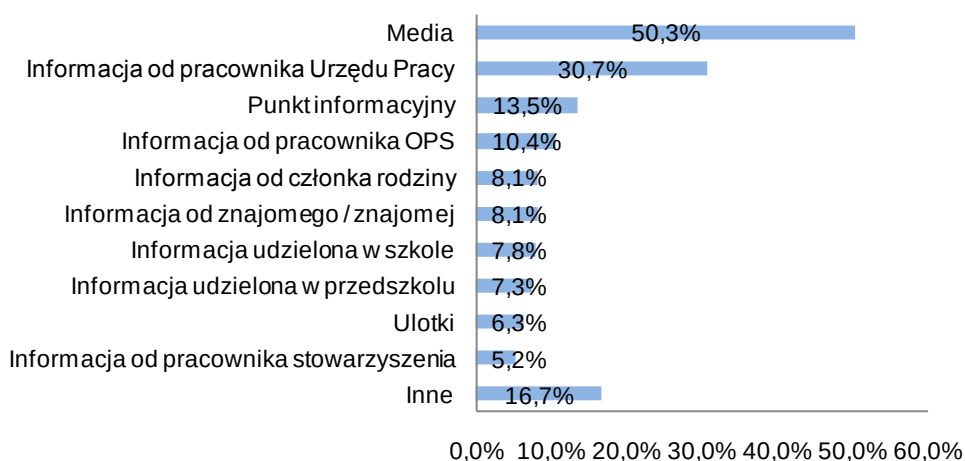
⁸⁶ Na podstawie badania CATI. Odsetek dla poszczególnych typów wsparcia wyznaczany względem liczby osób, które przyznały, że mają świadomość co do możliwości uzyskania dofinansowania w ramach środków unijnych (N=312).

Rysunek 27. Odsetek potencjalnych BO potwierdzających znajomość osób które uczestniczą bądź uczestniczyły w projektach realizowanych w ramach PO KL – zestawienie w układzie terytorialnym⁸⁷.

Warto zaznaczyć, że 28,1% badanych mieszkańców szukało informacji na temat możliwości udziału w projektach unijnych w rejonie swojego miejsca zamieszkania. Najczęściej w tym celu wykorzystywano Internet, telewizję, radio oraz prasę. Mieszkańcy jako źródło informacji w tym aspekcie podają również Urząd Pracy, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, rodzinę oraz znajomych. 50,3% potencjalnych BO jako najdogodniejsze źródło uzyskiwania informacji na temat projektów unijnych uznało media. Kolejne 30,7% potencjalnych BO byłoby zainteresowanych uzyskiwaniem informacji o projektach unijnych od pracownika Urzędu Pracy. Mieszkańcy terenów wiejskich proponowali również, aby informacje o wsparciu oferowanym w ramach PO KL były dystrybuowane przez punkt informacyjny, pracowników OPS, szkoły, przedszkola czy stowarzyszenia. Około 8% respondentów deklarowało, iż informacji o możliwości udziału w projekcie szukałoby w najbliższym otoczeniu – wśród rodziny i znajomych. Natomiast 6,3% potencjalnych BO jako źródło informacji, z którego chciałoby w przyszłości korzystać wymienia ulotki, a jako najlepsze sposoby dystrybucji podaje: Urząd Pracy oraz drogę pocztową. Potencjalni BO podali również własne pomysły na rozpowszechnianie informacji o projektach, a mianowicie: drogę elektroniczną, tablice ogłoszeń, spotkania dla mieszkańców oraz szkolenia. Dane ilustruje rysunek poniżej.

Rysunek 28. Odsetek mieszkańców deklarujących chęć uzyskiwania w przyszłości informacji o możliwości udziału w projektach unijnych z podziałem na sposoby ich otrzymywania⁸⁸.

⁸⁷ Na podstawie badania CATI. Respondenci: potencjalni BO projektu N=384

⁸⁸ Na podstawie badania CATI. Respondenci: potencjalni BO projektu N=384

5.1.2 Podsumowanie

Przeważająca większość (ponad 81%) mieszkańców terenów wiejskich słyszała o możliwościach uzyskania wsparcia w ramach projektów finansowanych ze środków unijnych w swoim miejscu zamieszkania. Mieszkańcom znane są głównie projekty skierowane do osób bezrobotnych i biernych zawodowo (Priorytet VI PO KL) – znajomość tego typu wsparcia zadeklarowało 61,2% badanych, natomiast 42,6% badanych zadeklarowało znajomość projektów realizowanych na rzecz wspierania przedsiębiorstw i ich pracowników (Priorytet VIII PO KL). Świadomość możliwości wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym deklaruje jedynie 30,4% potencjalnych BO, natomiast wśród osób kształcących się w systemie oświaty tylko 27,9% potencjalnych BO ma świadomość możliwości uzyskania wsparcia w ramach Priorytetu IX. Pomimo tak licznie deklarowanej wiedzy na temat możliwości uzyskania wsparcia w ramach komponentu regionalnego PO KL, jedynie 26,0% mieszkańców terenów wiejskich województwa potwierdza, iż ma w swoim najbliższym otoczeniu osoby, które uczestniczą bądź uczestniczyły w takich projektach.

Na poziom wiedzy z pewnością wpływa fakt, że mieszkańcy nie poszukują aktywnie informacji na temat możliwości udziału w projektach unijnych w rejonie swojego miejsca zamieszkania. Działania takie podejmowało jedynie 28,1% mieszkańców – do najczęściej wykorzystywanych źródeł informacji należy Internet, telewizja, radio oraz prasa. Ponad połowa mieszkańców terenów wiejskich, czyli potencjalnych BO, jako najdogodniejsze źródło uzyskiwania w przyszłości informacji na temat projektów unijnych wskazuje media. Dodatkowo 30,7% potencjalnych BO byłoby zainteresowanych uzyskiwaniem informacji od pracownika Urzędu Pracy.

5.2 Adekwatność projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL do potrzeb BO w badanym obszarze

Oceny adekwatności projektów dokonano z wykorzystaniem dwóch źródeł informacji: w ramach badań ankietowych na reprezentatywnej próbie 384 mieszkańców terenów wiejskich województwa wielkopolskiego - osób, które nie brały dotąd udziału w żadnym projekcie, dofinansowanym ze środków w ramach komponentu regionalnego PO KL oraz w ramach badań ankietowych na reprezentatywnej próbie 380 BO, którzy rozpoczęli lub kontynuowali udział w projekcie po 01.01.2010 r.

Dla oceny adekwatności interwencji do potrzeb BO wykorzystano 5-stopniową skalę ocen o interpretacji: *1-nie dostrzegam potrzeb w tym zakresie, 5-potrzeby w tym zakresie są bardzo pilne*. Oceny tej dokonywały obydwie grupy badanych – uczestnicy projektów oraz potencjalni BO – mieszkańcy terenów wiejskich. Dodatkowo, BO zostali poproszeni o ocenę czy i w jakim stopniu udział w projekcie zaspokoił ich potrzeby.

5.2.1 Wsparcie dla osób bezrobotnych i biernych zawodowo (Priorytet VI PO KL)

W każdym z realizowanych w ramach Priorytetu VI PO KL obszarów ankietowani wskazali na dużą potrzebę udzielania wsparcia. Według zastosowanej pięciostopniowej skali ocen, średnie oceny zapotrzebowania na wsparcie kształtują się na poziomie od 3,93 do 4,16. Można zauważyć, że badani przede wszystkim oczekują wsparcia bezpośrednio przekładającego się na podjęcie zatrudnienia – bezpośredniej pomocy w znalezieniu zatrudnienia lub przyznania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej. We wszystkich obszarach nieco większe potrzeby dostrzegały kobiety. Należy jednak podkreślić, że omawiane różnice są niewielkie, a w każdym z realizowanych w ramach Priorytetu VI PO KL obszarów ankietowani wskazali na dużą potrzebę udzielania wsparcia. Odpowiedzi udzielone przez respondentów mogą świadczyć o konieczności udzielania kompleksowego wsparcia osobom bezrobotnym.

Rysunek 29. Ocena zapotrzebowania wśród mieszkańców na poszczególne typy projektów w ramach wsparcia dla osób bezrobotnych i biernych zawodowo (skala 1-5, gdzie 1-brak potrzeb w tym zakresie, 5- jest bardzo duża potrzeba udzielania wsparcia).

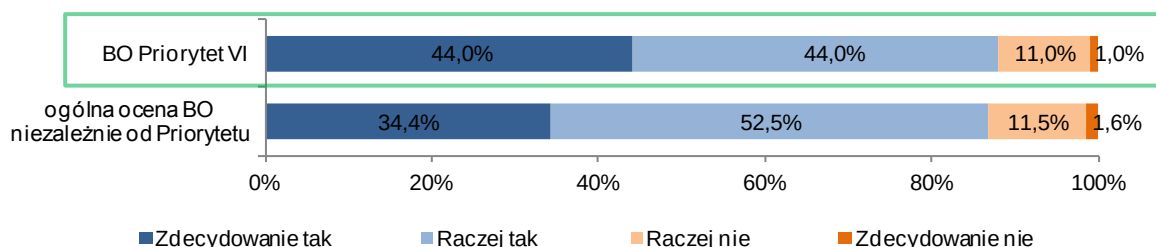
	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
pomoc w znalezieniu pracy dla niezatrudnionych	4,27	4,03	4,16
środki na otwarcie działalności gospodarczej	4,19	3,97	4,09
pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego np. staże	4,11	3,98	4,05
wsparcie finansowe	4,11	3,98	4,05
pomoc w zdobyciu/zmianie kwalifikacji zawodowych np. kursy	4,03	3,81	3,93

Na podstawie badania CATI, N=764, w tym: mieszkańcy terenów wiejskich (N=384) oraz BO, który rozpoczęli lub kontynuowali udział w projekcie po 01.01.2010r. (N=380).

Mieszkańcy terenów wiejskich nieuczestniczący w projektach zapytani o działania, które powinny być podejmowane w przyszłości na rzecz osób bezrobotnych i biernych zawodowo nie potrafili wskazać form wsparcia, które w ich ocenie byłyby użyteczne, a zarazem wykraczałyby poza zakres inicjatyw w ramach Priorytetu VI PO KL. Większość BO Priorytetu VI, oceniło zakres obecnie oferowanych typów wsparcia jako odpowiadający potrzebom regionu⁸⁹ lub wskazało jedynie na potrzebę zwiększenia liczby osób objętych wsparciem. Badani, którzy wskazywali elementy, które warto ich zdaniem dodatkowo uwzględnić, aby projekty w większym stopniu odpowiadały na potrzeby osób z terenów wiejskich, wymieniali zazwyczaj wsparcie dedykowane wybranym grupom, o szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy: wsparcie dla ludzi młodych, chcących się usamodzielnąć, dla osób powyżej 50 roku życia, dla samotnych matek.

Aż 88% BO uczestniczących w projektach w ramach Priorytetu VI PO KL ocenia, że wsparcie odpowiadało na ich potrzeby, w tym 44% ocenia je zdecydowanie pozytywnie. Wśród 12% BO, których potrzeby w ramach projektu nie zostały zaspokojone, ponad połowa nie wskazała precyzyjnie zastrzeżeń („trudno powiedzieć”). Pozostali wskazywali najczęściej na zbyt niski poziom dofinansowania do zakładanej działalności gospodarczej, który uniemożliwił zakup wszystkich potrzebnych sprzętów. Dodatkowo wymieniano: *brak realizacji kursów z zakresu przyuczenia do danego zawodu; zbyt krótki czas trwania kursu; niedogodną lokalizację; fakt nie znalezienia stałego zatrudnienia po projekcie; brak kompetentnej kadry prowadzącej zajęcia* (pojedyncze wskazania).

Rysunek 30. „Czy wsparcie oferowane w ramach projektu w którym Pan/i uczestniczy/ła w pełni odpowiada/ło na Pana/i potrzeby?” – BO Priorytetu VI PO KL.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że gdy w dalszej części badania mieszkańcy terenów wiejskich diagnozowali obszary, w których w szczególny sposób należałoby wspierać kobiety mieszkające na tych terenach, najczęściej wspominali o kobietach bezrobotnych i biernych zawodowo – aż 70%

⁸⁹ Na pytanie o potrzeby, które powinny być uwzględnione w projektach w ramach Priorytetu VI PO KL około 73% badanych nie wskazało istotnych ich zdaniem potrzeb, w tym około 14% stwierdziło że „niczego nie brakuje”.

respondentów wyraziło przekonanie, iż projekty unijne powinny być kierowane do kobiet, które znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

5.2.2 Wsparcie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (Priorytet VII PO KL)

W każdym z obszarów realizowanych w ramach wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym mieszkańcy oraz BO wskazali na dużą potrzebę udzielania wsparcia. Podobnie jak w przypadku projektów realizowanych w ramach Priorytetu VI, również w ramach projektów z Priorytetu VII największe zapotrzebowanie mieszkańców wiąże się z formami bezpośrednio przyczyniającymi się do podjęcia zatrudnienia tj. głównie pomocy w znalezieniu lub utrzymaniu pracy, ale często wskazywano również na projekty ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji. Nieco mniejszą wagę badani przywiązują natomiast do bezpośredniego wsparcia finansowego oraz wsparcia w zakresie relacji społecznych. Należy jednak podkreślić, że omawiane różnice są niewielkie, a w każdym z obszarów realizowanych w ramach Priorytetu VII PO KL ankietowani wskazali na dużą potrzebę udzielania wsparcia. Wysokie, wyrównane oceny poszczególnych form wsparcia dostępnych w Priorytecie VII PO KL, mogą świadczyć o tym, że mieszkańcy terenów wiejskich dostrzegają potrzebę udzielania kompleksowej pomocy osobom wykluczonym społecznie bądź zagrożonym wykluczeniem.

Rysunek 31. Ocena zapotrzebowania wśród mieszkańców na poszczególne typy projektów w ramach wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (skala 1-5, gdzie 1-brak potrzeb w tym zakresie, 5- jest bardzo duża potrzeba udzielania wsparcia)⁹⁰.

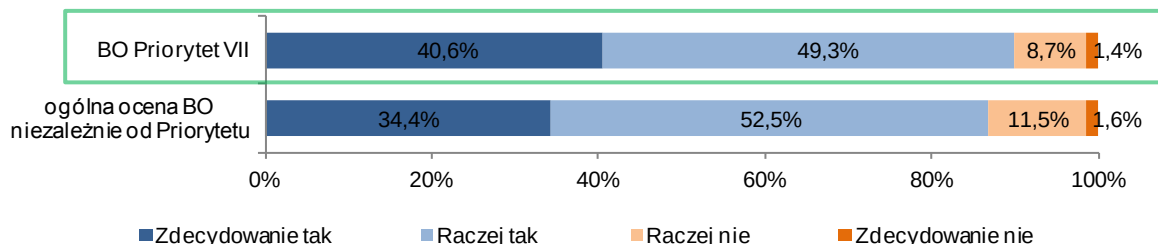
	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
pomoc w znalezieniu pracy	4,06	3,92	4,00
pomoc w utrzymaniu pracy	4,00	3,93	3,97
pomoc w podwyższeniu/zmianie kwalifikacji	3,98	3,94	3,96
wsparcie psychologiczne	3,88	3,83	3,85
pomoc w zakresie poprawy relacji społecznych	3,85	3,74	3,80
wsparcie finansowe	3,83	3,76	3,80

W odniesieniu do przyszłych działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, mieszkańcy terenów wiejskich przeważnie nie potrafili dokonać jednoznacznych wskazań w zakresie elementów, o które warto ich zdaniem uzupełnić obecny zakres wsparcia. Nieliczne wskazania dotyczyły wsparcia drobnych inicjatyw, bliskich lokalnym potrzebom: dofinansowania utworzenia świetlicy lub klubu emeryta. W ocenie BO, którzy brali udział w projektach w ramach Priorytetu VII PO KL potrzeby, które w ich opinii powinny być dodatkowo uwzględnione w ramach projektów realizowanych w Priorytecie VII PO KL dotyczą w szczególności wsparcia finansowego (mimo, iż w zestawieniu ilościowym ten typ został oceniony jako relatywnie najmniej istotny). BO proponowali objęcie wsparciem finansowym konkretnych grup: emerytów, osoby starsze, biedne rodziny. Wskazywano również na potrzebę rozbudowania wsparcia dla osób niepełnosprawnych.

Wobec wysokich średnich ocen adekwatności poszczególnych typów wsparcia oraz braku konkretnych wskazań dotyczących pożądanych modyfikacji w projektach, nie zaskakuje fakt, że przeważająca większość (89,9% badanych) BO ocenia, że wsparcie otrzymane w ramach Priorytetu VII PO KL odpowiada w pełni lub w znacznym stopniu na ich potrzeby. Pozostałych 10,1% BO, w których ocenie uzyskane wsparcie nie było wystarczające, wskazywało zazwyczaj, że wsparcie trwało zbyt krótko (10 wskazań). Pozostałe formułowane przez respondentów zastrzeżenia miały charakter pojedynczych wypowiedzi lub przyjmowały ogólny charakter („za mało takich projektów”).

⁹⁰ Na podstawie badania CATI, N=764, w tym: mieszkańcy terenów wiejskich (N=384) oraz BO, który rozpoczęli lub kontynuowali udział w projekcie po 01.01.2010r. (N=380).

Rysunek 32. „Czy wsparcie oferowane w ramach projektu w którym Pan/i uczestniczy/ła w pełni odpowiada/ło na Pana/i potrzeby?” – BO Priorytetu VII PO KL.

5.2.3 Wsparcie dla przedsiębiorstw i ich pracowników (Priorytet VIII PO KL)

Dla projektów dotyczących wsparcia dla przedsiębiorstw i ich pracowników oceny zapotrzebowania na poszczególne typy inicjatyw pozostają wysokie – średnie ocen na poziomie od 3,91 do 3,99. Średnie ocen pozostają wysokie, jednak w zestawieniu z innymi obszarami wsparcia można zauważyć, że w ogólnej ocenie adekwatność projektów dotyczących wsparcia dla przedsiębiorstw i osób pracujących postrzegana jest nieco niżej, niż adekwatność projektów skierowanych do osób bezrobotnych (Priorytet VI PO KL) lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (Priorytet VII PO KL). Kobiety częściej od mężczyzn dostrzegały potrzebę wsparcia w zakresie przekwalifikowania się. Należy jednak podkreślić, że omawiane różnice są niewielkie, a w każdym z obszarów realizowanych w ramach Priorytetu VIII PO KL ankietowani wskazali na dużą potrzebę udzielania wsparcia.

Rysunek 33. Ocena zapotrzebowania wśród mieszkańców na poszczególne typy projektów w ramach wsparcia dla przedsiębiorstw i ich pracowników (skala 1-5, gdzie 1-brak potrzeb w tym zakresie, 5- jest bardzo duża potrzeba udzielania wsparcia).

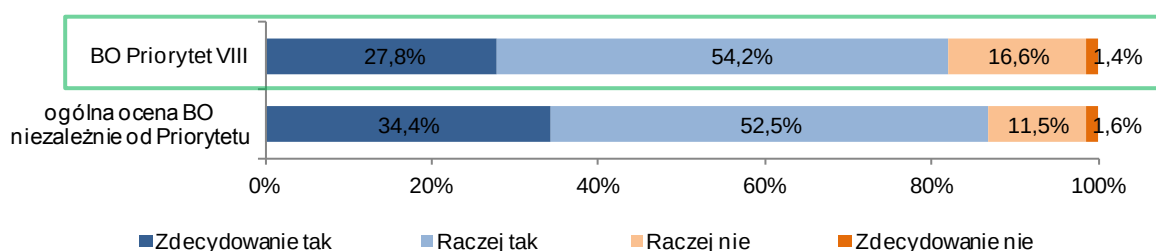
	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
pomoc w utrzymaniu pracy	4,05	3,91	3,99
pomoc przy przekwalifikowaniu się	3,99	3,97	3,98
wsparcie finansowe	4,06	3,86	3,97
środki na otwarcie działalności gospodarczej	4,03	3,87	3,96
wsparcie psychologiczne	3,96	3,85	3,91

Na podstawie badania CATI, N=764, w tym: mieszkańcy terenów wiejskich (N=384) oraz BO, który rozpoczęli lub kontynuowali udział w projekcie po 01.01.2010r. (N=380).

W odniesieniu do przyszłych działań na rzecz przedsiębiorstw i ich pracowników, mieszkańcy terenów wiejskich przeważnie nie potrafili dokonać jednoznacznych wskazań elementów, o które warto ich zdaniem uzupełnić obecny zakres wsparcia. BO projektów realizowanych w ramach Priorytetu VIII również nie precyzowali charakteru inicjatyw, które warto podjąć, aby projekty w większym stopniu odpowiadały na potrzeby osób z terenów wiejskich. Wskazywali natomiast na potrzebę kierowania pomocy do konkretnych grup społecznych, takich jak: młodzież dążąca do usamodzielnienia, osoby niepełnosprawne, rodzice samotnie wychowujący dzieci. Warto przy okazji zauważyć, że dokonane wskazania wybiegają zakresem poza założenia PO KL, ponieważ w Prioryecie VIII wsparcie mogą otrzymać tylko osoby pracujące lub w projektach typu outplacement osoby zagrożone zwolnieniem/zwolnione. (wyjątek stanowi Poddziałanie 8.2.2, w którym stypendia otrzymują doktoranci). Warto podkreślić, że te same grupy wskazywane były w ramach omawiania przez respondentów każdego z Priorytetów – można zatem wnioskować, że respondenci dostrzegają grupy, które w ich ocenie warto objąć szczególnym wsparciem, jednak nie mają dostatecznie dużej wiedzy dotyczącej założeń PO KL, aby potrzeby danej grupy skojarzyć z konkretnym rodzajem wsparcia, a tym bardziej z konkretną osią priorytetową Programu.

Ogólna ocena stopnia, w jakim wsparcie w ramach Priorytetu VIII PO KL odpowiadało na potrzeby BO jest pozytywna. Odsetek BO potwierdzających zaspokojenie w ramach projektu potrzeb wyniósł 82%, w tym 27,8% ogółu BO zadeklarowało spełnienie wszystkich potrzeb, natomiast 54,2% oceniło że potrzeby spełnione są w pewnym stopniu. Na tle ogółu BO uczestniczących w projektach realizowanych w ramach komponentu regionalnego, BO Priorytetu VIII nieco rzadziej od pozostałych potwierdzali spełnienie oczekiwań związanych z projektem. Sygnalizowano następujące zastrzeżenia: *brak zapewnionej pracy po kursie; kiepską lokalizację i uciążliwy, kosztowny dojazd; brak pełnej przydatności informacji z kursu w pracy; zbyt krótki czas projektu; zbyt skomplikowane procedury formalne*. Wskazania respondentów miały charakter pojedynczych wypowiedzi – większość nie potrafiła sprecyzować oczekiwań (brak odpowiedzi lub odpowiedzi „trudno powiedzieć” / „nie wiem”).

Rysunek 34. „Czy wsparcie oferowane w ramach projektu w którym Pan/i uczestniczy/t/a w pełni odpowiada/ło na Pana/i potrzeby?” – BO Priorytetu VIII PO KL.

5.2.4 Wsparcie dla osób kształcących się w systemie oświaty (Priorytet IX PO KL)

Porównując szczeble edukacji, objęte inicjatywami w ramach Priorytetu IX PO KL można zauważyć, że wskazywane przez badanych potrzeby są wyraźniej odczuwane w odniesieniu do szczebla podstawowego, gimnazjalnego czy ponadgimnazjalnego – w zakresie np. organizacji zajęć dodatkowych, przyznawania stypendium – niż w odniesieniu do edukacji przedszkolnej. Należy jednak podkreślić, że omawiane różnice są niewielkie, a w każdym z obszarów realizowanym w ramach Priorytetu IX PO KL anketowani wskazali na dużą potrzebę udzielania wsparcia.

Rysunek 35. Ocena zapotrzebowania wśród mieszkańców na poszczególne typy projektów w ramach wsparcia dla osób kształcących się w systemie oświaty (skala 1-5, gdzie 1-brak potrzeb w tym zakresie, 5- jest bardzo duża potrzeba udzielania wsparcia)⁹¹.

	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
organizacja zajęć dodatkowych w szkołach	4,09	3,95	4,03
przyznanie stypendium dla uczniów szczególnie uzdolnionych	4,05	3,82	3,95
uelastycznienie godzin pracy przedszkoli	4,02	3,86	3,94
kształcenie dla dorosłych w formach szkolnych	3,91	3,84	3,88
zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach	3,84	3,74	3,79
utworzenie nowych przedszkoli	3,75	3,79	3,77

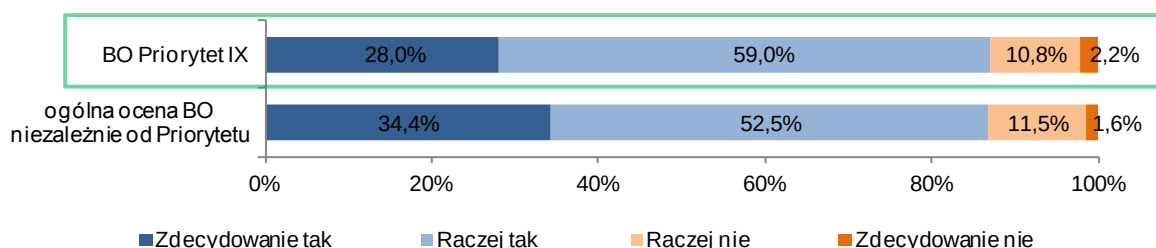
W odniesieniu do przyszłych działań w ramach wsparcia dla osób kształcących się w systemie oświaty, mieszkańcy ani BO Priorytetu IX, w większości nie potrafili wskazać jednoznacznie jakie działania należałoby uwzględnić, aby wsparcie w większym stopniu odpowiadało na potrzeby osób zamieszkujących tereny wiejskie. Nieliczne wskazania dotyczyły konkretnych inicjatyw: dofinansowania budowy placów zabaw, świetlic. Warto w tym miejscu nadmienić, że zgodnie z planowanymi zmianami dokumentów programowych Działanie 9.6 będzie dotyczyło kształcenia

⁹¹ Na podstawie badania CATI, N=764, w tym: mieszkańcy terenów wiejskich (N=384) oraz BO, który rozpoczęli lub kontynuowali udział w projekcie po 01.01.2010r. (N=380).

ustawicznego (w formach szkolnych i pozaszkolnych), co wychodzi naprzeciw sygnalizowanemu w niniejszym badaniu zapotrzebowaniu mieszkańców na projekty z zakresu kształcenia dorosłych w formach szkolnych.

Wysokie średnie ocen poszczególnych typów wsparcia oraz brak zastrzeżeń co do zakresu wsparcia w kontekście adekwatności do potrzeb BO badanego obszaru znalazły potwierdzenie w wysokim odsetku osób, które uczestnicząc w projektach realizowanych w ramach Priorytetu IX potwierdziły, że otrzymane wsparcie w pełni lub w dużym stopniu odpowiada na ich potrzeby. Mniejszy od oczekiwanego stopień zaspokojenia potrzeb zgłosiło 13% BO. Wskazywane zastrzeżenia dotyczyły zazwyczaj sposobu realizacji projektu: *brak ciekawych scenariuszy lekcyjnych; brak kompetentnej kadry prowadzącej zajęcia; cykl zajęć trwał zbyt krótko; zajęcia były w większości nudne*. Wskazania respondentów miały charakter pojedynczych wypowiedzi – większość nie potrafiła sprecyzować oczekiwań (brak odpowiedzi lub odpowiedzi „trudno powiedzieć” / „nie wiem”).

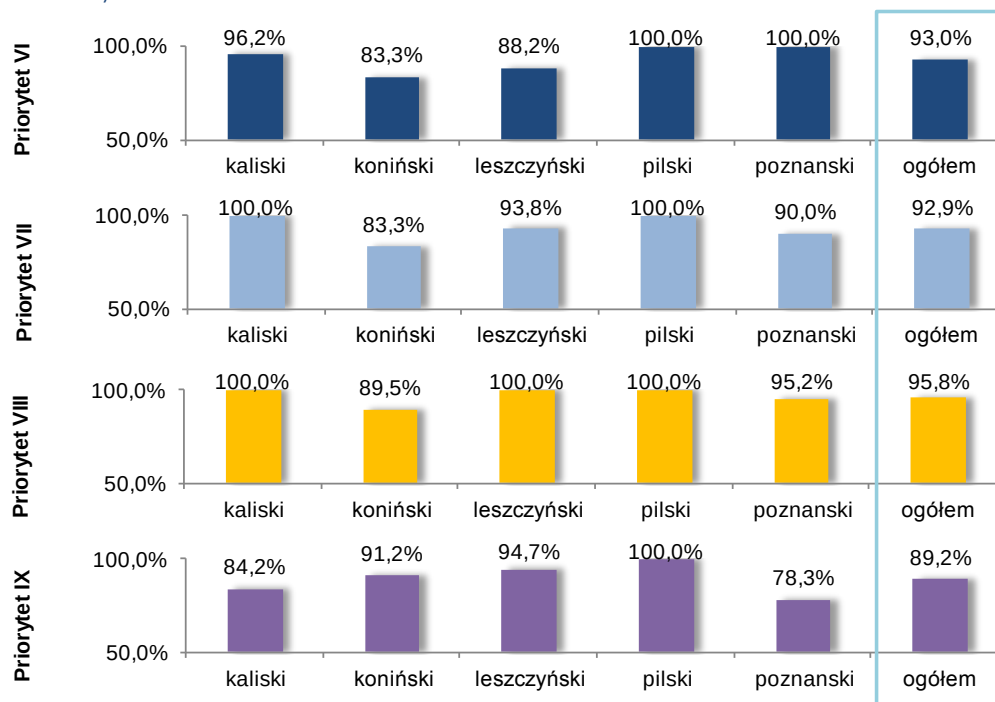
Rysunek 36. „Czy wsparcie oferowane w ramach projektu w którym Pan/i uczestniczy/ł/a w pełni odpowiada/ło na Pana/i potrzeby?” – BO Priorytetu IX PO KL.

5.2.5 Podsumowanie

Wyniki badania pozwalają pozytywnie ocenić adekwatność projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL do potrzeb BO w badanym obszarze. Uzasadnieniem dla oceny jest wysoka średnia ocena zapotrzebowania na poszczególne typy inicjatyw, realizowanych w ramach Priorytetów VI-IX PO KL, wyrażona wspólnie przez BO projektów oraz mieszkańców terenów wiejskich, jak również wysoki (niemal 87%) odsetek BO projektów potwierdzających, że wsparcie otrzymane w ramach projektu odpowiadało na ich potrzeby. Dodatkowo, podsumowując pozytywną oceną należy podkreślić, że przeważająca większość BO (nie mniej niż 89% w ramach każdego z Priorytetów) poleciłaby innym udział w takim projekcie, w jakim sami brali udział. Warto jednak zauważyć, że BO mieszkający w podregionie konińskim relatywnie najrzadziej poleciliby udział innym osobom w projekcie, którego sami byli uczestnikami.

Rysunek 37. Odsetek BO, którzy są skłonni polecić innym udział w projektach takich jak ten, w którym sami uczestniczyli.

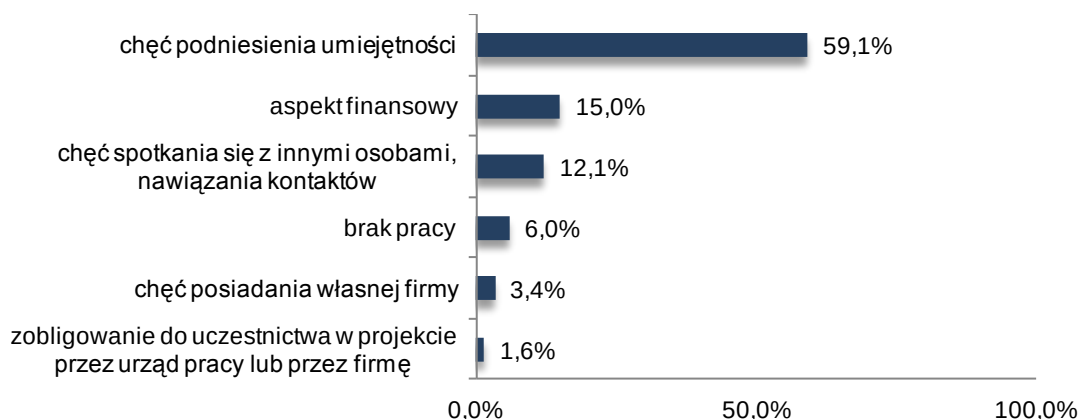

5.3 Czynniki determinujące udział BO w projektach współfinansowanych z EFS w badanym obszarze

O motywy brania udziału w projektach w ramach komponentu regionalnego PO KL zapytano uczestników projektów, którzy rozpoczęli lub kontynuowali udział w projektach po 01.01.2010 r. Natomiast mieszkańców terenów wiejskich, niekorzystających ze wsparcia PO KL zapytano o przyczyny takiej sytuacji.

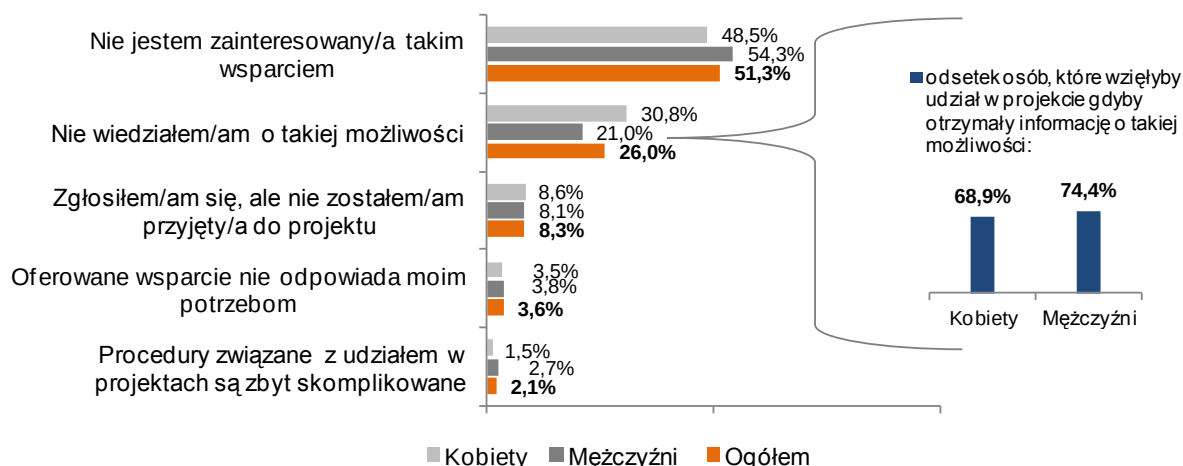
Jak pokazują wyniki badania, uczestnicy projektów kierują się przede wszystkim motywacją rozwoju, który potencjalnie ma się przyczynić do poprawy ich sytuacji zawodowej. Deklarację udziału w projekcie ze względu na chęć podniesienia umiejętności, poprzez przekwalifikowanie, zwiększenie doświadczenia zawodowego, nabycie konkretnych umiejętności) złożyło ok. 59% BO. Dla 15% BO kryterium zachęcającym do udziału w projekcie była możliwość uzyskania bezpłatnego wsparcia. Ponad 12% przyznało, że na decyzję o przystąpieniu do projektu PO KL miały wpływ motywy społeczne – potrzeba nawiązania kontaktów z ludźmi. Brak zatrudnienia stanowił bezpośrednią zachętę do udziału w przypadku 6% badanych. Można zatem ocenić, że wprawdzie BO, jak to zostało wykazane we wcześniejszej części raportu, oczekują zatrudnienia po zakończonym udziale w projekcie, a jego ewentualny brak stanowi jedną z częstszych przyczyn rozczarowania respondentów, to jednak przystępując do projektu BO mają świadomość szerszych korzyści, jakie mogą uzyskać w wyniku udziału w nim.

Rysunek 38. Główne czynniki, które zdecydowały o udziale BO w projektach.

Interesujących informacji w zakresie czynników decydujących o udziale BO w projektach dostarcza także badanie przyczyn, dla których mieszkańcy terenów wiejskich - potencjalni BO, nie zdecydowali się dotąd na udział w projektach. Ponad połowa (51,3%) badanych oceniła, że nie jest zainteresowana tego typu wsparciem. Około 49% mieszkańców terenów wiejskich nie wyklucza natomiast zainteresowania wsparciem w ramach PO KL w przyszłości. Jak pokazują wyniki badania, istotną rolę odgrywa w tym przypadku dostęp do odpowiedniej informacji. 26% mieszkańców terenów wiejskich ocenia, że główną przyczyną, dla której nie brali dotąd udziału w projektach unijnych jest niedostarczenie im informacji na temat takiej możliwości. Na brak informacji częściej skarżyły się kobiety. Godny podkreślenia jest tutaj fakt, że 70% potencjalnych BO (68,9% kobiet oraz 74,4% mężczyzn), którzy nie wiedzieli o możliwościach związanych z projektami w ramach PO KL deklaruje, że wzięłoby w nich udział, gdyby nie wspomniana bariera. 8,3% respondentów ubiegało się o przyjęcie do projektu, jednakże ostatecznie nie zostało zakwalifikowanych. Tylko 3,6% mieszkańców terenów wiejskich ocenia, iż oferowane wsparcie jest niezgodne z ich potrzebami. Natomiast niewielki odsetek - 2,1% potencjalnych BO nie korzystało ze wsparcia PO KL, ponieważ obawiało się poziomu skomplikowania procedur z tym związanych.

Rysunek 39. Główne czynniki, które zadecydowały o braku udziału mieszkańców terenów wiejskich w projektach.

5.3.1 Podsumowanie

Istotną rolę wśród czynników determinujących udział BO w projektach współfinansowanych z EFS odgrywa dostęp do odpowiedniej informacji. 26,0% mieszkańców terenów wiejskich ocenia, że główną przyczyną dla której nie brali dotąd udziału w projektach unijnych jest brak dostarczenia im

informacji na temat takiej możliwości. Godny podkreślenia jest tutaj fakt, że 70% potencjalnych BO (w tym 68,9% kobiet i 74,4% mężczyzn), którzy nie wiedzieli o możliwościach związanych z projektami w ramach PO KL deklaruje, że wzięłoby w nich udział gdyby nie wspomniana bariera.

Jak pokazują wyniki badania, uczestnicy projektów decydując się na udział kierują się przede wszystkim motywacją rozwoju, który potencjalnie ma się przyczynić do poprawy ich sytuacji zawodowej. Deklarację udziału w projekcie ze względu na chęć podniesienia umiejętności, poprzez przekwalifikowanie, zwiększenie doświadczenia zawodowego, nabycie konkretnych umiejętności) złożyło 59,1% BO. W następnej kolejności (15% BO) kryterium zachęcającym do udziału był aspekt finansowy – bezpłatny charakter wsparcia.

6 Założenia i rezultaty interwencji w ramach komponentu regionalnego PO KL w kontekście realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.

6.1 Realizacja celów strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.

Obszar oddziaływania projektów, realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL jest komplementarny z obszarami rozwoju, określonymi jako strategiczne dla rozwoju Wielkopolski w perspektywie najbliższych lat. W szczególności projekty PO KL mogą przyczyniać się do realizacji celów strategicznych określonych w Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020:

- **Cel strategiczny 3 – wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia.**

Cele operacyjne: ograniczanie barier w dostępie do edukacji, poprawa jakości oraz wzrost różnorodności form kształcenia, rozwój przedsiębiorczości i promocja samozatrudnienia, poprawa organizacji rynku pracy.

- **Cel strategiczny 4 – wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego.**

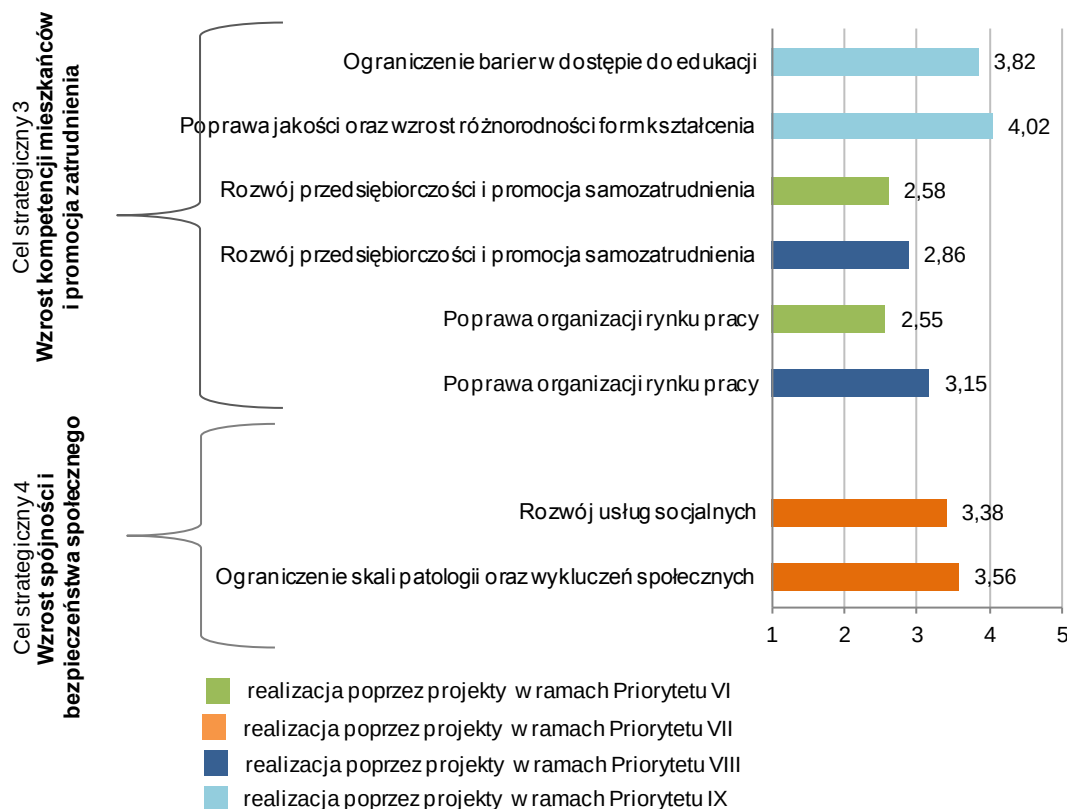
Cele operacyjne: poprawa sytuacji demograficznej oraz stanu zdrowia mieszkańców, poprawa warunków mieszkaniowych, rozwój usług socjalnych, wzrost bezpieczeństwa, ograniczenie skali patologii oraz wykluczeń społecznych, budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego i wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu potrzeb społeczności lokalnych.

Poszczególne Priorytety komponentu regionalnego PO KL przyczyniają się do realizacji odrębnych celów strategicznych. Poniżej wymieniono oraz omówiono obszary, gdzie zakres interwencji PO KL pokrywa się z celami strategicznymi Strategii. Dla każdego z obszarów dokonano oceny wpływu PO KL, zarówno w ujęciu ilościowym - poprzez analizę stopnia realizacji wybranych wskaźników realizacji celów określonych dla PO KL (a które wpisują się w realizację SRWW), jak i jakościowym – wykorzystując zgromadzone w ramach niniejszej ewaluacji dane dotyczące siły i zakresu oddziaływania poszczególnych obszarów interwencji. Podczas analizy wykorzystano dane dotyczące wdrażania PO KL⁹², dodatkowo siła oddziaływania projektów realizowanych w ramach komponentu regionalnego PO KL na poszczególne cele Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego oceniana była w ramach wywiadów pogłębionych z przedstawicielami Urzędów Gmin Wielkopolski

⁹² Sprawozdanie z realizacji PO KL na I półrocze 2011 r.

i beneficjentów. Badani oceniali wpływ projektów w skali 5-stopniowej, gdzie 1 - *brak wpływu*, 5 - *wpływ bardzo istotny*. Oceny respondentów zostały przedstawione na rysunku 40. Poniżej omówiono najważniejsze wnioski.

Rysunek 40. Ocena stopnia realizacji celów strategicznych 3 i 4 Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020 poprzez projekty realizowane w ramach komponentu regionalnego PO KL.

6.1.1 Realizacja celu strategicznego 3

Cel operacyjny: ograniczenie barier w dostępie do edukacji oraz poprawę jakości i wzrost różnorodności form kształcenia. Projekty w ramach PO KL przyczyniające się do realizacji celu szczegółowego 3 w zakresie ograniczenia barier w dostępie do edukacji oraz poprawy jakości i wzrost różnorodności form kształcenia realizowane są w ramach Priorytetu IX PO KL.

W ogólnej ocenie, dokonanej przez respondentów, oddziaływanie PO KL na ograniczenie barier w dostępie do edukacji oraz poprawę jakości i wzrost różnorodności form kształcenia można ocenić jako wysokie (średnie odpowiednio 3,82 i 4,02). Badani odnosili się tu najczęściej do wpływu projektów na rozwój edukacji przedszkolnej. Niezależnie od podregionu, respondenci wskazywali także na dalszą konieczność ciągłej realizacji projektów dotyczącej dzieci w wieku przedszkolnym oraz szkolnym. Celem tych działań powinno być dążenie do zwiększania liczby przedszkoli (a co za tym idzie utworzenie nowych miejsc), upowszechnianie wychowania przedszkolnego, a także podejmowanie działań dotyczących realizacji zajęć pozalekcyjnych oraz wyposażenia placówek:

Związane z przedszkolami, w projektach systemowych może, na budowę nowych, poprawę warunków i miejsc przedszkolnych⁹³.

Przypomnijmy, że do tej pory⁹⁴ liczba ośrodków wychowania przedszkolnego, które uzyskały wsparcie w ramach Priorytetu IX wyniosła 141, w związku z czym 3 386 dzieci w wieku 3-5 lat uczestniczyło w różnych formach edukacji przedszkolnej na obszarach wiejskich, a 563 szkoły (podstawowe, gimnazja i ponadgimnazjalne prowadzące kształcenie ogólne) zrealizowały programy rozwojowe. Podejmowane działania prowadzić mogą do wyrównywania szans dzieci z obszarów wiejskich w wielu aspektach:

Rozwój kompetencji i wykształcenia w regionie. Bardzo ważny jest ten [Priorytet] IX. Na tym terenie, dzieci z obszarów wiejskich są zawsze do tyłu w stosunku do dzieci z miast w dostępie do oferty edukacyjnej, kulturalnej, do imprez plenerowych. Głównym problemem jest dojazd tych dzieci, wyrwanie ich z tych wiosek. [Priorytet] IX byłby dla nas bardzo ważny. Przyczyniłoby się to mocno do wyrównywania poziomu w edukacji, wyników egzaminów, do wzrostu, jakości nauczania na naszym terenie [...] wiadomo, że w miastach ten poziom jest wyższy⁹⁵.

Wpływ projektów z Priorytetu IX PO KL na realizację Celu strategicznego 3 tj. ograniczenie barier w dostępie do edukacji oraz poprawę jakości i wzrost różnorodności form kształcenia widoczny jest także w zakresie liczby placówek edukacji. Wskaźnik PO KL *Odsetek szkół i placówek kształcenia zawodowego, które wdrożyły programy rozwojowe*, na dzień 30.06.2011 r. został zrealizowany na poziomie 103,67%⁹⁶. Pozytywne oddziaływanie interwencji w tym zakresie potwierdziły także badania wśród uczniów oraz przedstawicieli szkół, których wyniki opisywano we wcześniejszych rozdziałach niniejszego raportu.

Można jednak także wskazać obszary, w których interwencja PO KL przyczynia się do realizacji Celu strategicznego w mniejszym niż mogłaby stopniu. Należy tu wymienić przede wszystkim dostęp do form kształcenia ustawicznego (*Liczba osób dorosłych w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w formalnym kształceniu ustawicznym w ramach Priorytetu IX na koniec czerwca 2011 r. wyniosła 4 061 osób, co stanowi 36,78% wartości docelowej zaplanowanej do osiągnięcia do końca 2013 r.*)⁹⁷. Warto przy tym zaznaczyć, że kształcenie dorosłych w formach szkolnych wymieniano wśród obszarów, co do których mieszkańcy terenów wiejskich sygnalizują znaczną potrzebę zwiększenia intensywności wsparcia. Niski jak dotąd jest także wskaźnik związany z poprawą jakości kształcenia zawodowego (*Liczba uczniów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, którzy zakończyli udział w stażach i praktykach w ramach Priorytetu* na koniec czerwca 2011 r. wyniosła 1 584 osób, co stanowi zaledwie 1,81% wartości docelowej zaplanowanej do osiągnięcia do końca 2013 r.)⁹⁸

Oddziaływanie PO KL na rozwój przedsiębiorczości i promocję zatrudnienia. Obszary: rozwój przedsiębiorczości i promocja zatrudnienia rozwijane są w szczególności poprzez projekty z Priorytetów VI oraz VIII PO KL. W promocję i edukację w zakresie przedsiębiorczości wpisują się m.in. projekty szkolące z zakresu spin out i spin off realizowane w ramach Poddziałania 8.2.1 PO KL. W ramach Priorytetu VI PO KL realizowane są projekty dla niepublicznych instytucji rynku pracy (w ramach Poddziałania 6.1.1 PO KL) oraz dla publicznych służb zatrudnienia (w ramach Poddziałania

⁹³ Podregion m. Konin.

⁹⁴ Stan na 30.06.2011 r. Na podstawie Sprawozdania z realizacji PO KL.

⁹⁵ Podregion m. Konin.

⁹⁶ Wartość zrealizowana: 254 placówki. Wartość docelowa wskaźnika do osiągnięcia na koniec 2013 r., określona w SZOP PO KL: 245 placówek.

⁹⁷ Wartość docelowa wskaźnika do osiągnięcia koniec 2013 r., określona w SZOP PO KL: 1 1040 osób. Wartość zrealizowana na dzień 30.06.2011 r.: 4 061 osób.

⁹⁸ Wartość docelowa wskaźnika, w wyniku przeglądu śródkresowego, zostanie znacznie obniżona.

6.1.2 PO KL), ponadto w ramach Poddziałania 6.1.2 PO KL Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu prowadzi w ramach projektu systemowego Wielkopolskie Obserwatorium Rynku Pracy. Jego głównym celem jest zmniejszenie bezrobocia w województwie poprzez długofalowe, kompleksowe zbadanie oraz dostarczanie aktualnej i rzetelnej wiedzy o uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych w Wielkopolsce, aktualnych trendach rozwojowych, prognozach zmian przewidywanych w gospodarce regionu – w tym na rynku pracy – ułatwiającej podejmowanie decyzji w zakresie polityki społeczno-gospodarczej.

W ujęciu ilościowym, realizacja projektów PO KL przyczynia się do rozwoju przedsiębiorczości w stopniu znacznie przewyższającym oczekiwany poziom. Według stanu na koniec pierwszego półrocza 2011 r. 8 415 osób, w tym 3 702 osoby z terenów wiejskich otrzymały w ramach Priorytetu VI PO KL środki na podjęcie działalności gospodarczej. Wskaźnik liczby osób, które uzyskały środki na podjęcie działalności gospodarczej osiągnął tym samym poziom 108,62% wartości docelowej przewidzianej na koniec 2013 r., w tym na terenach wiejskich wskaźnik ten sięgnął aż 275,86%. W ramach Poddziałania 8.2.1 PO KL aż 1116 osób zostało objętych wsparciem w zakresie szkoleń dotyczących rozpoczynania własnej działalności gospodarczej typu spin off lub spin out - wskaźnik odnoszący się do liczby osób, które uzyskały tego typu wsparcie osiągnął tym samym poziom 1 449,35%⁹⁹.

Natomiast w ogólnej ocenie dokonanej przez przedstawicieli Urzędów Gmin i beneficjentów oddziaływanie PO KL na rozwój i promocję zatrudnienia można ocenić jako umiarkowane (średnia 2,86 i 3,15 w skali 1-5). Oceny w większości wynikają raczej z ogólnego negatywnego postrzegania kondycji przedsiębiorczości na terenach wiejskich, a w szczególności przygotowania obywateli do podjęcia i prowadzenia trwałej działalności gospodarczej, niż z zastrzeżeń co do samej formuły wsparcia oferowanego w Programie. W ramach wywiadów jeden z respondentów podsumował:

Jeżeli chodzi o samozatrudnienie to ludzie u nas nie bardzo wiedzą na czym to polega i poinformowanie społeczeństwa i większe informacje na ten temat, żeby ludzie wiedzieli jak zwiększyć swoją zaradność życiową - w tym temacie te szkolenia byłyby przydatne¹⁰⁰.

Warto dodać, że niezależnie od oceny, respondenci podkreślali istotne znaczenie prowadzenia dalszych działań w tym obszarze.

W świetle wyników niniejszej ewaluacji warto podkreślić znaczenie, jakie dla realizacji celu szczegółowego 3 mają prowadzone w ramach projektów PO KL działania na rzecz podniesienia kwalifikacji zawodowych BO. Jak bowiem pokazały wyniki badania, kwalifikacje w znacznym stopniu stają się przyczyną poprawy sytuacji zawodowej, podjęcia zatrudnienia lub poprawy warunków pracy. Za dodatkowy obszar oddziaływania interwencji w ramach PO KL na realizację celu 3 należy uznać potwierdzony w niniejszym badaniu wpływ na poprawę sytuacji zawodowej osób zatrudnionych – w szczególności w postaci utrzymania zagrożonego miejsca zatrudnienia (projekty w ramach Priorytetu VIII PO KL).

⁹⁹ W odniesieniu do wartości docelowych wskaźników zaplanowanych do osiągnięcia na koniec 2013 r., zgodnie z SZOP PO KL: Liczba osób, które uzyskały środki na podjęcie działalności gospodarczej – 7 747 osób (wartość osiągnięta na dzień 30.06.2011 r. – 8 415); Liczba osób z terenów wiejskich, które uzyskały środki na podjęcie działalności gospodarczej – 1 342 osoby (wartość osiągnięta na dzień 30.06.2011 r. – 3 702); Liczba osób, które były objęte wsparciem w zakresie rozpoczynania własnej działalności gospodarczej typu spin off lub spin out – 77 osób (wartość osiągnięta na dzień 30.06.2011 r. – 1 116 osób).

¹⁰⁰ Region m. Konin.

6.1.2 Realizacja celu strategicznego 4

Oddziaływanie PO KL na rozwój usług socjalnych i ograniczenie patologii oraz wykluczeń społecznych. Do rozwijania usług socjalnych oraz ograniczenia patologii oraz wykluczeń społecznych w szczególności przyczyniają się projekty w ramach Priorytetu VII PO KL: projekty systemowe ośrodków pomocy społecznej (w ramach Poddziałania 7.1.1 PO KL), projekty systemowe powiatowych centrów pomocy rodzinie (Poddziałanie 7.1.2 PO KL), projekty systemowe regionalnego ośrodka polityki społecznej (w ramach Poddziałania 7.1.3 PO KL), projekty konkursowe na rzecz aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (Poddziałanie 7.2.1), projekty konkursowe na rzecz wsparcia ekonomii społecznej (Poddziałanie 7.2.2 PO KL) oraz projekty konkursowe w ramach Działania 7.3 *Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji*.

Odnosząc się do skali realizacji interwencji, na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji Priorytetów PO KL można ocenić, że liczba zrealizowanych inicjatyw jest zgodna bądź większa od poczynionych na okres lat 2007-2013 założeń, natomiast liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które dotychczas ukończyły udział w projektach, pozostaje nieco mniejsza od zakładanej:

- *Liczba instytucji wspierających ekonomię społeczną, które otrzymały wsparcie w ramach Priorytetu – według stanu na 30.06.2011 r. wynosi 5 instytucji (125% realizacji wartości docelowej¹⁰¹), Liczba inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej wspartych z EFS – według stanu na 30.06.2011 r. wynosi 178 inicjatyw (481% wartości docelowej¹⁰²), Liczba projektów wspierających rozwój inicjatyw na rzecz aktywizacji i integracji społeczności lokalnych – według stanu na 30.06.2011 r. wynosi 271 projektów (144,15% wartości docelowej¹⁰³), Liczba pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej bezpośrednio zajmujących się aktywną integracją, którzy w wyniku wsparcia z EFS podnieśli swoje kwalifikacje w systemie pozaszkolnym – według stanu na 30.06.2011 r. wynosi 1 174 pracowników (92,66% wartości docelowej¹⁰⁴).*
- *Liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji został według stanu na 30.06.2011 r. wynosi 9 710 osoby, co oznacza 20,83% wartości docelowej¹⁰⁵. Wskaźnik Liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji z terenów wiejskich zrealizowany został natomiast na poziomie 23% wielkości docelowej¹⁰⁶.*

Zgodnie z wyjaśnieniami IP, niski stopień realizacji wyżej wymienionych wskaźników jest spowodowany głównie faktem, iż wielu BO kontynuuje swój udział w projekcie przez wiele miesięcy bądź powraca do niego po zakończonym lub przerwany udział, co ma bezpośrednie przełożenie na poziom realizacji przedmiotowych wskaźników – jedna osoba jest wliczana jednokrotnie do wartości wskaźnika. Tym niemniej warto zauważyć, że w ramach niniejszego badania odnotowano głosy

¹⁰¹ Na podstawie Sprawozdania z realizacji PO KL, stan na 30.06.2011 r. W odniesieniu do wartości docelowej na koniec 2013 r. ustalonej na poziomie 4 instytucji.

¹⁰² Na podstawie Sprawozdania z realizacji PO KL, stan na 30.06.2011 r. W odniesieniu do wartości docelowej na koniec 2013 r. ustalonej na poziomie 37 inicjatyw.

¹⁰³ Na podstawie Sprawozdania z realizacji PO KL, stan na 30.06.2011 r. W odniesieniu do wartości docelowej na koniec 2013 r. ustalonej na poziomie 188 projektów.

¹⁰⁴ Na podstawie Sprawozdania z realizacji PO KL, stan na 30.06.2011 r. W odniesieniu do wartości docelowej na koniec 2013 r. ustalonej na poziomie 1267 pracowników.

¹⁰⁵ Na podstawie Sprawozdania z realizacji PO KL, stan na 30.06.2011 r. W odniesieniu do wartości docelowej na koniec 2013 r. ustalonej na poziomie 46 624 osób.

¹⁰⁶ Wartość docelowa wskaźnika „Liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji” określona na rok 2013 (SZOP PO KL) wynosi 46 624. Zgodnie ze Sprawozdaniem z realizacji PO KL na dzień 30.06.2011 r. wartość zrealizowana wyniosła 9 710.

mieszkańców terenów wiejskich, potwierdzające zbyt krótki czas trwania projektów, jak również niedostateczną względem potrzeb liczbę realizowanych inicjatyw.

W ogólnej ocenie dokonanej przez przedstawicieli Urzędów Gmin i beneficjentów oddziaływanie w tym zakresie można ocenić jako umiarkowanie wysokie (średnia ocen 3,38 i 3,56). Wyniki niniejszej ewaluacji pozwalają potwierdzić pozytywną lecz umiarkowaną ocenę, oddziaływanie projektów jest bowiem nierównomierne. Niewątpliwie silnie odczuwany jest wpływ projektów na sytuację społeczną uczestników. Nieco mniej wyraźnie odczuwane są natomiast efekty interwencji w zakresie poprawy sytuacji ekonomicznej BO.

Podsumowując omówione powyżej dane, w ogólnym ujęciu można ocenić, że projekty wdrażane w ramach Priorytetów VI-IX PO KL realizują cel strategiczny 3 oraz cel strategiczny 4 Strategii Rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. w badanym obszarze. W szczególności realizowana jest większość celów operacyjnych celu strategicznego 3 *wzrost kompetencji mieszkańców i promocję zatrudnienia* oraz cel operacyjny 4 celu strategicznego Strategii dotyczący rozwoju usług socjalnych i ograniczenia patologii oraz wykluczeń społecznych. Obszary, w których na podstawie skali realizacji projektów oraz oceny ich oddziaływania wpływ interwencji na realizację celów można uznać za istotny, to w szczególności: upowszechnienie edukacji przedszkolnej, rozwój oferty edukacyjnej szkół, poprawa kwalifikacji zawodowych uczestników oraz dostępu do zatrudnienia. Ze względu na znaczną skalę realizacji, należy do obszarów intensywnego oddziaływania zaliczyć także rozwój przedsiębiorczości poprzez przyznawanie BO dotacji na założenie działalności gospodarczej. Nie zdiagnozowano obszarów wsparcia, w ramach których interwencje należałoby uznać za nieudaną z punktu widzenia realizacji celów strategicznych SRWW. Obszarami, w których potencjał PO KL dla realizacji celów strategicznych SRWW wydaje się nie być w pełni wykorzystany, są w szczególności: poprawa dostępu do form kształcenia ustawicznego, objęcie jak największej liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym skutecznym wsparciem.

6.2 Komplementarność z inwestycjami prowadzonymi w regionie

Zgodnie z definicją, komplementarność stanowi synergię i wzajemne uzupełnianie się świadomie podejmowanych działań poprzez skierowanie strumienia wsparcia na ich realizację dla efektywniejszego rozwiązania problemu bądź osiągnięcia założonego celu, na poziomie lokalnym, regionalnym, ponadregionalnym lub krajowym. Przedmiotem niniejszego badania był związek pomiędzy projektami realizowanymi w ramach komponentu regionalnego PO KL a zrealizowanymi bądź będącymi w planach inwestycjami w regionie. Wykorzystano dane ze sprawozdania z realizacji PO KL oraz wywiady semi-kwestionariuszowe z przedstawicielami urzędów gmin i beneficjentów.

Instytucja Zarządzająca PO KL wyposażała IP w szereg narzędzi, służących mobilizowaniu beneficjentów do przestrzegania zasady komplementarności. W szczególności, mechanizmami zapewniającymi komplementarność w PO KL są kryteria wyboru projektów, narzucające konieczność (kryteria dostępu) lub zachęcające (kryteria strategiczne) beneficjentów do stosowania zasady komplementarności. Praktyka pokazuje jednak, że mimo stosowania przez IP tego typu mechanizmów, realizowane projekty rzadko wykazują się komplementarnością.

Od roku 2009 w celu realizacji zasady komplementarności w ramach PO KL IP stosuje¹⁰⁷ kryteria strategiczne, promujące projekty stosujące zasadę komplementarności. W ramach Priorytetów VI, VII,

¹⁰⁷ W ramach Planu Działania na dany rok.

VIII i IX PO KL¹⁰⁸ system oceny wniosków o dofinansowanie premiował projekty komplementarne m.in. z działaniami realizowanymi w ramach EQUAL i EFRR.

O ograniczonym stosowaniu zasady komplementarności świadczy niski poziom wiedzy w tym zakresie przedstawicieli respondentów, biorących udział w wywiadach pogłębionych. W odpowiedzi na pytanie „Czy projekty realizowane w ramach komponentu regionalnego PO KL nawiązują do inwestycji (z)realizowanych bądź planowanych do realizacji w regionie?” żaden z badanych nie nawiązał do konkretnych programów lub projektów, współfinansowanych z EFRR lub EFS, wobec których obecnie realizuje się (lub powinno realizować w przyszłości) zasadę komplementarności z inicjatywami w ramach komponentu regionalnego PO KL. Tym bardziej, w żaden sposób nie nawiązano do zapisów dotyczących komplementarności w Planie Działania na rok 2011 („Projekt jest skierowany do mieszkańców gminy, na terenie której już zrealizowano lub aktualnie realizowana jest inwestycja związana z rozbudową infrastruktury społecznej w ramach programu rewitalizacji, współfinansowanego z EFRR lub FS”). Kilku respondentów oceniło, że realizowane przez ich gminy projekty nie nawiązują do żadnych inwestycji realizowanych w regionie, część natomiast nie potrafiła jednoznacznie uzasadnić swojego zdania bądź nie posiadała wiedzy w tym zakresie:

Nie wiem czy nawiązują, ale myślę, że nie¹⁰⁹.

Raczej nie [nawiązują], trudno mi wskazać przyczynę¹¹⁰.

Omawiane dane wskazują na brak funkcjonowania pojęcia i kontekstu „komplementarności” w świadomości badanych. Respondentom brak jest skojarzeń nawiązujących do komplementarności, co potwierdza niewielką skalę praktycznego zastosowania tej zasady oraz świadczy o braku ugruntowanej wiedzy z tego zakresu. Sytuacja taka stanowi zagrożenie dla skuteczności stosowania zasady komplementarności, a pośrednio ogranicza skuteczność realizacji interwencji w ramach różnych funduszy wspólnotowych. Zalecane jest podjęcie działań dla zwiększenia efektywności stosowania zasady komplementarności. Szczegółowe propozycje zawiera tabela rekomendacji.

6.3 Podsumowanie

Należy ocenić, że projekty wdrażane w ramach Priorytetów VI-IX PO KL realizują cel strategiczny 3 oraz cel strategiczny 4 Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. w obszarze objętym badaniem. Realizowana jest większość celów operacyjnych celu strategicznego 3 *wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia* oraz cel operacyjny *rozwój usług socjalnych i ograniczenie patologii oraz wykluczeń społecznych* w celu strategicznym 4. Obszary, w których na podstawie skali realizacji projektów oraz oceny ich oddziaływania wpływ interwencji na realizację celów można uznać za istotny, to w szczególności: upowszechnienie edukacji przedszkolnej, rozwój oferty edukacyjnej szkół, poprawa kwalifikacji zawodowych uczestników oraz dostępu do zatrudnienia. Ze względu na znaczną skalę realizacji, należy do obszarów intensywnego oddziaływania zaliczyć

¹⁰⁸ Przykłady zastosowanych kryteriów przez IP: (1) Rezultatem projektu będzie zatrudnienie bądź objęcie aktywizacją w formie stażu, praktyki zawodowej bądź wolontariatu przez podmiot, który uzyskał dofinansowanie ze źródeł wspólnotowych innych niż Europejski Fundusz Społeczny (EFS) lub przy realizacji inwestycji, dofinansowanych ze źródeł wspólnotowych innych niż EFS – w Poddziałaniu 6.1.1; (2) Projekt zapewnia wykorzystanie modelu aktywizacji środowisk lokalnych wypracowanego na podstawie zwalidowanych rezultatów Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL – w Poddziałaniu 6.1.3; (3) Projekt jest skierowany do mieszkańców gminy, na terenie której już zrealizowano lub aktualnie realizowana jest inwestycja związana z rozbudową infrastruktury społecznej, współfinansowanej z EFRR lub FS – w Poddziałaniu 7.2.1 (podtrzymane).

Również wśród kryteriów na rok 2011 w celu realizacji zasady komplementarności przyjęto kryterium „Projekt jest skierowany do mieszkańców gminy, na terenie której już zrealizowano lub aktualnie realizowana jest inwestycja związana z rozbudową infrastruktury społecznej w ramach programu rewitalizacji, współfinansowanego z EFRR lub FS”.

¹⁰⁹ Przedstawiciel urzędu gminy, podregion pilski.

¹¹⁰ Beneficjent, podregion poznański.

także rozwój przedsiębiorczości poprzez przyznawanie BO dotacji na założenie działalności gospodarczej. Nie zdiagnozowano obszarów wsparcia, w ramach których interwencje należałoby uznać za nieudaną z punktu widzenia realizacji celów strategicznych SRWW. Obszarami, w których potencjał PO KL dla realizacji celów strategicznych SRWW wydaje się nie być w pełni wykorzystany, są w szczególności: poprawa dostępu do form kształcenia ustawicznego, objęcie jak największej liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym skutecznym wsparciem.

Wyniki badania ewaluacyjnego wskazują na brak funkcjonowania pojęcia i kontekstu „komplementarności” w świadomości beneficjentów oraz potencjalnych beneficjentów PO KL. Respondentom pytanym o istnienie ewentualnych powiązań między projektami realizowanymi w ramach PO KL oraz inwestycjami prowadzonymi w regionie, brak jest skojarzeń nawiązujących do komplementarności oraz wiedzy w tym zakresie, co potwierdza niewielką skalę praktycznego zastosowania tej zasady. Stosowane przez IP szczegółowe kryteria wyboru projektów nie przekładają się na zrozumienie zasady komplementarności. Sytuacja taka stanowi zagrożenie dla skuteczności stosowania zasady komplementarności, a pośrednio ogranicza skuteczność realizacji interwencji w ramach różnych funduszy wspólnotowych.

7 Wnioski i rekomendacje

Lp.	Zidentyfikowany obszar problemowy	Rekomendacja	Proponowany sposób wdrożenia rekomendacji	Adresat rekomendacji
1.	Pomimo, że udział w projektach osób z terenów wiejskich i miejskich odzwierciedla strukturę mieszkańców województwa, to zdecydowanie częściej do działań na rzecz podniesienia kwalifikacji mieli dostęp mieszkańcy terenów miejskich – objęto nimi 49,7% BO z terenów miejskich wobec jedynie 30,3% BO z terenów wiejskich. (str. 15)	Zapewnienie zrównoważonego rozwoju całego województwa pod kątem zapewnienia dostępu do działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych.	Premiowanie projektów (np. w ramach kryteriów szczegółowych wyboru) przyczyniających się do zdobywania i rozwijania przez mieszkańców terenów wiejskich kwalifikacji zawodowych.	IP PO KL w Województwie Wielkopolskim
2.	Analiza oddziaływania wsparcia w ujęciu terytorialnym pokazała słabsze oddziaływanie w podregionie konińskim. W podregionie tym niżej, na tle ogółu, BO oceniali przydatność kwalifikacji zawodowych zdobytych w projekcie oraz stopień w jakim będą przydatne w życiu zawodowym w perspektywie kilku lat; zarazem stosunkowo niewiele osób podjęło w związku z realizacją projektu przynajmniej czasowe zatrudnienie. W podregionie stosunkowo najniższa była ocena wpływu projektu na życie zawodowe oraz stosunkowo najniższy był odsetek osób, gotowych polecić innym udział w projektach takich jak ten, w którym sami uczestniczyli. (str. 19-26 oraz 62)	Zapewnienie zrównoważonego rozwoju całego województwa pod kątem rozwijania w ramach komponentu regionalnego PO KL kwalifikacji zawodowych uczestników.	- Organizacja dedykowanych szkoleń / spotkań informacyjnych dla beneficjentów z terenu podregionu konińskiego - Promocja „dobrych praktyk” z innych regionów, np. w ramach spotkań informacyjnych z beneficjentami.	IP PO KL w Województwie Wielkopolskim
3.	Badani przedstawiciele OPS widzą potrzebę rozbudowania wsparcia o działania skierowane na rodzinę (przeciwdziałanie przemocy czy umacnianie więzi między członkami rodziny) oraz dzieci z rodzin borykających się z problemami, które przyczynić mogą się do ich wykluczenia społecznego czy też marginalizacji. (str. 31) Głosy potwierdzające potrzebę wsparcia m.in. ubogich rodzin powtarzały się również w wypowiedziach mieszkańców terenów wiejskich. (str. 61)	Rozważenie rozbudowania, w ramach kolejnego okresu finansowania, wachlarza form wsparcia dostępnych w ramach PO KL o formy wsparcia obejmujące dzieci z rodzin trudnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym.	- Przeprowadzenie stosownych konsultacji potrzeb ze środowiskiem instytucji pomocy społecznej. - Rozważenie możliwości finansowania nowego zakresu interwencji.	IZ PO KL
4.	Liczba przedszkoli i miejsc przedszkolnych jest na terenach wiejskich wciąż niedostateczna. Pomimo wzrostu liczby placówek i miejsc przedszkolnych na terenach wiejskich w ostatnich latach, utrzymuje się znacząca dysproporcja między terenami miejskimi i wiejskimi w tym zakresie. (str. 38-45)	Zapewnienie zrównoważonego rozwoju całego województwa pod kątem stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej.	Premiowanie projektów (np. w systemie kryteriów szczegółowych) oferujących wsparcie dla tych jednostek, które nie otrzymały do tej pory wsparcia i znajdują się na obszarach wiejskich.	IP PO KL w Województwie Wielkopolskim
5.	Zarówno dane dotyczące wdrażania PO KL, jak i wypowiedzi przedstawicieli lokalnych samorządów terenów wiejskich i beneficjentów pokazują, że komplementarność z inwestycjami prowadzonymi w badanym obszarze jest	Działania na rzecz efektywnego stosowania zasady komplementarności	Organizacja spotkań informacyjnych z beneficjentami poświęconych zasadzie komplementarności. Dostarczanie wiedzy	IP PO KL w Województwie Wielkopolskim

	w projektach realizowanych w ramach komponentu regionalnego realizowana co najwyżej sporadycznie. Na podstawie wywiadów z przedstawicielami Urzędów Gmin można wnioskować, że respondentom brakuje ugruntowanej wiedzy na temat konkretnych założeń realizacji projektów, dotyczących komplementarności. (str. 70-72)		podstawowej: w zakresie pojęcia komplementarności oraz możliwych do przeprowadzenia w tym zakresie działań, w szczególności na temat inwestycji realizowanych w obszarze. ▪ Ustalanie kryteriów komplementarności odnoszących się nie do faktu zaistnienia komplementarności, ale do dodatkowych rezultatów, jakie dzięki niej zostaną osiągnięte. ▪ Promowanie „dobrych praktyk” stosowania zasady komplementarności w realizowanych projektach.	
--	---	--	--	--

8 Spis rysunków

Rysunek 1. Odsetek BO potwierdzających podniesienie kwalifikacji zawodowych w wyniku udziału w projekcie.	16
Rysunek 2. Średnia ocen przydatności zdobytych w ramach projektu kwalifikacji zawodowych na rynku pracy – zestawienie w układzie terytorialnym.	17
Rysunek 3. Średnia ocena stopnia w jakim zdobyte w ramach projektu kwalifikacje zawodowe będą przydatne w życiu zawodowym w perspektywie kilku lat.	17
Rysunek 4. Powody, dla których BO nie odczuli wpływu udziału w projekcie na podniesienie kwalifikacji zawodowych.	18
Rysunek 5. Porównanie sytuacji zawodowej BO przed i po udziale w projekcie.	20
Rysunek 6. Obecna sytuacja zawodowa BO a wybrane aspekty oddziaływania projektu.....	21
Rysunek 7. Główne przyczyny braku zatrudnienia wskazywane przez obecnie niepracujących BO.....	22
Rysunek 8. Kontynuacja pracy sprzed udziału w projekcie.	23
Rysunek 9. Czy obecna praca pozwala na samodzielne utrzymanie się.	24
Rysunek 10. Porównanie sytuacji materialnej BO przed i po udziale w projekcie.....	25
Rysunek 11. Porównanie odsetka BO pobierających zasiłek socjalny przed i po udziale w projekcie.	26
Rysunek 12. Porównanie odsetka BO prowadzących samowystarczalne oraz niesamowystarczalne gospodarstwo domowe przed i po udziale w projekcie.	27
Rysunek 13. Odsetek BO odczuwających pozytywny wpływ udziału w projekcie na relacje z rodziną.....	29
Rysunek 14. Odsetek BO odczuwających pozytywny wpływ projektu na relacje z sąsiadami.	30
Rysunek 15. Zmiana sytuacji zawodowej osób zagrożonych utratą pracy po udziale w projekcie.....	34
Rysunek 16. Dostępność dla BO po ukończeniu udziału w projekcie kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje w zależności od sytuacji przed przystąpieniem do projektu.	35
Rysunek 17. Obecny tryb pracy BO oraz skala występowania pozytywnych zmian w tym zakresie w porównaniu do sytuacji sprzed przystąpienia do projektu.	36
Rysunek 18. Wpływ udziału w projekcie na zajęcie przez BO stanowisk kierowniczych.	37
Rysunek 19. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat w latach 2006-2010	39
Rysunek 20. Liczba miejsc w ośrodkach wychowania przedszkolnego w latach 2006-2010.....	41
Rysunek 21. Liczba dzieci przypadająca na jedno miejsce w przedszkolach i ośrodkach wychowania przedszkolnego w województwie wielkopolskim oraz na terenach wiejskich.	41
Rysunek 22. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty.	47
Rysunek 23. Wyniki egzaminu gimnazjalnego.....	48
Rysunek 24. Odsetek BO zamierzających w przyszłości kontynuować naukę.	50
Rysunek 25. Odsetek potencjalnych BO świadomych możliwości uzyskania wsparcia w ramach projektów dofinansowanych ze środków unijnych.....	54
Rysunek 26. Znajomość wśród mieszkańców terenów wiejskich poszczególnych typów wsparcia, dostępnych w ramach komponentu regionalnego PO KL.	54
Rysunek 27. Odsetek potencjalnych BO potwierdzających znajomość osób które uczestniczą bądź uczestniczyły w projektach realizowanych w ramach PO KL – zestawienie w układzie terytorialnym.....	55
Rysunek 28. Odsetek mieszkańców deklarujących chęć uzyskiwania w przyszłości informacji o możliwości udziału w projektach unijnych z podziałem na sposoby ich otrzymywania.	55
Rysunek 29. Ocena zapotrzebowania wśród mieszkańców na poszczególne typy projektów w ramach wsparcia dla osób bezrobotnych i biernych zawodowo (skala 1-5, gdzie 1-brak potrzeb w tym zakresie, 5- jest bardzo duża potrzeba udzielania wsparcia).....	57

Rysunek 30. „Czy wsparcie oferowane w ramach projektu w którym Pan/i uczestniczy/ł/a w pełni odpowiada/ło na Pana/i potrzeby?” – BO Priorytetu VI PO KL.....	57
Rysunek 31. Ocena zapotrzebowania wśród mieszkańców na poszczególne typy projektów w ramach wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (skala 1-5, gdzie 1-brak potrzeb w tym zakresie, 5- jest bardzo duża potrzeba udzielania wsparcia).....	58
Rysunek 32. „Czy wsparcie oferowane w ramach projektu w którym Pan/i uczestniczy/ł/a w pełni odpowiada/ło na Pana/i potrzeby?” – BO Priorytetu VII PO KL.....	59
Rysunek 33. Ocena zapotrzebowania wśród mieszkańców na poszczególne typy projektów w ramach wsparcia dla przedsiębiorstw i ich pracowników (skala 1-5, gdzie 1-brak potrzeb w tym zakresie, 5- jest bardzo duża potrzeba udzielania wsparcia).....	59
Rysunek 34. „Czy wsparcie oferowane w ramach projektu w którym Pan/i uczestniczy/ł/a w pełni odpowiada/ło na Pana/i potrzeby?” – BO Priorytetu VIII PO KL.....	60
Rysunek 35. Ocena zapotrzebowania wśród mieszkańców na poszczególne typy projektów w ramach wsparcia dla osób kształcących się w systemie oświaty (skala 1-5, gdzie 1-brak potrzeb w tym zakresie, 5- jest bardzo duża potrzeba udzielania wsparcia).....	60
Rysunek 36. „Czy wsparcie oferowane w ramach projektu w którym Pan/i uczestniczy/ł/a w pełni odpowiada/ło na Pana/i potrzeby?” – BO Priorytetu IX PO KL.....	61
Rysunek 37. Odsetek BO, którzy są skłonni polecić innym udział w projektach takich jak ten, w którym sami uczestniczyli.....	62
Rysunek 38. Główne czynniki, które zdecydowały o udziale BO w projektach.....	63
Rysunek 39. Główne czynniki, które zadecydowały o braku udziału mieszkańców terenów wiejskich w projektach.....	63
Rysunek 40. Ocena stopnia realizacji celów strategicznych 3 i 4 Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020 poprzez projekty realizowane w ramach komponentu regionalnego PO KL.....	65

9 Spis tabel

Tabela 1. Struktura próby BO projektów realizowanych w ramach Priorytetów VI, VII, VIII, IX PO KL z obszarów wiejskich województwa wielkopolskiego, którzy zakończyli udział w projektach w okresie od 01.01.2010 r. do 31.03.2011 r.	11
Tabela 2. Struktura próby mieszkańców terenów wiejskich województwa wielkopolskiego.	11
Tabela 3. Liczba uczestników projektów w ramach komponentu regionalnego PO KL w Wielkopolsce. .	14
Tabela 4. Porównanie odsetka osób z terenów wiejskich i miejskich, które podniosły kwalifikacje.	15
Tabela 5. Odsetek BO potwierdzających podniesienie kwalifikacji zawodowych w wyniku udziału w projekcie – zestawienie w układzie terytorialnym.	18
Tabela 6. Podjęcie (czasowego) zatrudnienia w związku z realizacją projektu – zestawienie w układzie terytorialnym.	21
Tabela 7. Wpływ projektu na zmiany w życiu zawodowym – zestawienie w układzie terytorialnym	22
Tabela 8. Czas pomiędzy zakończeniem udziału w projekcie a podjęciem pracy/stażu – zestawienie w układzie terytorialnym	23
Tabela 9. Odsetek BO potwierdzających zmianę sytuacji materialnej w wyniku udziału w projekcie – zestawienie w układzie terytorialnym.	26
Tabela 10. Odsetek BO odczuwających pozytywny wpływ projektu na relacje z rodziną – zestawienie w układzie terytorialnym.	29
Tabela 11. Odsetek BO odczuwających pozytywny wpływ projektu na relacje z sąsiadami – zestawienie w układzie terytorialnym.	30
Tabela 12. Główne przyczyny zagrożenia utratą stanowiska pracy wśród BO Priorytetu VIII - zestawienie w układzie terytorialnym.	33
Tabela 13. Zmiana formy zatrudnienia przed i po udziale w projekcie.	34
Tabela 14. Wpływ udziału w projekcie na poziom płac BO.	37
Tabela 15. Placówki wychowania przedszkolnego w latach 2006-2010 w woj. wielkopolskim i na terenach wiejskich województwa.	40
Tabela 16. Wskaźniki realizacji Priorytetu IX PO KL w zakresie projektów dotyczących rozwoju edukacji przedszkolnej.	42
Tabela 17. Wskaźniki realizacji Priorytetu IX w zakresie projektów dotyczących zwiększenia dostępu i poprawy jakości edukacji szkolnej na terenach wiejskich.	46
Tabela 18. Szczegółowe wyniki sprawdzianu szóstoklasisty.	48
Tabela 19. Szczegółowe wyniki egzaminów gimnazjalnych.	49
Tabela 20. Odsetek BO wyrażających pozytywną opinię na temat zachęty do kontynuowania nauki dzięki realizacji przez szkołę projektu w ramach PO KL.	51
Tabela 21. Odsetek BO potwierdzających korzyści z wzięcia udziału w zajęciach, realizowanych w szkole w ramach projektu PO KL – zestawienie w układzie terytorialnym.	51